

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu : 30 cèntims. - Pelai, 62. Telèfon 15300. - Subscripció : 3'50 pessetes trimestre

ja té quatre anys de vida.

EL PROBLEMA DE LA IMMIGRACIÓ

Un mal que necessita remei

La sèrie d'articles que ha publicat MIRADOR sobre la immigració llevantina, deguts al nostre company Carles Sentís, articles plens d'observació i d'imparcialitat, ben aiat s'han convertit en el tema del dia. Car posen al descobert una gran nafra social de Barcelona. Que una gran part d'un poble que viu dintre de la misèria de la terra nativa es vegi empena a la desesperació d'una misèria ciutadana mil vegades pitjor, ha semblat a tothom una cosa inaudita d'aquelles que cap país civilitzat no pot perme-

Catalunya, tal com estan les coses, no en té de fronteres. Si hom és separatista, posat que L'Opinió ho sigui, pot preocupar-se de trobar-n'hi. Però ara es tracta de resoldre el problema dels immigrants. Es inútil i desplaçat invocar com a tot remei, les fronteres de Catalunya.

La Constitució reconeix a tots els espanyols el dret de lliure residència. Com ens ho faríem, doncs? No s'atriboli el nerviós opinant, que es poden cercar solucions satisfactòries per a ambdues parts, i inspira-

Escena a l'estació de França

tre. Certament és de dolbre que Barcelona, on hi ha prou gent sense feina, rebí l'aportació d'unes masses depauperades, subjugades a totes les malalties que comporta la manca d'higiene, a punt d'ésser víctimes dels traficants polítics — o «apolítics» — més dubtoses. Això no pot continuar, ni pel que es refereix a la nostra ciutat, que es convertiria en una mina a punt d'esclatar — i que esclataria, ben cert, amb greu perjudici de tota la República — ni per humanitat, per pietat envers aquests pobres éssers, duts en ramat a la desesperació i a la ignominia.

Barcelona, el govern de la República, la Generalitat i totes les persones de sentit comú i de bons sentiments, no poden consentir-ho, estan particularment interessats a posar fites a això que és una pietat, un perill i un escàndol.

S'equivoquen, doncs, els que suposen cap actitud agressiva en tot el que en aquestes pàgines s'ha dit sobre la qüestió. Els hauria de bastar saber llegir. L'autor dels articles, Carles Sentís, no fa cap afirmació perquè sí, ni personalitzat. Delata un mal, perquè és urgent posar-hi remei i prou. El mateix que escriu ell, podria fer-ho qualsevol dels fills de Múrcia que viuen a la nostra ciutat i ocupen una posició sostenible, com n'hi ha tants. Indubtablement, aquests també s'han de sentir sublevats per la sort iniqua de tants compatriotes seus caiguts dins la dissort, no pas per culpa seva, dissort que explota els agitadors sense escrúpols.

Per això ens sorprèn cert document, redactat en una forma inconvenient, que suposa unes intencions que ningú no té. El seu redactat ens el faria passar per alt si no fos que l'ha reproduït un diari català, *La Humanitat*. Voldríem creure que això ha estat una inadvertència, per l'estil de les faltes de català que esmalten sovint aquella fulla: com si diguéssim una falta de sintaxi moral. Perquè el diari en qüestió representa sectors republicans que, tot i no ésser idèntics de sentiments amb nosaltres, els tenim per catalanistes... mentre no vulguin entossudir-se demostrant el contrari.

Com a contrast, la premsa escrita en castellà a Barcelona, no ha recordat la intenció dels redactors de la carta oberta. Exceptuem-ne *El Progreso*, l'habitual enemic de Catalunya, amb el to del qual encaixa perfectament i que es deu haver refocilat de trobar un nou argument per a les seves campanyes separatistes.

També hem de dir que ens sorprèn un xic el descabellament de la discussió sobre aquesta matèria a l'Ajuntament de Barcelona, la corporació que més interès hauria de tenir en aquesta qüestió, si és que es vol preocupar realment dels ciutadans, siguin fills de Barcelona o no, però que hi resideixen. Val a dir que no ens sorprenen massa moltes coses d'aquest caos provisional que és l'actual consistori barceloní.

***

Hem de convenir que la repercussió que la qüestió de la immigració ha tingut al diari *L'Opinió* està inspirada en bons desigs, però no dona cap solució positiva. Al contrari, agafant les coses des de l'aspecte en què les agafa, per força ha d'espallir la solució del problema que es proposa resoldre.

Seguint el seu habitual sistema, o, més ben dit, manca de sistema, *L'Opinió* situa el problema en un camp sentimental, i dels de la pitjor mena. «Hostes vingueren que de casa ens tragueren.» Hi ha un moment que en una editorial, candorosament exclama: «Es que no hi ha fronteres a Catalunya?»

Ah!, com es veu que l'editorialista i els seus inspiradors no coneixen més aspectes de dret constitucional que els que es refereixen a les atribucions del President de la Generalitat! I, encara, aquesta gota de saber els ha fet nosa.

des en la justícia i la conveniència de tothom.

En primer lloc, reprimit la mendicitat i tornant els mendicants a llurs pobles: n'hi haurà que allegaran que demanen almena perquè es troben sense feina. És evident que, adhoc tractant-se de forasters, si porten un determinat temps de residència a Catalunya, se'ls ha de tolerar i protegir. En cas contrari, el bon ordre i el bé comú exigeixen llur repatriació inexcusable.

Es evident també que els serveis d'higiene poden reduir molts de mals. Els serveis d'higiene i els de policia.

Una inspecció als locals on s'amuntega aquesta gèrmen d'insanitat anti-higienica i desmoralitzant, és indispensable. S'ha d'obligar els propietaris poc dignes a no abusar de llur negoci.

No s'ha de permetre que hom estigui indocumentat.

Finalment, no s'hi val a insinuar que a Madrid veuen amb bons ulls aquesta immigració. El govern de la República està tan interessat com nosaltres en impedir que es deixi congriar dins la nostra ciutat una massa analfabeta i miserable, exacerbada pel dolor «autèntic» de la fam, que podria posar en perill el règim, mentre es despobra, i per tant se'empobreix, una regió espanyola que es va fent inhabitable. Una col·laboració del govern de Madrid i del de la Generalitat és absolutament indispensable.

No; no ens excusem en els altres. El mal és greu, i per tant, l'hem delatat. Però el remei és molt senzill. Només cal que ens guarim del nostre proverbial marasme, i, en comptes de paraules i sentimentalismes fàcils, decoratius i eixorcs, obrem d'una manera assenyada.

I, això, com dèiem en començar, tant per amor de nosaltres, com dels pobres immigrants enganys, com de l'estabilitat de la República, difícilment mentre hi hagi misèria engendradora de malestar.

De Dijous a Dijous

Si ens haguéssim d'imaginar un pretor de la Roma antiga, no se'n acudiria pas un home sec, dur, sever, cruel, inaccessible. En una paraula, un despota oriental o un cabdill germànic. No; més aviat un escèptic amb caràcter; dotat d'una gran bonhomia sense candor. Optimista només perquè es sent segur de si mateix; amb una gran traça per conèixer les persones, tot i no tenir cap aire detectivesc; somrient sense afalac i actiu en el moment precís. Sobretot justicier sense aparences curialesques o leguleies. Un home que dins qualsevol afer decideix sense aires de pendre partit per l'un o per l'altre, de manera que ni el que perd es senti ofès, ni el que guanya ensuperbit. Un home, en suma, de sentit comú, de serenitat i que sap anar per feina sense moure trencadissa; és a dir, tot al contrari dels governadors de la monarquia espanyola, ordinàriament estrats i, al fons, dèbils. Un home pacífic i fort... com ho direm?... per l'estil de Claudi Ametlla.

Amb ell els barcelonins es veuran dirigits pel sentit comú, cosa que rarament es dona a Barcelona, ni, ho sospitem, a gaires llocs del món. Decebrà per un igual els que tot ho volen fer anar a la punta de l'espasa i els que ho volen fer anar tot en doina: de manera que els uns quedaran sorpresos de trobar tanta decisió al fons de tanta indulgència, i els altres de veure com es fan tantes coses sense necessitat de soroll.

Car Claudi Ametlla té la gran qualitat de no ésser cap obrador de miracles. Durant la seva estada a Girona les coses van passar de la manera més natural del món. Sinó que tot anava bé, sense conflictes i sense topades inútils. Aquest és l'ideal romà del govern, enfront de les taumatúrgies.

Arriba voltat de la simpatia de tothom, així com sortí de Girona. I, una altra aparent paradoxa: Claudi Ametlla no és d'aquests que s'han mai partit en quatre per aquest o pel de més enllà. Precisament, per això, perquè sempre ha seguit, amb una gran seguretat, el camí del mig, és que té la confiança de tots els costats. Car, sovint, qui vol complaure a tothom, només fa que desplaure, successivament, a tots plegats, per una llei de pèndol.

MIRADOR, en saludar-lo amb amicitat i respecte, no es pot estar de fer constar la satisfacció especial que té pel nomenament d'aquest gran ciutadà i aquest ferm català, precisament ara que ha de tenir lloc el traspàs dels serveis d'ordre públic a Catalunya. La presència de Claudi Ametlla al govern civil de Barcelona és una garantia de dues coses. L'una, que el traspàs s'efectuarà amb el mínim de temps possible; l'altra que, en l'endemà, no en patirà l'ordre públic. Un èxit falaguer l'acompanya ja des dels primers moments i és de preveure que el seguirà tota la seva gestió governativa.

Heus aquí l'home que els barcelonins tenen per governador: la República, en concedir-li els honors que li ha concedit i en haver-li encomanat aquesta mena de tasques difícils i delicades, no fa sinó justícia als mèrits d'aquest republicà sense tara, republicà de sempre i home treballador, coratjós i expert. Tota la seva vida ha estat orientada en un sentit constructiu i organitzador. El seu pas pel periodisme no li ha estat pas un motiu de dissipació i de malversament de capacitats, sinó una via d'ordre i una lliçó contínua del món i de les coses. Continuant ha eixamplat els seus horitzons, i el seu pensament ha seguit sempre unes orientacions del tot europees.

En mig dels moments actuals de la nostra política, quan, a moments, sembla que vulgui triomfar una invasió de deixadesa i sentimentalisme; que tot es deixaria per l'endemà i molts defensen les coses sense cap convicció ni integritat de perspectives, és quan són més necessaris i més estimables aquestes personalitats que representen la fermesa, la naturalitat, la normalitat, l'esperit polític seriós, la garantia que la revolució, la veritable revolució, que vol dir, a Espanya, fer anar les coses amb solta, deixarà d'ésser una aspiració per convertir-se en realitat.

Això és el sentit pregó de la República. Per amor d'ella, Claudi Ametlla és un decidit partidari que les coses vagin com han d'anar.—R. LL.

MIRADOR INDISCRET

Un llibre d'èxit

Mentre els editors es queixen de crisi, la darrera novel·la del senyor Jaume Vachier, el *Reglament de circulació*, ornat amb un fotogràfic retrat de l'autor, està a punt d'esgotar-se.

Davant d'aquest èxit i per si pot servir als futurs historiadors de les lletres catalanes, revelarem alguns detalls.

L'any 1931 va arribar a Barcelona un xicot que es deia Rosinger, que, no trobant feina millor, es dedicava, deia, al periodisme. Anava acompanyat d'un altre xicot, i deia a tothom que era el seu secretari. Tots dos eren conegudíssims a la Generalitat. Hom diu que es proveien de paper en aquella saleta on no hi ha gairebé mai ningú i que a la porta diu «Periodistes».

Un dia, algú de la casa li féu una carta de presentació per al senyor Vachier, ja que Rosinger tenia un sistema de claus imperdibles per proposar-li. El regidor el va rebre molt bé, però va dir-li que l'assumpte no l'interessava. Tot d'una li preguntà:

—De quin país és vostè? (parlaven en francès).

—Jo? Hongarès.

—Formidable, home. Miri, aquí tinc un llibret que és el reglament de tràfic de Budapest i no trobo ningú per traduir-me'l. Vostè me'l posa en francès. No cal que sigui gaire correcte; que s'entengui i prou. Naturalment, l'hi retribuïré, i a més a més em fa un gran favor.

Rosinger necessitava diners i va enllestir ràpidament la traducció. Un cop llesta, l'anà a portar.

—Molt bé, home. Ja miraré si em pot servir...

Passaven els dies, i Rosinger passava més gana que no pas altra cosa. A l'últim, pogué entrar al despatx d'En Vachier, després de diverses provatures, i li demanà l'import de la traducció. El dictador del tràfic li allargà un bitllet de cinquanta pessetes.

Rosinger protestà: aquell preu estava bé per a una traducció del francès o de l'italià, però de l'envessat hongarès... I, no arribant a un acord, Rosinger, famèlic, però, per parlar com Schiller, «orgullós com un espanyol», no volgué el bitllet. (Més tard confessà penedir-se d'aquest rampell de dignitat.)

Rosinger, després de provar de guanyar-se la vida, sense aconseguir-ho, venent un producte per matar xinxes, se'n anà a París, on sembla que li van millor les coses.

Mentrestant, ha aparegut el llibre del senyor Vachier, i els seus enemics fan córrer que és la traducció del reglament hongarès. Sinó que no es veuen amb cor de fer comparacions filològiques, no sols per la dificultat de trobar qui sapiga l'hongarès, sinó també per la de trobar un exemplar del reglament de Budapest.

Judici de faltes

Davant del Jutjat Municipal d'Horta comparegué la setmana passada Aurea de Sarrà, acusada—segons sembla, per un veí seu—d'organitzar juergues al seu estudi del carrer d'Aulestia i Pijoan, fins a altes hores de la matinada, impedint el repòs de la gent que viu al costat de casa seva.

La coneguda dansarina i recitadora va mobilitzar com a testimonis favorables el compositor Enric Morera, el violinista Manén i el periodista Navarro i Costabella. Aquests senyors eren els encarregats de demèntir les afirmacions del denunciante...

Però...

Va resultar que el senyor Manén no es va poder esperar, i la senyora Sarrà va negar que fessin ball a les tres de la matinada i en canvi els altres testimonis varen dir que sí. El senyor Navarro i Costabella, pel fet d'ésser periodista d'un diari tan morigerat

com *La Veu de Catalunya*, tenia els seus escrúpols a fer certes manifestacions per por que trascendissin a l'exterior; per això, quan el denunciante afirmava que va ballar-se un garrotín i una rumba desenfrenada, el senyor Navarro i Costabella es tornava vermell com un perdigot.

El jutge enlluernat

Es veu que el jutge municipal en qüestió quedà sobtat en veure persones tan importants al Jutjat, i es va desviure per atendre-les mentre procurava fastiguejar el denunciante. Va fer un elogi càlid del mestre Morera presentant-lo com una glòria nacional, la qual cosa no fou obstacle perquè el senyor Morera, referint-se al denunciante digués: «...aquest paio», amb tota la polidesa que ell és capaç.

Les glòries nacionals van sortir del Jutjat d'Horta com si vinguessin de festa major, havent deixat en el local el senyal indeleble del seu pas, posant les seves importants signatures en unes declaracions per escàndol... Oh! la glòria...

Coterranis

Al voltant d'una taula seuen, entre altres amics, uns quants periodistes. S'acaba de resoldre la crisi a la Generalitat. Algú senyala a un dels presents, redactor de *La Publicitat*, un erro contingut en les biografies que aquest diari ha donat dels nous consellers.

—En Dencàs— diu — no és de Sant Andreu, sinó de Vic.

—Ja ho he sabut. Oh, i el bo del cas és que En Brunet, que ho sabia, va llegir l'original, i no va dir res.

—Es que En Brunet també és de Vic— va dir un dels presents, massa conegut perquè l'anomenem.

Enemics íntims

L'Opinió i *La Humanitat* pertanyen al mateix partit i es parteixen un mateix pit. Però això no vol pas dir que les relacions entre els dos òrgans de l'Esquerra siguin cordials.

Abans d'ahir mateix, a l'enterrament del tinent d'alcalde senyor Ventós, hom pogué sentir com un redactor del primer diari deia a un redactor de *mnys* jerarquia, donant-li instruccions per a redactar la ressenya de l'acte:

—De tots aquests de *La Humanitat*, no se'n anomena cap. Entesos?

El fet, és natural, fou reportat als del diari volgudament ignorat, i un redactor comentà:

—Vet aquí per què a *L'Opinió* han publicat unes manifestacions de l'alcalde sobre En Ventós, sense dir que les copiaven de *La Humanitat*. Com que no ens poden anomenar...

El gust d'anar mudat

Dilluns a la tarda, sessió inaugural de curs a l'Acadèmia de Jurisprudència. S'ha volgut donar una discreta solemnitat a l'acte, i els conspicus van de jaqué... menys un, el diputat Manuel Galés, que duu smoking, i la representació de la Generalitat.

Algú, després, comenta aquesta impròpia indumentària.

—No en faci cas— respon un compatriota del diputat—. A un casino de Tarragona, d'on ell i jo som socis, sovint es fan castanyades i festes així. Tothom hi va com vol; n'hi ha que fins hi assisteixen amb brusa. Doncs bé; En Galés sempre ha vingut de smoking a les castanyades.

La mateixa nit, l'esmentat diputat fou vist a la biblioteca de l'Ateneu. Encara duia el smoking que s'havia posat a la tarda.

Els imprudents

Dilluns, al Col·legi d'Advocats, el senyor Baronet fa un llarg discurs protestant que l'entitat sufragui cerimònies religioses, com se'n acabava de donar el cas amb les misses fetes dir per a l'etern repòs dels col·legiats morts durant l'any passat.

L'orador s'explica d'una manera que fins els més anticlericals i laics es senten molestats i de tots cantons és interromput amb senyals de desaprovació.

Tot d'una, un dels presents, el senyor Sitges, diu:

—Deixeu-lo dir. Al capdavant hi ha ministres que parlen pitjor que ell.

Una veu, aleshores, es fa sentir:

—Demano que constin en acta aquestes paraules.

Sort que el que les havia dit no formalitzà la seva petició. Però el senyor Sitges no es veié lliure d'un momentani esverament.

Radio-futuristes

Catalunya-Ràdio, en inserir l'altre dia les fotografies dels nous consellers de la Generalitat, publicà equivocadament la del senyor Duran i Ventosa en lloc de la del senyor Irla.

Comentant aquesta equivocació amb un amic, el senyor Duran i Ventosa no hi donà importància.

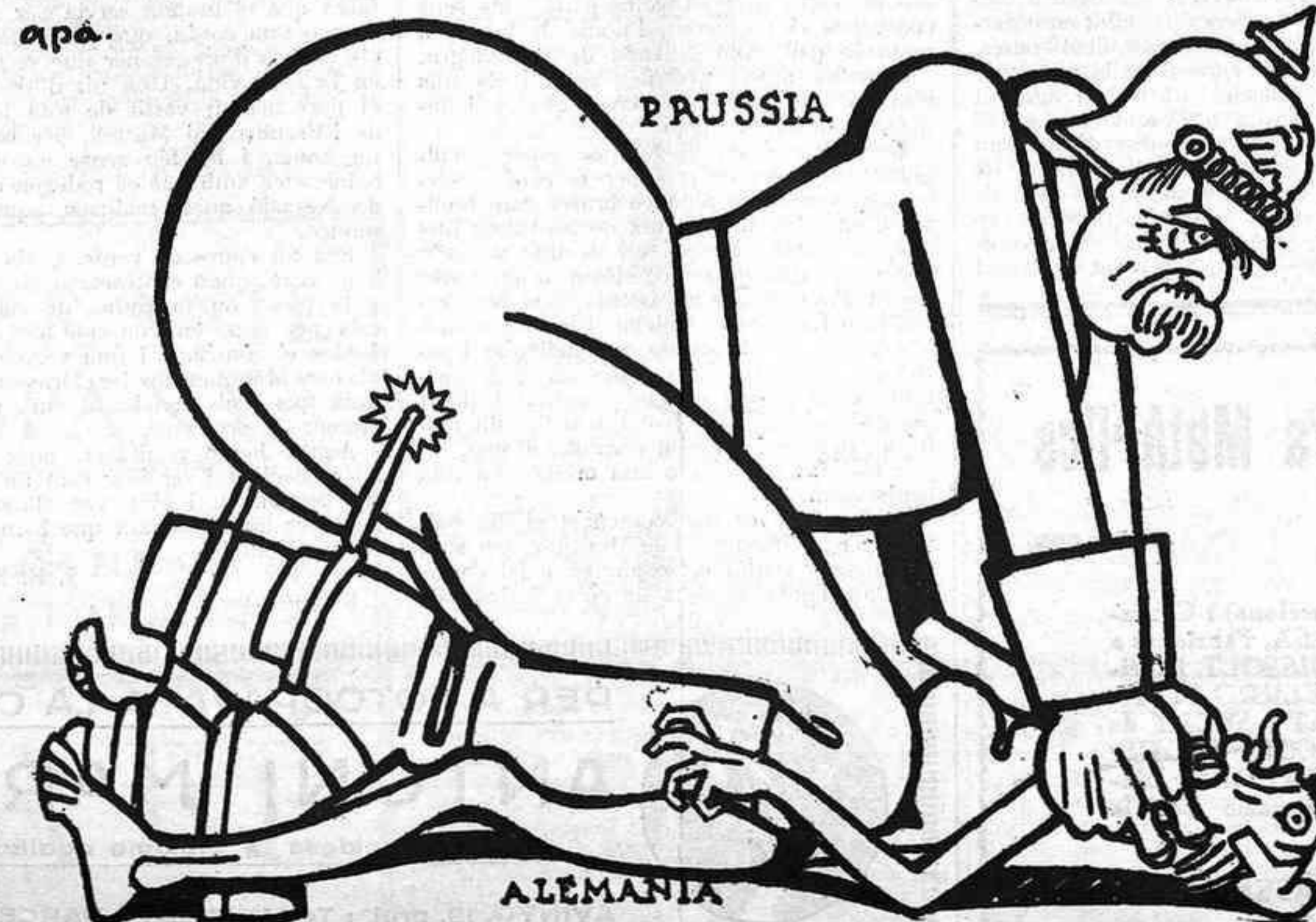
—Aquesta gent de *Catalunya-Ràdio*— digué— són futuristes.

Mesura preventiva

La persona que té un càrrec ja se sap que rep moltes visites. L'altre dia, una autoritat es dedicava a aquesta feixuga tasca en presència d'un amic.

—Que no els feu seure?— li preguntà aquest.

—I ca, home. No se'n anirien mai!

El pobre Michel alemany

Film del port. - Els molls del carbó

En haver de parlar del port de Barcelona, ens ha vingut a la memòria una facècia que potser el lector recordarà. Quan el que fou general Primo de Rivera manava, un cronista d'aleshores que escrivia en l'*Hoja Oficial* va tenir la bona fe d'exterioritzar les seves impressions i el seu criteri sobre el nostre port en un article de fons, modest i sense importància. Del contingut del seu treball s'extreia la impressió personal que el port de Barcelona era un port sense moviment i sense vida i acabava amb l'afirmació que la supremacia dels ports mediterranis se la disputaven Gènova i Marsella. Bé; l'article, que no tenia més pretensions que les d'un comentari qual·sevol sobre un judici particular per omplir un petit buit en el full que ja hem citat, llençat en una època en que una petita causa de res podia arribar a pendre una inflada tal que motivés els més desconcertants efectes, produí un veritable terratrèmol d'indignació en el patriotisme dictatorial; ocasionà bona xerimola de notes oficioses i oficials, còpies de l'article en gairebé tots els diaris, correcció severíssima i no recordem si fins una penya a l'extraordinàriament sorprenent cronista que es feia creus d'un èxit tan esclatant. No sabem si el lector haurà passejat pels nostres molls. Però sabem que al nostre port hi ha molta calma i escasseja el moviment. No en direm res de les causes, l'escament de les quals no escauria fer ací. No direm més que si voleu sentir una miqueta de soroll, veure empetrats trepidants, gent que es belluga, intensitat de treball, motors que ronquen, núvols de pols, fang i dinamisme, no us entretingueu pas massa pels volts de la Porta de la Pau, ni dels del rellotge del Port. Si voleu veure un xic de color, agafeu a les set del matí el tramvia que surt de Santa Madrona i arribeu fins a Can Tunis sota del Cementiri Nou. Pugeu-hi, havent comprat abans una *Solidaridad Obrera* per posar-vos a to amb l'ambient de l'hora i la gent que bellueja. Baixeu a l'estació de Vilanova i seguiu la cua dels que baixen i van a treballar als docks del carbó... Allí potser trobareu un xic del que us interessava veure; el dinamisme, el moviment, la duresa del treball dels molls d'un port...

pig perennal dels massissos del gros camionatge carregat de muntanyes d'ull i de carros de transport lent que van dels vaixells carboners als magatzems o docs, als vagons i a les fàbriques...

Ja de molt jovenets ens impressionà sempre la fesomia diferent d'aquest port negre. El seu moviment sorollós, la seva gent extraordinàriament primitiva físicament i moralment, el treball pesat i brut que compleixen dins o fora d'aquelles goles que a popa i proa s'obren damunt l'esquena me-

com a baix i si el navili està a la fi del temps regular de la descàrrega, saltarà sobre el socaire — que és l'home encarregat de fer pujar els coves plens de brases, per mitjà d'una corda que s'enrotlla en un cilindre el qual volta ràpidament a força de bafarades de vapor i que un cop dalt, deslliurats del ganxo, fa baixar la corda altra vegada en un moviment rapidíssim a la inversa —, pendrà la corda entre les mans nuoses, demanarà vapor al màxim i els coves volaran per damunt de l'escotilla entre un desori de

vi pastós penjada a l'esquena i un mocador blau a la mà, formant com una corolla d'una flor on el pollen sigui una flesca xulxuda de pa amb una arengada i un all, un tall de bacallà o un tros de carn de les sobres del sopar. El contingut del mocador blavós, l'home del carbó se l'ha menjat assegut a terra a la plaça de contracta pública, mitja hora abans que hagi lloc aquesta, arrambat a la paret dels retadors públics que la Junta del Port hi té instal·lats. Allí se n'han assegut d'altres; i dels tals que sabia llegir ha tret una *Soli* de la butxaca i els ha llegit, entre trago i trago, molt a poc a poc, ple d'embutis, separant síl·labes i anul·lant comes, una sensacional notícia d'aquelles que en lletra molt grossa es poden llegir diàriament en la primera plana del seu diari: «El hambre no acepta arreglos gubernativos. El pueblo ametrallado, etc., etc.»

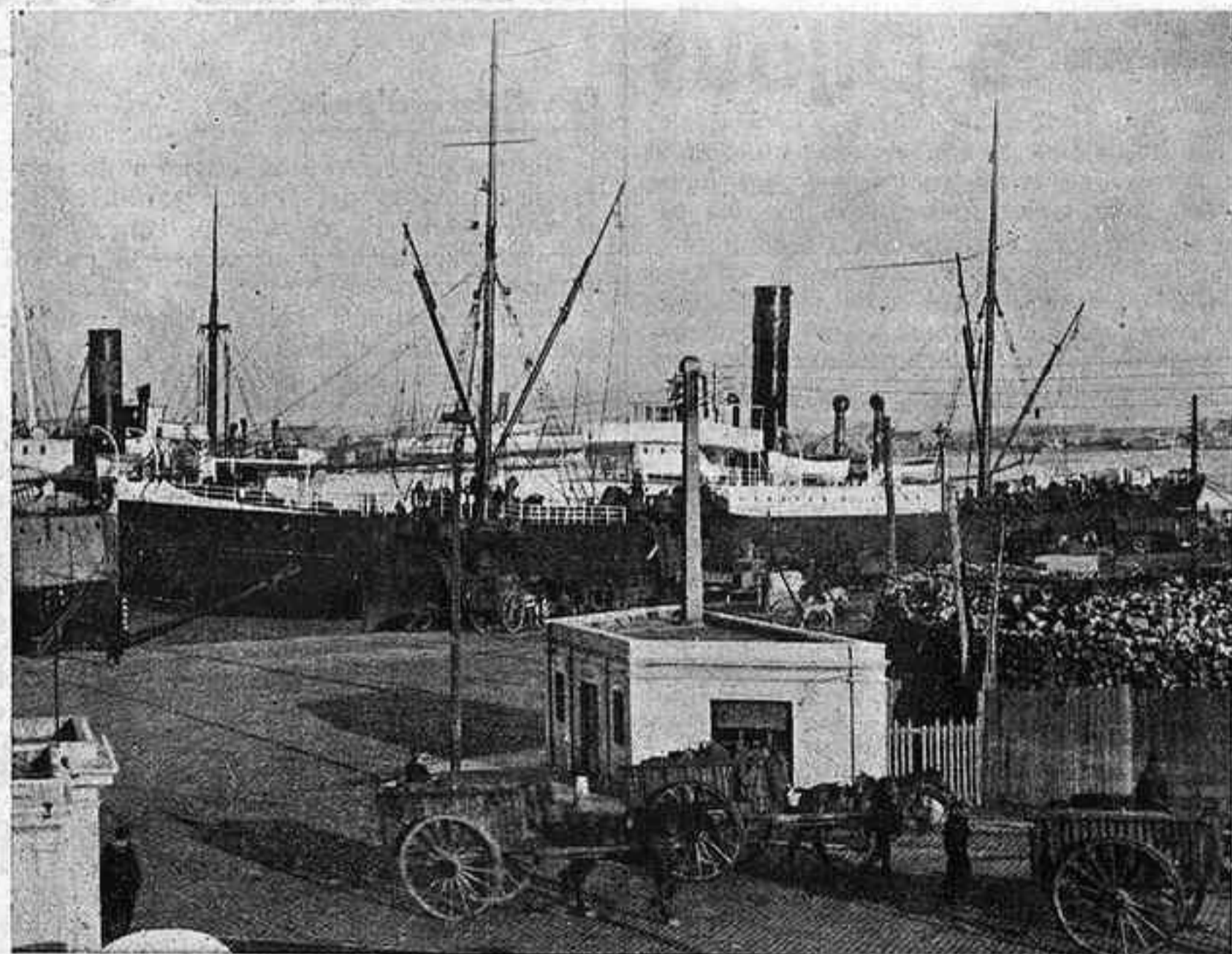
A migdia ha sortit corrents de bord per arribar primer a la taula de Cals Nois o de casa la Peluda, on un plat d'escudella calenta i espessa de molts cigrons, un estofat d'aquells de color groc i plens de nervis, un *carajillo* de rom o d'aiguardent i un caliqueny enverinat li han donat forces per tornar-hi.

A fi de jornada el veureu amb el caminar lent, l'aire cansat i la cara molt bruta pel mig dels carrerots pudents de sobre Vila i Vila, on unes dones all parades amb davantal d'anar a plaça li oferiran uns vicis inconfessables a canvi de quatre sous. Després, Parallel amunt o pel carrer de Migdia i bulevard d'En Cirés, el trobareu apagat camí de casa seva...

L'HOME

Per això l'home del carbó, el «pur» d'aquest ofici, veu molt i a tota hora i quan treballa va begut i és quan treballa millor. I beu més com més orgull té de la seva professió.

Un pur d'aquests ens deia, cada vegada que li veiem i li reprovàvem els ulls enterbolits: «Es l'ofici», i veure treballar aquell home sota els efectes de l'aiguardent feia bonic i feia por a la vegada. Nascut en una barcassa i criat entre bord i moll, en el port feu la seva vida. Capatàs i cap de tira, havia triat els millors com a valents per a la feina; home sec sense ésser prim, era tot ell un home dur ple de cops, bony, nusos i ferides; no sabia llegir ni escriure, però davant d'un capità d'un *steam* estranger, es feia entendre, puix s'havia fet un idioma compost de mots d'anglès, alemany, francès i noruec a força de sentir, avui, ahir, demà i cada dia, música de mots de fora el significat dels quals apre-

El moll del carbó

tàlica dels vaixells, aquella pols que s'hi respira i aquells munts de carbó brillant que es formen tros sobre tros, com la piràmide de Kéops, sempre ho hem trobat un quadro vigorós curull d'interès i de vida.

A l'hivern, la humitat, el vent batent i el fred de les gelades s'hi reuneixen i s'hi estagen. A l'estiu hi fa una calda colonial i el sol i el sofre de la hulla amuntegada us rostiran la pell suada i no fareu altra cosa que consumir il·limonades. I en els mesos de ple estiu, veureu passar pel moll de la Costa, fent droera, camí dels banys de Can Tunis, establiment reputat i instal·lat a platja lliure, el millor de cada casa del nostre barri xinès, una mena d'aviram que en diuen efeminats, plens de gestos delicats, calçats amb sandàlia fina, la tovallola sota el braç i que xiuxueiant una cançó tot caminant us fan una ganyota.

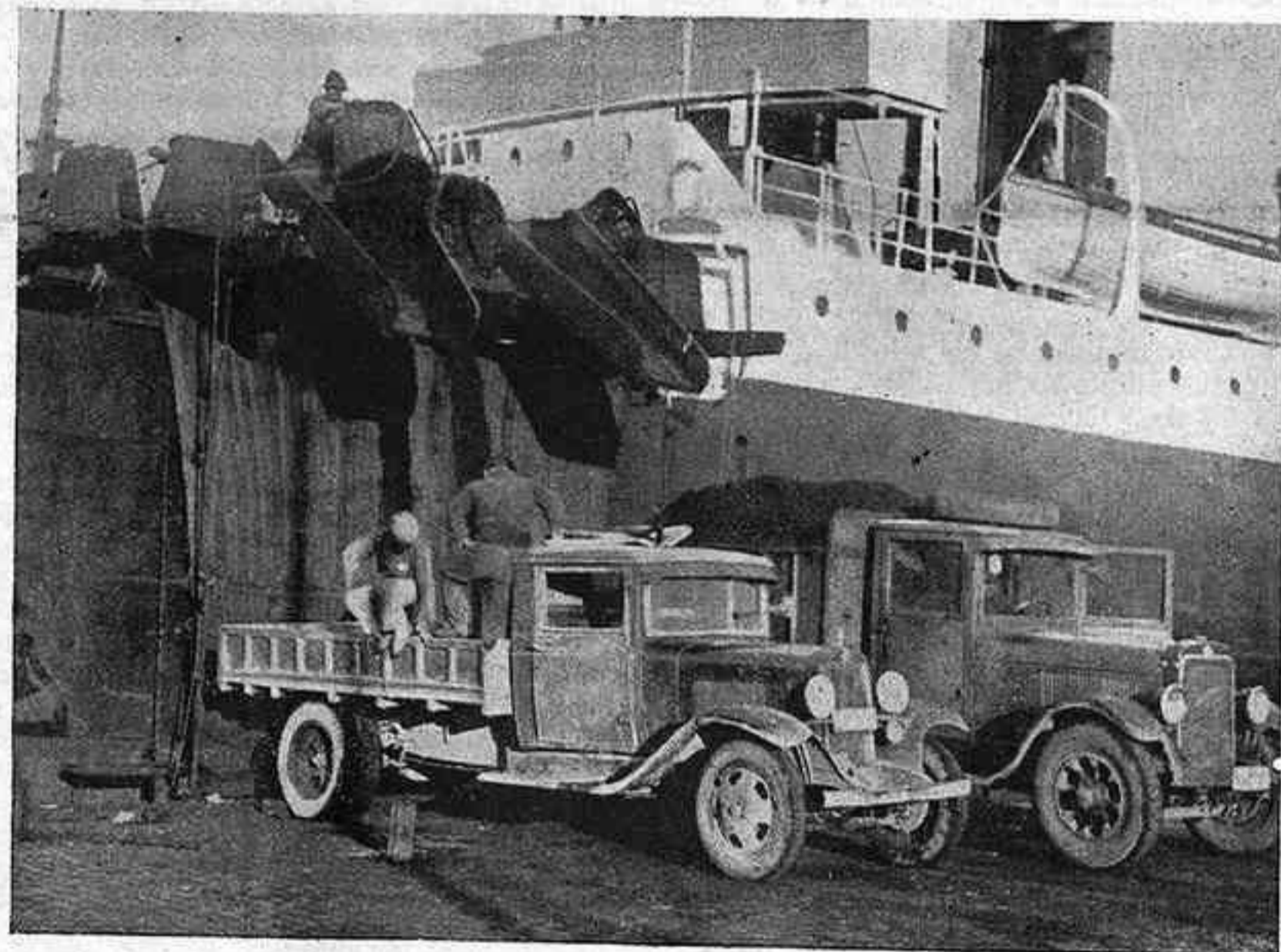
La dreta i l'esquerra del braç de Ponent, l'extrem del qual hom titula «el Martell» i la llargada del moll de la Costa estan ocupats pels navilis carboners del Nord de la Península i els de fora que vénen de Swansea, Cardiff o Newcastle i porten pavelló d'un país nòrdic qualsevol. Atracats de costat dins la bonesa de l'aigua del port, mostren pel costat del moll unes canals de fusta ferma per on vomiten sense parar el carbó que han dut a les entranyes. A baix, dins del ventre grandios de les naus de càrrega i a dalt al voltant del forat, unes brigades d'homes, tacades de negre llur roba i llur pell, omplen, puguen, aboquen i baixen coves i coves de combustible. Si és l'estiu, van despallats del llombrícol cap amunt. Si és l'hivern, van estripats del braç d'una camisa que no se sap de quin color era. Sobre el moll, al mateix temps, s'agita un estol de vehicles de tracció mecànica i de sang que s'omplen al raig de les canals sense que el treball s'interrompi...

PRIMERS PLANS

Al fons de la bodega, barrejats entre les brases, en un infern de pols, hi ha vuit homes que per torn posen en el ganxo de la tira o corda un feixuc cove que cadascú omple entre els genolls. Mirant de dalt no se'n veu cap, només es senten cops de xapol i algun reneç. Mirant de baix, un tros de cel ratllat per les cordes, l'espigó, els fils dels pals i un raig de llum que es filtra entre un núvol de molècules brillants.

El capatàs o cap de tira, de tant en tant, s'agafa a la barana amb unes manasses plenes de nusos i de talls i s'aboca dins la gola: «Tu... quant falta?» Una veu rogallosa li contesta alguna cosa que ni ell mateix entén... Aleshores el cap de tira baixa per l'escala de ferro rovellat submergint-se i confonent-se en el tumult d'homes, xàpols, brases i pols i avisa de la seva presència en les avançades del treball agafant una brasa i tirant-la a l'esquena d'aquell d'allà, una blasfèmia a aquest d'ací i un crit al de més enllà. Tothom reunit i ell al davant, se l'emprenen contra un recó de la bodega que convé deixar buit. Si el cap de tira és home que sap l'ofici i s'ha compromès a acabar d'hora, tan aviat és a dalt

paralotes contra les mares que van engendrar els de baix, les que van parir els de dalt, la lentitud dels carros i la inèrcia dels conductors de camions, tot això amb un soroll estrident i esgarrifós de tren que descarrilla de la maquineta del cilindre que desesperadament volta i volta i fa esbufecs de vapor pertot arreu, enrotllant metres i metres de corda que va del cilindre a la caterina o poltija de l'extremitat del puntal i del puntal al cove que puja vessant de pols i brases i després baixa buit pel dret, tirat de dalt a baix i estavellant-se a cada volt

El raig de les canals

una mica més als peus de l'home que l'havia omplert i que amb l'esguard atent, de cara enlaire, ja l'espera altra vegada.

L'home que fa de socaire ha de jugar la tira o corda amb una vivaça que no admet equivocacions. I no admet errades, demora, ni dubte, perquè els vells del moll carboner han vist morir ofegat un socaire quan feia pujar un cove de dos-cents-cinquanta quilos, primer agafat pels dits, després enganxat pel braç, atret violentment el tronc i a la fi embolicat pel cap i el coll entre la màquina i la corda, empresonat dintre d'una serp que difícilment perdona. Quan el cilindre de vapor que giravolta parà i els seus companys el traqueren, l'home de la corda tenia la pell, sota la capa de pols negra, d'un color morat que feia pena i els ulls oberts i sargonosos semblaven que se li haguessin tornat de vidre.

En el carbó no hi ha lloc sense perill. Quan els coves estirats per la corda s'elevaven, deixen caure algunes brases com bombes d'un avió. Els de baix no les veuen fins que en senten el cop i els de dalt no se'n donen compte fins que l'eco d'un reneç seguit d'uns planys persistents, surt per l'escotilla o forat de la bodega. Llavors, ajudat o sol, puja per l'escaleta perpendicular i estreta, o bé dintre d'un cove com en la carlinga d'un globus captiu, o enfiat i lligat pel ganxo i corda, un home o millor dit una forma humana, amb un esvoranc al cap, un peu esclafat i un dit o una orel·la com una penjarolla...

Aquests homes han començat el dia baixant per les tresques de Montjuïc, per sota Miramar o venint d'Hospitalet o del costat de Can Tunis, la bota de cuir inflada de

nia. Guanyador d'un bon jornal, freqüentava les tavernes més reputades del barri de Santa Madrona, mantenia una família de mare rescotada en un bordell i fora d'ella una altra dona. Quan hi havia feina al moll, sempre el trobàvem en el lloc on el compromís i la pressa apremiaven. La beguda era la seva energia; allà on no arribava ell, no arribava mai ningú, pujant als pals, reemplaçant baixes, encarrant-se amb els desconcerts, o bé posant-se de socaire i portant aleshores la descàrrega a un tren de vertigen enfollit.

Aquest home portava una navalla a la faixa que el mateix servia per arranjar un cove o una corda, que per col·locar-la entre els budells d'un tafaner que se li immiscuïen en la seva vida. Una nit d'hivern travessà el port nedant vestit de tota la roba, des de l'escullera al Martell, per haver punxat un home, i ho féu sense els escarafalls i banderetes amb què es rodegen els del Club de Natació quan realitzen aquesta performance.

Era un «pur» de veres. Cada matí havia bona cura, quan contractava els seus homes, a la plaça on fa rotllo, de cobrar-los dos rals per cap, en concepte de comissió de fer-los el contracte i una vegada cada any, al bar Manquet de les Drassanes, els reunia tots i els convidava amb un despendiment de protector.

Aquell home analfabet, adés indomable, adés obedient i servidor com un gos, infantil, bestialitzat i pintoresc alhora, és el tipus més impressionant que hem trobat corrent pels molls.

J. E. BARTRINA

(Seguirà.)

ELS MOLLS NEGRES

De tots els molls del nostre port cap de tan fortament caracteritzat com el moll negre del carbó, que s'estén entre els dos queixals que formen el de Ponent per la banda de ciutat i el morro de l'Aeronàutica pel costat de Can Tunis. En arribar a l'altura de l'estació de Vilanova la terra del nostre port es torna negra de tota la polseguera de carbó que assimila cada dia sota el tre-

SERVEI ELECTRIC PER A AUTOMOBILS

AGUMULADORS Exide

GARAGE ELECTRIC

CARRER MOTYA (ARIBAU I DIAGONAL)

Els Poetes, Els Pintors, Els Músics...

donen glòria a la llengua, al paísatge i al folklore de la terra.

La indústria catalana també fa obra patriòtica exultant l'esperit laboriós i tenaç de la nostra raça.

PODEM AFIRMAR que en el món no es produeix res de millor que els SABONS D'AFAITAR

Blancaflor elaborats amb les cèlebres aigües de La Garriga.

PROVA'LS I TUTJA TU MATEIX

Català... És el TEU sabó.

BLANCAFLOR

Societat Espanyola de Carbur Metàlics

Correns: Apartat 190 Teleg. "Carburós" BARCELONA Mallorca, 239 Telèfon 17018

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Bergà (Barcelona) i Corcu-bion (Corunya) :: OXIGEN 99% DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES I FERRO SILICI :: SOCARRIMAT I SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BU-FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

LAPERITIV

L'Anti-Adam.— Al món tothom sap que hi ha crisi; crisi de treball i crisi d'aliments; cada dia sentiu parlar que a Alemanya sobren vint milions d'homes, que a Itàlia en sobren tants milions, que tal Estat ha d'incloure en el pressupost unes quantitats astronòmiques per satisfer les primeres necessitats dels sense feina. Hi ha qui veu que una guerra és una excel·lent solució per a aquests casos d'excés de carn humana. Les teories més còfres tenen partidaris pel que es presenti, i respecte a la crisi econòmica del món se'n senten de totes. Els comunistes, que com a trobar solució a tot són la gent que no ha mirat mai prim, es preocupen actualment de la implantació del malthusianisme sobre l'espècie humana, en una forma rigorosa, controlada per tot l'avenc de la ciència i tot el progrés material. Aquesta implantació del malthusianisme sembla que serà un fet a la U. R. S. S. La fórmula filosòfica i pràctica de més èxit és la que concedeix a una parella humana el dret de tenir un sol fill, i prou; si el fill se'n mor, tenen dret a tenir-ne un altre; però segons aquest precepte comunista s'han acabat per sempre aquelles famílies que de vegades es veuen retratades a la *Il·lustració* Francesa, i que representen una anciana de noranta anys, voltada de tota mena de galifardeus, de pesos forts, de bigotis inflamats i de menes vestides de la primera comunió, i tot aquest personal prové directament de l'entranya prolífica de l'anciana que presideix la fotografia. Segons aquest precepte s'hauran acabat els premis a les famílies nombroses, i desapareixeran aquelles taules del dia de Nadal, i fins aquells equips de futbol formats per membres d'una sola família. El dret a procrear segons el gust i la gana dels caps de casa i fins dels que no tenen casa, i van etzibant criatures sota els ponts del ferrocarril, serà un dret il·lícit i contrari a la salut i a l'economia pública, i com a conseqüència es veurà bandejat de tots els pobles cultes que s'estimin una mica.

Imaginem que això és ja un fet, com ho serà dintre de poc a Rússia, i imaginem que el món en un moment donat, que no pot trigar gaire, es converteixi al comunisme. Un cop la població de la terra sigui comunista de cap a peus, i estigui en vigor la llei malthusiana, ens trobarem que cada generació estarà composta d'un nombre determinat de parelles, i que aquestes parelles només podran produir un individu, i aleshores cada generació tindrà la meitat exacta d'individus dels que tenia la generació anterior, o sigui que el nombre de naixements del món disminuirà de la meitat a cada generació. Fixeu-vos quines conseqüències més meravelloses i més insospitades vindran de l'aplicació d'aquest malthusianisme. La població de la terra deu ésser aproximadament d'uns dos mil milions d'éssers humans, i ara fent un senzill càlcul aritmètic podreu comprovar que dividint per dos aquesta quantitat de dos mil milions, després d'haver fet trenta vegades la divisió per dos sobre el resultat que dona la divisió anterior, veureu que els dos mil milions d'habitants queden reduïts a una sola parella d'habitants, o sigui que al cap de trenta generacions a la terra només hi haurà una sola parella amb dret a procrear, i suposant que cada generació dura vint anys, ens trobem que d'aquí sis-cents anys de comunisme científic s'haurà resolt d'una manera perfecta tota la crisi econòmica produïda per l'excés de població, perquè la sola parella que quedí només podrà tenir un fill, que suposant que sigui mascle, serà l'últim home damunt de la terra. A aquest personatge li podem atribuir, sense exagerar gens, el nom Anti-Adam. Si el comunisme científic no fa un miracle com el que va fer el Pare Etern, i no extreu una costella de l'Anti-Adam per fer-ne una dona encara que sigui ortopèdica, la nostra raça s'haurà acabat.

Imaginem-vos aquest darrer home, conseqüència d'un malthusianisme sever, quina mena d'home serà i quina mena de monstruosa paradoxa animarà el cervell i la voluntat de l'Anti-Adam. Si hem de creure una mica en l'atavisme, podem afirmar que la sang d'aquest darrer ésser serà una resultant de les sangs més famoses, més brillants i més contradictòries de la terra; tindrà entre la seva ascendència homes tan oposats com Mussolini, Stalin, Hitler, el Dr. Piccard i el Prof. Eckener; aquesta sang anirà barrejada amb la dels grans criminals, que en l'època present acostumen a ésser prolífics, amb la de tots els poetes pares de família, amb la de tots els notaris i amb la de tots els nudistes.

Així com Adam portava en el seu cos tota la humanitat en potència, aquest Anti-Adam futur serà una resultant de tota la humanitat, i és molt possible que un producte d'unes sangs triades tan científicament i d'una qualitat immillorable, resulti una mena de ximple, una mena d'home que no es faci càrrec de la importància del seu paper ni de la gran tradició que dugui acumulada al cos, perquè en les famílies, com més aristocràtiques i més seleccionades són, la biologia acostuma a fer caure més la cara de vergonya.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

TOTS ELS DIES

Bacallà Costa Brava

Garrafa Xacoli

Plaça F. Macià, 3 (abans Real)
Rbla. del Mig, 19 - Tel. 22503

GRANS NOVETATS EN
GORBATES INARRUABLES

FITO

Jaume I, 11
Telèf 11655

PROBLEMES VIUS

Regions de misèria

Els interessants articles que Carles Sentís ha anat publicant en aquestes columnes sobre l'emigració i la misèria murcianès, i, principalment, el que enclou l'estudi del tracoma i de la seva difusió, han revifat l'interès que té l'anàlisi de l'estat endarreridíssim en què es troben els problemes de la higiene a Espanya.

En realitat, el tracoma i la misèria del Sud-Est no són res més que un punt de detall en un paorós problema que la monarquia ha llegat a la república: el de la misèria material i fisiològica que caracteritza la major part dels habitants rurals d'Espanya. Vegem com es presenta en l'actualitat el problema.

La gran majoria de la població espanyola viu de l'agricultura, és a dir, està formada per camperols. Ara bé: aquests camperols són en general molt pobres i viuen de la manera més primitiva. Això vol dir que llur nivell de vida és baix i llur capacitat de compra escassa. L'economia espanyola és, per tant, una economia inferior.

A LA CABRERA VIUEN COM A BÈSTIES

Hi ha regions on la misèria és tan gran que els seus pobladors són pigmeus — éssers desgraciats, raquitzats per les privacions en què sempre han viscut. Tal les cèlebres Hurdès. Tal també la regió de la Cabrera (a León), molt menys coneguda.

A la Cabrera les mides aplicades pels altres humans a la riquesa no són ben bé les mateixes: en aquella trista terra es considera que és ric qui pot menjar pa — encara que aquest pa sigui fet de sègol barrejat amb segonet i cuit de qualsevol manera... En aquella munió de pobles aïllats a la muntanya i que no tenen ni tan sols cementiri, si algun vol es mor durant l'hivern, quan tots els camins són tallats per la neu, queda curosament conservat a la casa familiar, només amb una mica de terra a sota per tal d'absorbir els sucus de la descomposició... Quant a les cases, són un quadrat de poc més de quatre metres de costat, amb un forat al sostre; allí s'aglomeren de vegades catzenze i quinze persones. Hi viuen en la major promiscuitat sexual pares i fills, i de vegades diversos matrimonis, sense llits ni taules, sense utensilis de cuina, sense llum de cap classe durant el llarg hivern... (Paraules del diputat del districte, Gabriel Franco.) Cal fer llegies de camí per trobar una senzilla farmàcia!

LA PESTA DEL «LABAJO»

Des del punt de vista higiènic l'estat dels pobles espanyols és en general lamentable (i a Catalunya mateix tenim pobles de la muntanya de Lleida que no són gaire enviables...). Serveixi'ns d'exemple el que passa amb l'aigua de beure i veurem que els beudins del desert no estan en pitjors condicions. Aturem-nos un moment a Castella i escoltem a Senador Gómez:

«En estas provincias comprendidas entre las cordilleras Cantábrica y Oretana no hay apenas arroyos ni ríos. Fuera de los escasos lugares ribereños, cada pueblo excava un pozo donde bebe el vecindario, como en los aduares del Africa Central. Para el ganado se recogen las aguas invernalizadas en una depresión y se conservan todo el año. Es el labajo. El labajo se encuentra en Pozaldez a la entrada del pueblo; en Fuentesol junto al pueblo; en Rodilana dentro del pueblo. Allí fermenta una ponzoña que les diezma. ¿De qué ha muerto Fulano? De calenturas. Y esta peste le parece irremediable... Hay más. Medina del Campo, ciudad de seis mil habitantes, nunca ha tenido agua limpia hasta que, por casualidad, se acertó hace pocos años con un pozo artesiano...» Jo mateix he vist el repugnant labajo a Tardienta, en plena estepa aragonesa. I, per acabar, un altre exemple, tot recent: pel novembre darrer un periòdic madrileny es lamentava del tifus endèmic de Logroño: les aigües corrents estan contaminades amb els residus que serveixen per als recs de l'horta!

LLIBERTAT DE CONTAGI...

Tota mena de malalties s'escampen sense traves a Espanya. El règim és lliure: la llibertat del contagi. La monarquia no va fer res per a limitar aquesta llibertat: va ésser l'única que no va atacar! Ja sabem com el tracoma té plena franquícia de circ-

culació i com estem exposats sense defensa — car a més dels dispensaris caldrien mesures draconianes! — al contagi d'una malaltia que ens pot deixar cecs... La lepra a Jaén es troba en el mateix cas: no fa gaire que el president de la Diputació d'aquella província es lamentava que els nombrosos malalts que hi ha viuen en plena llibertat... No existeix cap lleproseria! I no us imagineu que són pocs: no és rar el poblet que en pot lluir vuit o deu casos...

La major part dels establiments destinats

Habitant de la Cabrera

a remeiar aquestes situacions lamentables deixen molt a desitjar: tal el manicomi de Màlaga, on era endèmica la pellagra dels asilats, deguda a l'alimentació sense vitamines, gairebé exclusivament composta d'arros i pa en quantitat molt escassa. En diversos congressos espanyols d'higiene mental han estat denunciats casos de mort per fred esdevinguts en aquell mateix establiment. En la major part dels d'aquest gènere són encara avui cosa corrent les masmorres, les cadenes, les argolles, la immundícia dels departaments denominats ignominiosament «quadres»... Quant als hospicis, no són gaire més brillants: tal per exemple aquell cèlebre de Granada on es presentà primer una epidèmia de conjuntivitis contagiosa; més tard, fa un parell d'anys, en sobrevingué una de tinya, de la qual aviat estigué contaminats la majoria dels cent vuitanta asilats, i després, a conseqüència del tractament, en moriren dotze! A desgrat del fred, bastant sensible a Granada, els nens viuen sense la menor calefacció.

Si haguéssim de seguir la llista, no acabaríem mai. Però la conclusió és clara: per esmenar el desastrós estat sanitari dels espanyols no hi ha gairebé res de fet — i el que hi ha deixa sovint molt a desitjar...

EL QUE S'HA FET I EL QUE HOM PENSA FER

Per un país que es troba des del punt de vista higiènic en l'estat d'Espanya, el promedi de les despeses destinades a la Direcció General de Sanitat no ha estat més que de vuit milions de pessetes en el desenni 1920-1929: una misèria. Felicitment en això anem millor ara: en el pressupost de 1932 hom consignava més de 15 milions i en l'actual més de 31.

Si no es llimen a ésser centres burocràtics, si els serveis són realment útils, no és poc el que ja s'ha fet amb la creació de vint-i-cinc nous dispensaris antituberculosos, quinze centres d'higiene rural, deu centres de lluita antitracomatosa...

A més, el que hi ha en projecte fa molt bonic. El que cal és que no es quedi tot a mig camí, aci on tanta falta fa regenerar aquesta pobra raça...

GONÇAL DE REPARAZ (FILL)

Mirant a fora

Fa quaranta anys

Els darrers esdeveniments d'Alemanya, que fan tènem per molts un intent de restauració dels Hohenzollern, donen actualitat a la recent publicació de la correspondència que la princesa Radziwill adreçava, pels anys 1890 a 1895, al general de Robilant.

L'esmentada senyora no es feia gaires il·lusions sobre el paper que faria l'aleshores jove emperador d'Alemanya, ni sobre la sort d'Àustria. Reproduïm alguns fragments d'aquestes cartes, abreujant-ne algun tros i deixant entre cometes les cites textuales.

Mals averanys

L'agregat militar a l'ambaixada d'Àustria, «Steininger, que ha tornat del seu permís, m'ha fet una trista descripció de l'arxiduc Francesc, el futur hereu de la corona austro-hongaresa», que només es dedica a la cacera i a la beguda. «Els que a Àustria tenen encara un xic d'afecció a la família regnant (i no són gaires) com més va més esverats estan del que podrà succeir quan l'actual emperador haurà tancat els ulls. Darrerament havia corregut el rumor que estava malalt i, a aquesta notícia, un veritable pànic s'havia apoderat de tothom. Es cert que Àustria està en plena descomposició, que la deriva serà completa al canvi de regnat, i potser encara veurem en vida nostra la dissolució d'aquest imperi.»

La mania de xerrar

«Els diaris han retallat per ordre la major part del discurs que S. M. ha pronunciat dijous darrer a Potsdam rebent en persona el jurament dels reclutes. A hores d'ara els oients encara tremolen del que van sentir. Hi havia aquesta frase, entre d'altres: Si us ho mando, heu de tirar sobre el vostre pare, sobre la vostra mare, els vostres germans i germanes.»

«Anem de discurs en discurs; en quasi cada una de les meves lletres us parlo d'un de nou. El sobre l'ensenyament públic no ha causat menys estupor que els altres. El jove emperador entén no restar estrany a cap de les grans qüestions que interessin el seu país i vol ésser present pertot. Es creu competent en tota cosa. Ha calgut revisar severament el text del discurs abans d'ésser publicat al diari; tots els que l'han sentit directament de la boca del sobirà han tornat esmaperduts.»

En aquest discurs, Guillem II atacà els estudis clàssics. Algú va dir que la seva adversió venia del fet que el seu darrer tema llatí de col·legi contenia vint-i-sis faltes. També atacà la premsa i anomenà Pressbengel (perduts de la premsa) els periodistes. Naturalment, la premsa s'hi tornà, cosa que feu escriure a la princesa Radziwill: «Es un joc perillós per a totes les corones el que juga el nostre jove sobirà.»

«L'orgull ja rodar el cap d'aquest jove sobirà aviat per la sort; la seva facilitat de parlar li fa creure que la seva eloqüència no té igual, i hom no sap on ens durà amb aquesta agitació que s'estén a tot. Sembla que en aquell desgraciat discurs, parlant dels professors va dir que tots són mal educats.»

Règim parlamentari

Per remeiar els diputats que votaren en favor d'una llei militar, Guillem II en convidà cinquanta a sopar. Entre altres coses, els digué que es jugava qualsevol cosa que el noranta nou per cent de diputats no llegien les proposicions de llei que discutien, i altres gentileses per l'estil. Res més no transcriu la princesa: «Vetauqú les idees i expressions que han semblat dignes de remarcar. Us donen una trista idea del to que ha regnat en la reunió i del que la presidia.»

Omnisciència

«Tothom té por de la ingerència personal de l'emperador en l'estat major; l'altre dia, Stephan, el ministre de comunicacions, deia: «Déu ho sap tot, però l'emperador ho sap millor.»

Les aficions guerreres

D'una conversa a l'Òpera amb Koscielski: «L'emperador li parlà dels rumors que circulen sobre un desarmament general al cap del qual es trobaria: «No seré pas tan bèstia; espero conservar llarg temps la pau, però cal estar sempre a punt de tota eventualitat; amb tot, potser ja seré vell quan vindrà el moment de desarmar l'espasa i hauré de fer servir els armaments que em caldrà continuar en la mateixa escala que fins ara.»

La guerra prevista

Arran de la mort de Moltke, al qual Guillem II no demanava mai cap consell, però li agradava de tenir-lo al costat, la princesa escriu: «L'emperador té una tal fe en ell mateix, està tan perfectament segur de la seva persona, dels seus talents que ho abasten tot, que no té necessitat de qui sigui. Tothom ha de creure en ell, i els que no tenen aquesta opinió són quasi traidors a la pàtria. Explica la relació de fredor que l'emperador sosté amb el vell militar, i, referent a certs rumors i certes temences, diu: «Estic ben convençuda, en efecte, que tots els governs estan resolts a mantenir la pau. Però estem a l'abric d'un tapage de Deroullède o d'un assassinat als Balcans? I és cert que si la guerra esclata, serà un fet d'aquest gènere que en serà la primera causa.»

Els tapages de Deroullède no van tenir cap transcendència, però de l'assassinat als Balcans, encara en sofrem les conseqüències.

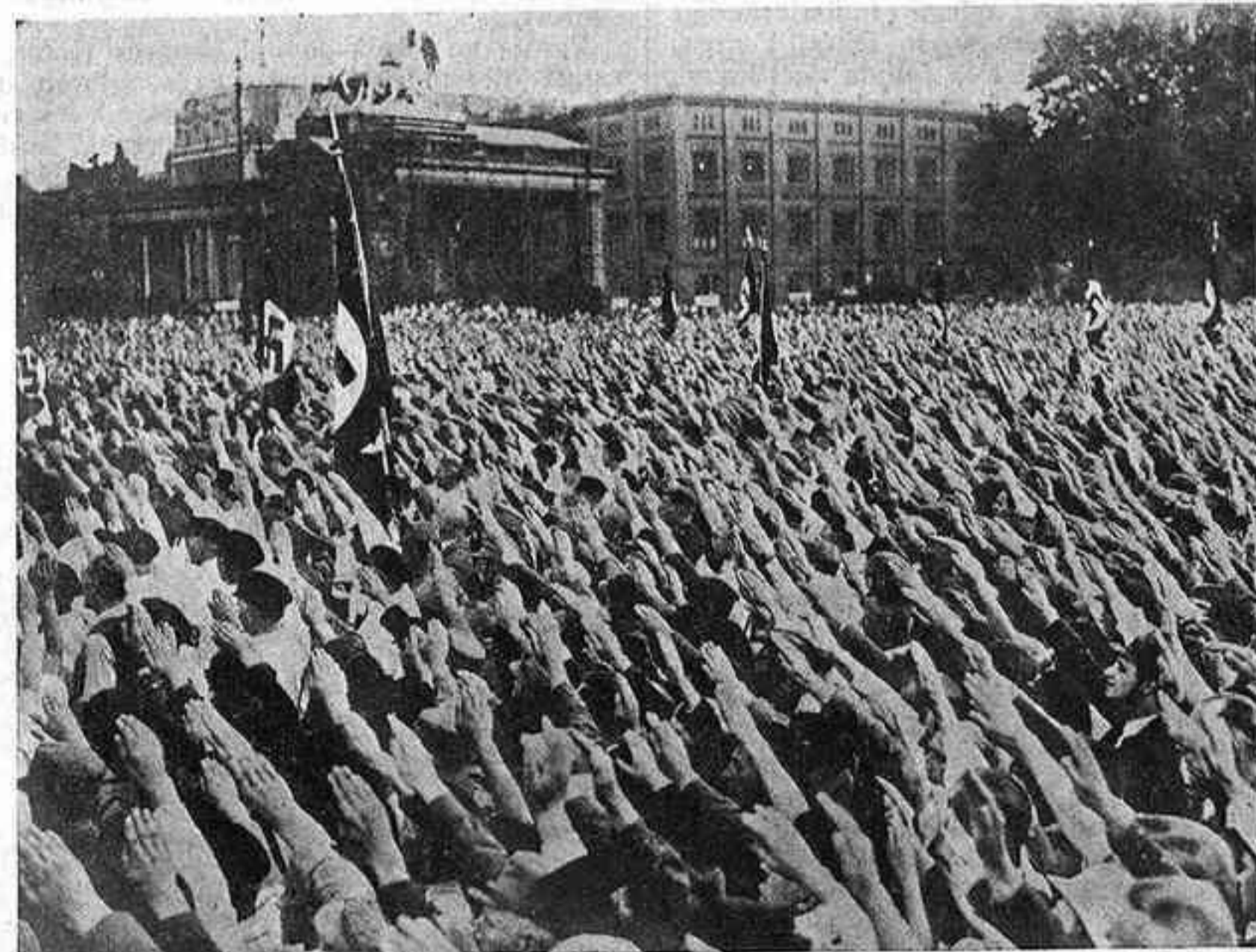
MENTRE A DOORN ESTAN DE FESTA

Crisi a França i a Alemanya

La situació internacional, en aquests darrers temps, suscita preocupacions per l'augment dels problemes polítics i econòmics de difícil solució. Les crisis ministerials de França i d'Alemanya en són una prova pal·lida, encara que els orígens de cada una siguin ben diferents.

Mentrestant, el vell Kaiser festeja, al magnífic castell de Doorn, el seu setanta-quatre aniversari, voltat del Kronprinz i dels altres familiars, tret del seu cunyat repudiat que segueix fent de barman en un cafè de Lu-

gada als efectes de la guerra. França es troba amb un balanç deficitari. Ha observat envers Alemanya, en matèria de reparacions i indemnitats, una ampla generositat que no li fou concedida en 1870 per Bismarck i que no hauria conegut si per damnada hipòtesi en 1918 s'haguessin invertit les situacions; i per aquesta noble actitud, les condicions del país són empitjorades gradualment i inexorablement. Cal trobar d'alguna manera els mitjans que calguin per assolir l'equilibri del balanç. No pocs estudis han estat

Manifestació de nazis a Berlín

xemburg. Guillem potser haurà reevocat, en aquesta per ell fausta circumstància, el cop tràgic de l'agost de 1914, que havia de transformar quasi tot Europa en un sol camp de batalla i de mort. Si, gràcies a l'actitud heroica de la petita Bèlgica — que sabé preferir el camí del sacrifici al de la deshonra — i gràcies a les desenes de milers de joves existències ofertes en holocaust sobre els ponts del Marne, la «cavalçada imperial» no pogué avançar i París no tingué per hoste l'aleshores encara ros sobirà i amic personal de Déu, no per això el vell de Doorn pot estar menys content de l'obra de destrucció d'homes i de coses que fou la conseqüència del seu foll desig d'hegemonia. El vell emperador pot haver celebrat amb alegria el setanta-quatre aniversari de la seva vida, mentre arriba a les seves oïdes l'espèctec de les metralladores que seguen vidés humanes a l'Extrem Orient i a l'Amèrica llatina.

Amb quin fi, algú podrà dir, reevocar avui l'obra espantosa realitzada per l'ex-emperador d'Alemanya? Es un record del passat i seran els venidors que el jutjaran amb la severitat que mereix. No, senyors, Guillem II no és un record del passat. És una realitat existent i un perill per l'esdevenidor immediat.

El que avui ocorre a Alemanya és més significatiu que mai. Hom té la sensació que el mariscal Hindenburg judica arribat el moment — per ell llargament esperat, si no preparat — de fer anular la Constitució de Weimar i tornar a posar sobre l'antic tron aquell que l'abandonà fugint en novembre de 1918.

La dimissió — altrament, prevista — del canceller Schleicher, per aquestes raons, és un fet d'importància excepcional, ja que denota que el president del Reich ha pres una actitud nova, encara que esperada pels que han seguit amb alguna atenció el desenvolupament dels fets polítics alemanys.

S'han tret la màscara els homes que fins ara han simulat d'ésser fideles republicans, respectuosos del pacte de Weimar, però que en substància no han cessat un sol moment d'ésser súbdits devots dels Hohenzollern, i especialment de Guillem, el qual, a llur judici, no havent fet sofrir a Alemanya cap desfeta militar, ja que la guerra acabà per impossibilitat de resistència — com si no fos la mateixa cosa —, és sempre mereixedor de cenyir la corona.

El mariscal Hindenburg, que ha concedit a von Papen — dues vegades a brevíssim interval — el decret de dissolució del Reichstag, ha volgut negar al canceller dimissionari qualsevulla possibilitat de moviment fora de l'àmbit parlamentari.

I la raó és evident: el general Schleicher és un dels pocs gentilems que encara queden en la vida política activa berlinesa, probablement un republicà sincer i de tendències social-demòcrates. Amb un home així, el vell mariscal només podia anar d'acord fins a cert punt.

La crisi ha tingut la solució que es preveia. Dos eren els homes que podien assumir la cancelleria, von Papen i Hitler, el primer sostingut pels feudals o barons, com es vulgui dir, i el segon per la gran indústria metallúrgica; homes i grups que en substància tenen un mateix programa i unes mateixes finalitats, dividits únicament per raons d'ambicions personals, les quals han estat eliminades i han afavorit així la fusió dels dos camps.

Sigui el que sigui, la situació política alemanya no pot deixar de preocupar el món. Hitler, von Papen i Hugenberg és la dictadura que es perfila en l'horitzó alemany, i dictadura vol dir restauració, i a la seva vegada restauració significa guerra, guerra de revenja, guerra d'hegemonia. I pensar que a Ginebra encara hi ha bona gent que s'esforça a treballar per la pau!

Quasi al mateix temps que les dimissions del ministeri alemany hi ha hagut les del gabinet francès presidit per Paul-Boncour, però no a seguit d'intrigues descabellades entre bastidors o per ingerències presidencials, sinó a seguit d'un fluxe de parlamentari, genuïna expressió de la voluntat popular. Sens dubte les persones són fora de causa, ja que Paul-Boncour i els seus amics de govern continuen en primera línia en l'estima de tothom.

La crisi francesa és en certa manera relli-

fectuats per les comissions parlamentàries de finances amb la participació del ministre tècnic, i precisament de l'hàbil Chéron.

Economies? Augment d'impostos? Préstecs a contreure amb entitats bancàries? Aquests són els punts en examen, sobre els quals no ha estat possible d'arribar a un acord, perquè la comissió en matèria d'economies no ha volgut que fossin tocats en res els estipendis dels funcionaris de l'Estat, i quant als impostos no ha cregut que sigui el cas ni de crear-ne de nous ni d'augmentar els ja existents.

Pel que fa a la qüestió dels préstecs i a la d'emprar fons de les caixes d'amortització, cap decisió no ha estat presa. La Cambra ha acollit molt malament els projectes governatius de nous impostos, fins i tot un d'augment del 5 per cent sobre els existents, i ha votat contra el govern, cosa que ha provocat la crisi.

Crisi més delicada que mai, perquè ha de conciliar les exigències del balanç amb la voluntat parlamentària, tasca la consideració de la qual havia de fer pensar molt, abans de recollir-ne la successió, al que fos hereu de Paul-Boncour.

La hipòtesi o el desig manifestat per Tardieu d'una nova consulta al país, no sembla que es pugui realitzar. Altrament, eleccions generals amb una plataforma com aquella sobre la qual es desenrotllarien, no podrien sinó afavorir els partits d'esquerra, sense mudar, per tant, l'actual fesomia de la Cambra.

Per formar el nou gabinet francès no podia triar-se un home molt allunyat políticament de Herriot i de Paul-Boncour, i així ha estat cridat Daladier a formar govern.

La crisi francesa no surt de l'òrbita de la política interior de la nació, la qual és tan rica d'energies i de totes menes, que sabrà vèncer les poc satisfactòries circumstàncies en què es troba. No pot, en canvi, dir-se el mateix de la crisi alemanya, de la qual es poden derivar, com hem vist en aquesta fugaç mirada, amenaces serioses per a la tranquil·litat i la pau europea, donats els homes a qui ha pertocat de recollir l'herència de Schleicher. Les forces bel·licoses i reaccionàries alemanyes volen jugar llur carta, sense que els nuclis comunistes estiguin en disposició d'obstaculitzar la temptativa. Quant als social-demòcrates, que quan vivia Müller eren els àrbitres de la situació política alemanya, avui, per dissort, han esdevingut quasi un element negligible, tant que el comte Sforza ha pogut dir, no sense raó, que llur partit s'ha suicidat. O no seria més exacte dir que ha desertat el camp?

TIGGIS

CAFÈS DEL BRASIL PER TOTA ESPANYA

EXIGIU ELS CAFÈS DEL BRASIL

SÓN ELS MÉS FINS I AROMÀTICS

BRACAFÉ

AUTOMOBILS STANDARD

Són una meravella per llurs detalls d'elegància

4 i 6 cilindres 8 - 12 i 13 H. P.

AUTOMÓVILES, S. A.

CORSEGA, 302 i 304

Director Gerent: D. JOSEP BOFILL BENESSAT de l'antiga firma VALLET i BOFILL, S. en C.

NOVETATS EN CAMISES

FITO

Jaume I, 11 Tel. 11655

UNA NOVA TEORIA ECONOMICA

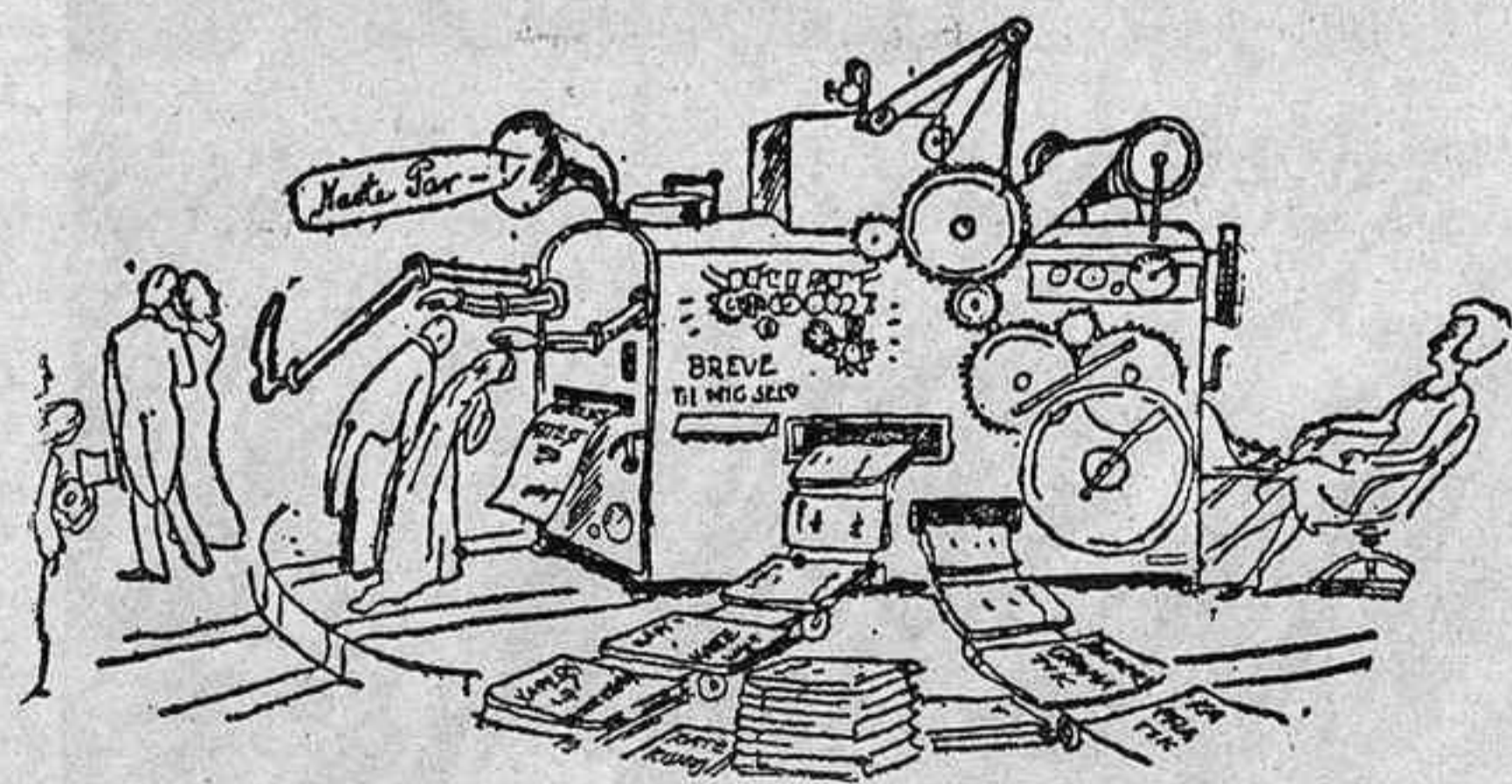
La tecnocràcia

L'angoixosa situació en què es troben els estats de gran potència industrial i els treballs i estudis que vanament han vingut fent-se per tal d'arribar a una solució del problema paròdic que aplega indistintament l'augment dels obrers sense feina, l'empobriment de l'individu i la fallida de l'Estat, han donat lloc a interessants punts de vista a quin més atrevit, però cadascun dels quals ha reunit de seguida els seus partidaris.

D'un temps ençà a Nordamèrica li ha to-

no existeix la mà d'obra, la Tecnocràcia tendeix també a aquest fi, utilitzant les forces energètiques del país i reduint l'esforç humà al mínim per a donar-li el màxim de confort.

Però com sigui que el progrés tècnic és causa directa de l'atur forçós, alhora que ensorra tot el sistema de preus amb les conseqüències naturals de la desesperació i ruïna moral de la humanitat, la Tecnocràcia ho salva amb la substitució de la moneda, que

Aquest gegant mecànic, manejat per una sola dactilògrafa, substituirà, en el règim tecnocràtic, l'alcalde i tot el seu personal (Del Politiken, de Copenhagen)

cat el torn a la teoria llençada per Howard Scott, l'autor de l'*Inventari Energètic* i vulgarment coneguda per «Tecnocràcia, que es difon ràpidament».

Que aquesta teoria ha caigut en gràcia entre els nordamericans tan terriblement afectats per la crisi actual, ho demostra la quantitat de literatura que s'ha fet al seu voltant, amb la consegüent formació dels seus fanàtics que hi veuen una solució als problemes que inquieten tots els cervells d'aquell país.

En resum, quina és la finalitat que hom persegueix amb la Tecnocràcia? La substitució de la moneda pel nou sistema de valors basat sobre l'erg, que serà la unitat d'energia. Perquè en la nova doctrina, tot l'esforç — sigui en la forma que es vulgui — ha de mesurar-se en unitats de treball (erg) o de calor (caloria).

El sistema de preus — règim capitalista — va a la bancarrota i ha d'efondrar-se més tard o més d'hora. L'actual desgavell de què donà prova el món, n'és un avenc. En aquest punt, Howard Scott pensa gairebé igual que els partidaris de Karl Marx; és en la forma d'aplicació del remei que sorgeixen les diferències.

El progrés tècnic ha realitzat miracles en permetre una major producció amb menys treball i aquesta és la força de la teoria de la Tecnocràcia; un treball cada vegada inferior per a obtenir un rendiment superior al de qualsevol època, de manera que permetria a la humanitat de treballar escassament un parell d'hores al dia, per a arribar a una vida benestant.

Com el personatge de Papini que vol produir automòbils i accessoris per a tot el món, per mitjà d'unes fàbriques en les quals

en lloc d'unitat de mesura, esdevé «unitat d'energia».

La reglamentació, o el que podríem dir posar en curs aquest nou sistema, esdevé complicadíssim, ara com ara, per bé que l'autor sosté que com sigui que l'individu no podria comprar en un període determinat, més que per la quantitat determinada per l'autoritat central, esdevindria totalment impossible la tesaurització ni el préstec amb interès.

Aquesta és a grans trets la teoria de la Tecnocràcia, que si hem de creure el que se n'escrui al seu voltant, va en camí d'esdevenir una veritable religió als Estats Units. No és d'estranyar, avui el món lluita en un confusióisme, però la idea fixa és sortir-se del marasma actual, i més un país com els Estats Units que d'un període de prosperitat com el de 1929, ha caigut en quatre anys escassos al sùmmum de l'estat de pobresa.

Si es mira fredament, el punt de vista o la teoria de Howard Scott no és més que «un més enllà» de les doctrines marxistes que la U.R.S.S. ha intentat d'aplicar amb la cruïra i èxit relatiu que li permetia precisament l'endarreriment en què fins aleshores havia viscut la Rússia tsarista.

Si més no, és curiós que la Tecnocràcia meixi en un país de formació cerebralment capitalista i on precisament, el que avui és el somni d'aurat dels Soviets, la formació de la gran indústria, ja ha arribat al ple de la seva grandesa. Precisament, davant del perill cada vegada més considerable que ha experimentat Nordamèrica, que la màquina menjarà l'home, es fa comprensible que tota temptativa audaç trobi partidaris a base del millorament del factor humà, que avui encara és el que ens fa moure a tots.

La Tecnocràcia, deixant de banda els lirismes i els engreccaments i àdhuc les parts misterioses que la seva aplicació ens deixa sota un punt de vista pràctic, està sentada sobre una base fonamental i indiscutible: Que mentre la força energia en tal que generadora de la producció estarà a la lliure disposició de qualsevol, la producció industrial i mecànica amenaçarà cada dia més amb el perill de la sobreproducció, amb l'esfondrament del sistema de preus.

Com s'arregla aquest punt? Cal dir que fins ara no s'han trobat dos tecnòcrates que estiguin d'acord sobre la manera d'aplicar el nou remei i les seves conseqüències. Per això ha estat formada una comissió, sota la presidència de Nicholas Murray Butler, professor de la Universitat de Columbia, i la qual comissió estarà integrada, a més a més, per banquers, publicistes, industrials i econòmics.

Nosaltres en escriure aquestes ratlles no ens hem proposat més que posar de manifest la nova teoria econòmica que neix i comença els nordamericans. Només els anys i els fets, ens diran si ha constellat en formes pràctiques... i humanes.

VALENTÍ BOSCH

EN L'ANIVERSARI DE LA MORT DE JOFFRE

Una explicació de la batalla del Marne

seus nervis li farien traïció perquè és un «còvard!»

El judici que Guillem II mereix a la seva pròpia mare, és sever fora mesura. Hom comprèn que l'emperadriu, a punt de morir, fes lliurar els seus papers a sir Frederic Ponsonby, secretari del seu germà Eduard VII d'Anglaterra, i que fossin trets d'Alemanya amb estratagema atrevida.

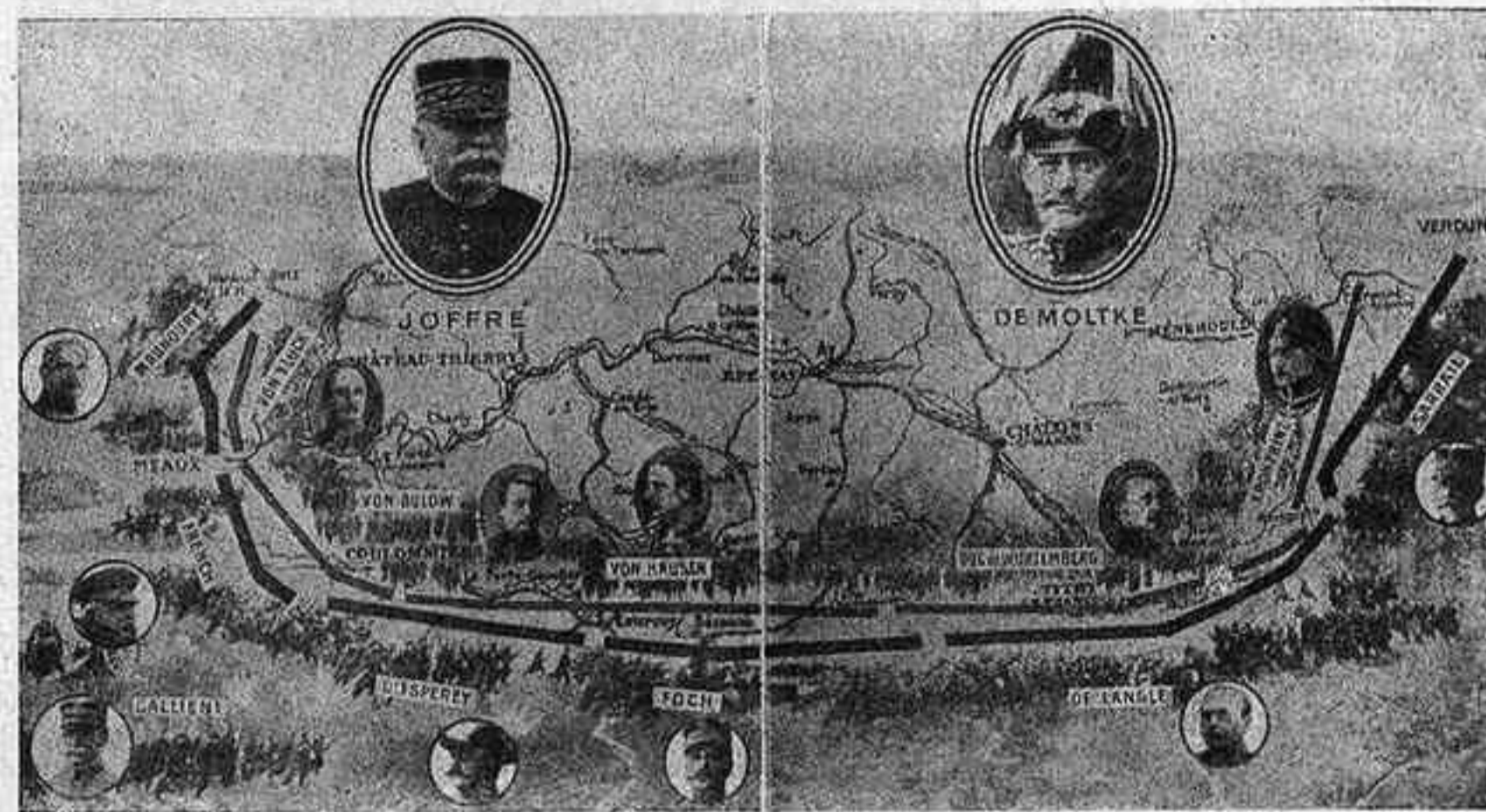
Però aquests judicis no són necessaris al que hagi llegit les *Memòries* del mateix Guillem II, car hi apareix l'egolatria i la vani-

secret el pla d'invasió de Bèlgica, sense dir-lo a ningú més que al canceller. Quant al Kaiser, mai, perquè era massa enraonador i indiscret i l'hauria contat a tothom.

Davant de tota aquesta gent, que no obstant posseïa un exèrcit enormement nombrós i utilitat, esperava Joffre amb un exèrcit petit i insuficientment utilitat.

Però l'estratega català era un home serè, equilibrat, amb domini perfecte dels nervis, i amb plena salut.

Per a comprendre'l bé i mesurar l'abast de

El front el dia 6 de setembre de 1914, que començà la batalla del Marne

tat a cada full, especialment quan tracta els conflictes amb Bismarck i Bülow, els dos principals i millors cancellers que ha tingut Alemanya i que, sense cap respecte, foren humiliats i ofesos.

Doncs el pla famós executat pels alemanys en 1914 sembla ésser iniciativa de Guillem II, segons es desprèn de les *Memòries* del feld-mariscal de Waldersee, successor de Moltke a la Presidència del Gran Estat Major (1888-1891), publicades per un nebot seu en 1924.

El vell Moltke, no content d'haver vençut França en 1871, deixà un pla per si calia guerrear contra França i Rússia juntes.

Aquest pla consistia a posar-se a la defensiva contra França i atacar Rússia, i vèncer-la ràpidament, ja que per lentitud de mobilització, deficiència de ferrocarrils i fabricació de municions, resultava molt feble. De seguida, tirar tot el pes contra França, però sense enviar Bèlgica ni el Luxemburg, car en aquest cas era prevista la intervenció d'Anglaterra.

Waldersee, que conservava el pla de Moltke, en 1891 fou reemplaçat per von Schlieffen, que era, abans que tot, un cortesà, ço que el dugué a autoritzar el pla diametralment oposat al de Moltke, portat a la pràctica en 1914.

En 1894 Waldersee era a Suïssa i rebé la visita del seu íntim amic Verdy du Vernois, llavors ministre de la Guerra, el qual li revelà l'adopció del pla nou, elaborat per Guillem II i autoritzat per Schlieffen.

Aquest es retirà en 1905, i fou substituït pel general Moltke, nebot del vencedor de 1871. Havia nascut en 1848 i era una ombra del seu oncle. El seu paper es reduí a conservar la gràcia de l'emperador i per tant el famós pla d'atac.

Moltke era un veritable malalt, fora de lloc al càrrec feixuc de director d'una gran guerra. La batalla del Marne era molt superior a les seves forces.

El general francès Nudant publicà a l'agost de 1927 a *Le Temps* de París uns estudis sobre la batalla, dels quals trec molta part de les informacions i dades que segueixen: «El coronel de Sanitat suïssa Bircher, eminent cirurgià, basant-se en un estudi del metge inspector alemany Rochs, diu: «Von Moltke, ànima poètica i temperament inclinat al misticisme, era un degenerat muscular. Patia del cor i d'arterio-esclerosi, de la qual morí sis mesos després. El general Bülow era també arterio-escleròtic i Loewenstein, cardíac, inclinat al pessimisme. Finalment, Hemisch, home de confiança de Moltke, era, també, un malenconiós, cosa molt natural perquè sembla que patia sarna negra.»

«En canvi, Joffre tenia bona salut. Heus aquí per què els alemanys perderen la batalla del Marne.»

Si, efectivament, com sembla resultar dels estudis dels dos metges alemanys i suïss, els generals alemanys tenien les malalties esmentades, i, per altre cantó, von Kluck no tenia tampoc gaire serenor, resulta molt natural el paper desencertat que feren a la guerra.

Quant a Moltke, el generalíssim, era veritablement un alucinat, imbuït de les doctrines teosòfiques de l'ocultista vienès Rudolf Steiner.

Al juliol de 1922 *Le Matin* publicà un interviu tingut amb el teòsof per Jules Sauerwein, en què aquell explicà les revelacions que li havia fet Moltke sobre la declaració de guerra.

Segons Moltke, en arribar el 30 de juliol a Postdam, on sense que ell se n'assabentés, havia estat celebrat el dia 5 el famós Consell, origen immediat de la Guerra, es trobà amb homes que semblaven haver perdut el cap.

El que relata deixa ben malament Guillem II, el canceller Bethman-Hollweg i el mateix Moltke, perquè demostra que s'ofegaven en un mar de dubtes, vacil·lacions, temences. Diu que fins estigueren a punt d'adoptar sobtadament un altre pla i fer la guerra en sentit diferent del que tenien estudiat.

Afegeix Steiner que Moltke havia fet assajar tres vegades en les maniobres la marxa vers París i totes tres von Kluck, que manava l'ala dreta, havia anat massa precipitat. Després de cada maniobra Moltke li havia dit: «Si en les operacions reals aneu tan de pressa, perdrem la Guerra.» Finalment, Moltke revelà que havia tingut

la seva capacitat del paper que la Història li reservava, n'hi ha prou amb recordar l'anècdota que consignà el general Alexandre en la seva obra *Avec Joffre d'Agadir à Verdun*.

Alexandre fou cap de gabinet del generalíssim des de l'any 1911 i un dels seus col·laboradors més íntims els dos primers anys de la Guerra.

Un dia de la primavera de 1912 passejaven a cavall pels afores de París, i Alexandre, que llavors era comandant, va dir:

«—Ja penso en la propera revista del 14 de juliol. Aquest dia és per mi un dels més agradables de l'any. Mentre que vos des del matí acompanyeu el president de la República, jo em quedo tranquil·lament al llit, sense preocupar-me de les pompes oficials.»

«—Oh!—respongué Joffre—, la revista, la revista... sí, a condició que es faci!»

«—Per què no ha de fer-se?»

«—Si tinguéssim la guerra.»

«—La guerra, mon general? No hi penso pas!»

«—Sí que hi penso. Hi penso sempre: la tindrem, jo la faré, jo la guanyaré. Jo he reeixit en tot el que he fet, com al Sudan. Encara passarà el mateix.»

«—Així, mon general, serà per a vos el bastó de mariscal.»

«—Es clar que sí—respongué Joffre tranquil·lament.»

La primera condició que ha de tenir tot home destinat a realitzar una proesa és posseir fe en si mateix, estar segur que les seves forces són proporcionades al paper que la Providència li assenyalà. En això, Horaci és definitiu i aquest precepte va davant dels altres.

Joffre era l'home del seu paper gegantí, i ell en tenia consciència i a l'èxit de la seva missió havia canalitzat totes les seves forces.

Havia previst la Guerra, no tal com la major part dels tècnics l'estudiaven, sinó tal com es desenrotlla realment; no d'exèrcits, sinó de nacions; no fulminant, sinó llarga; no de maniobres, sinó de posicions.

Havia fet aprovar el servei de tres anys i s'havia triat els col·laboradors.

Havia obtingut un crèdit d'autoritat de militars, polítics i poble. No tingué por a les censures, per haver d'abandonar províncies senceres sense defensar-les.

Malgrat l'aparença, no deixà mai de tenir la iniciativa i el control dels fets.

Així pogué ordenar la retirada fins al Marne i allí desenrotllar la batalla i vèncer malgrat la inferioritat dels mitjans disponibles, però gràcies a la gran superioritat de la seva persona i de la influència d'aquesta superioritat en persones i coses.

MIGUEL CAPDEVILA

ABRICS CONFECCIONATS
COM ELS DE MIDA

F. Vehils Vidal

7, Plaça Universitat, 7

Tall immillorable

Confecció superior

Classes extres

DES DE 75 Ptes. - 90 Ptes

125 Ptes. i 150 Ptes

PLOMES 16 Ptes. - 20 Ptes.

25 Ptes. i 30 Ptes.

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastènia. Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigenes, fadiga corporal, tremolors, dispènia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les Gragees potencials del Dr. Solvré, més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Solvré, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre la seva vida amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.—Dirigit-se i trametar 0'25 ptes. en segells de correu per al franquigat a Oficines Laboratoris Sôkstarq, caser del Ter. 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties

LES LLETRES

ASPECTES DE LA RENAIXENÇA

Josep Maria Quadrado

L'any 1840 apareixia el primer número del setmanari *La Palma* que senyala a Mallorca l'inici de la Renaixença. Quadrado, Aguiló i Montis n'eren els únics redactors. Montis escrivia petits assaigs de quadret costumista; Tomàs Aguiló, versos i llegendes romàntiques. El cos de doctrina — literària, artística, política — el donava Josep Maria Quadrado. *La Palma*, periòdic de joves, va viure molt poc temps. La seva col·lecció és un volum de poques pàgines, però totes les seves ratlles, tots els seus mots, ens donen una escola, un sentit, una mateixa comprensió de l'art i de la vida. El autors es troben, plenament, en el moment romàntic. No és un instant de transició, és l'afirmació d'una fe amb tots els extrems i conseqüències.

Amb *La Palma* — que com *El Europeo* està integralment escrita en castellà — comença la formació de la futura escola mallorquina. Els tres precursors es separen més tard per seguir cada un d'ells viararies diversos. Altres noms d'amics i de deixebles continuen pel camí obert. *La Palma*, però, no deixa d'estar mai en llur record i tots veuen en ella el punt de partida, amb tanta força que, ni esporàdicament, no es produeix una negació del seu mestratge. Fins l'any 1890. L'any 1890, dels tres iniciadors — un solament — viu: Quadrado. Cinquanta anys després de la seva publicació, els amics i admiradors de *La Palma* li reten homenatge amb una reimpressió del periòdic i un número pòstum, ple de paraules d'elogi i de veus d'agraïment. L'any 1890 *La Palma* és consagrada oficialment, en la primera ullada retrospectiva de les lletres mallorquines.

En el moment del centenari de la Renaixença cal examinar de nou els noms i les obres passades. Quadrado, renaixentista malgrat lui, és una de les figures que amb més força criden la nostra atenció.

El seu nom ha estat sempre per mi un símbol de serietat. Tal vegada hi han contribuït petits detalls de la meua vida de lector. Als dotze anys, en plena febre desbordadora de *Los tres mosqueteros*, vaig llegir per primera vegada *Forenses y Ciudadanos*. Valoritzau, si coneixeu les dues obres, la influència que el contrast pogué tenir en mi aleshores. Aquella estàtua de Quadrado que hi ha vora la Catedral de Palma — un bust molt segle XIX damunt una columna jònica — contribuït també a presentar-me'l com a símbol de l'estímul. Ja més endavant, coneguda una gran part de la seva obra, no he pogut sentir-lo mai en una proximitat amable i acollidora. La seva figura — tan àmplia, tan complexa — manca de cordialitat. Al davant seu la reacció és difícilment evitable i suposa rebella. Heu agafat mai un volum de Quadrado sentint en les vostres mans desigs de contemplar-lo, de passar-les per les cobertes? Aquesta petita prova de bibliòfil és infalible. Les edicions de Quadrado són desagradables. La seva prosa és dura, encarcerada. Caldria contraposar-la a la de Marian Aguiló. L'admirable agilitat lingüística d'aquest en moments de decadència absoluta del català literari us dona la millor oposició al lèxic i l'estil de Quadrado. Les figures, els rostres es poden oposar també. Els dos han arribat fins a nosaltres en imatges de vellesa. La cara de Quadrado és seriosa, tancada. En la d'Aguiló és fàcil d'endevinar l'entusiasme i l'alegria.

Quadrado és un escriptor de senzilla catalogació. Té una filiació neta i en l'aspecte filosòfic i en el religiós. Uns noms ens donen les seves fonts principals: Manzoni, Chateaubriand, de Maistre, Pellico. Aquestes són les primeres influències literàries que rep l'adolescent tot just sortit del Col·legi de Montisson. El resultat que havia de donar una joventut passada sota la vigilància jesuítica en un ambient d'illa doblat amb plaer al fuet dels millors anys de Ferran VII, era fàcil de preveure. La rebellió contra el medi era una follia; tant valia el suïcidi moral i la vida materialment impossible. L'empremta reaccionària era fortíssima i el contrapès liberal migridíssim. A mitjans del XIX un bisbe mallorquí escrivia la famosa frase: *Dichosos los tiempos en que el pueblo no sabía leer*.

Quadrado — amb gran dignitat i noblesa — es mou dins aquest ambient sense reaccionar en contra. Fa una curta excursió a Madrid i fracassa. Col·labora amb Balmes i torna després a Mallorca, on passa els anys que li resten de vida.

El seu cas és exemplar en un possible índex d'experiències literàries. Comprenç tot el seu valor, la seva influència, el sentit del seu magisteri. Impossible negar que l'escola mallorquina té en ell els seus orígens. (Costa i Alcover l'anomenaren mestre i Miquel Ferrà — de la generació posterior — ha escrit la seva apologia i en ella tots els adjectius tenen sentit afirmatiu, i, molt sovint, d'exaltada afirmació.) L'obra de Quadrado és enorme: Arqueologia, Història,

Religió, Art, Literatura. Ho dominava, amplement, tot. Aquesta gran obra és, però, morta definitivament.

Podríem acumular raonaments. Tots els seus articles polítics i morals, escrits per una societat desapareguda ja, han perdut l'interès que pogueren tenir. En això s'assembla a Balmes. Aquest aspecte de la seva obra manca de vitalitat. Una altra raó: Quadrado no és poeta, ni en vers ni en

prosa. I això en un historiador del XIX és imperdonable. Llegiu qualsevol dels volums de *Recuerdos y Bellezas de España* o *Forenses y Ciudadanos* i veureu que cal fer-li sempre la mateixa objecció: manca d'emoció, duresa. Es sec, impenetrable. I ell, que proclamava els seus orígens romàntics, el seu odi al segle racionalista, negador del fred neoclàssicisme, havia d'ésser el continuador de la història universal de Bossuet i el *Hamlet* de Moratin.

Un dels aspectes més interessants de Quadrado — deixant de costat la simpatia que avui podem sentir per *La Palma* — és el seu interès per l'art i l'arqueologia. Algun dia caldrà fer la història dels moviments de retorn a l'art medieval en terres de parla catalana. Capmany és en aquest aspecte — com en tants altres — home de clarividències sorprenents. Jovellanos — esperit finisim — fa a Mallorca descobriments admirables. Piferrer i Quadrado són, més endavant, l'ànima del moviment de retorn a l'art de l'Edat mitjana. Surten a Catalunya i publiquen el primer àlbum monumental d'Espanya. Vibren. Senten la poesia de l'arquitectura. Piferrer i Quadrado, units en aquest gran mèrit, van junts també en un gran pecat. No sentiren cap dels dos la grandesa del renaixement del català com a llengua literària. A Pau Piferrer no n'hi podem fer retrat totalment. Morí tot just començada l'obra de la Renaixença, i si en els primers moments fou home de poca fe, hom podia esperar del seu temperament de poeta una reacció favorable i fins violenta cap a la llengua pròpia. A Quadrado sí que podem culpar-lo. No va sentir l'interès del moment ni compregué les possibilitats llunyanes. No li exigim els somnis d'un Marian Aguiló. Li exigim, però, la reflexió i l'exemple d'un Milla. Quadrado, a mitjans de segle, quan Aguiló començava a treballar en les edicions dels nostres clàssics, encara parlava de *lemostin* i de *nuestro dialecto provincial*. Més tard, massa tard, va escriure un *Desagravi a les literatures regionals* que ben poc ha de pesar en una balança de mèrits i culpes.

Els nostres renaixentistes s'alliberaren del provincianisme escrivint en dialecte provincial. Quadrado, que se'ls mirava amb aires de superioritat, es condemnà a perpetu provincianisme. Totes les tendències — fins les ineptituds poètiques — de Marian Aguiló són en Quadrado inflada prosa religiosa. El seu *Mes de Maria* castellà és conserva encara com a pregària. La meua adolescència l'ha sentit llegir encara en congregacions i *Crucadas del Amor Divino* a Mallorca.

El judici actual que es faci sobre Josep Maria Quadrado ha de constatar una gran baixa en la valorització d'aquesta figura renaixentista.

B. ROSSELLO PORCEL

UN CENTCINQUANTENARI

Stendhal, aventurer

...être différent engendre haine.

STENDHAL

Tothom és sotmès, ineludiblement, a certes determinacions, certs lligams de què no es podria desfer mai de la vida. Des del seu naixement, rep uns papers que haurà d'exercir sempre, invariablement, mentre que tindrà la llibertat d'alliberar-se d'altres papers menys importants, menys inherents a la seva personalitat. El paper sexual, el paper racial, el paper de la parla materna — Rhaban Liertz diu «parla vital» per a subratllar encara més que podem tenir només una llengua ben nostra en aquesta vida —, heus ací els papers incanviables que no podem retornar a la Creació, com ho voldria fer el Pobre d'*El gran teatro del mundo*. Alfred Adler va descriure molt finament aquesta gent que, descontenta amb el seu paper sexual, protesta, es rebella contra ell; totes les anormalitats sexuals serien doncs, així, unes «protestes virils» (segons la paraula del mateix Adler). Nosaltra, continuant la línia d'orientació del nostre mestre, ens varem ocupar dels que protesten contra el seu paper racial, i varem tenir la sort de conèixer i de descriure tota una sèrie de gent — persones conegudes i desconegudes, importants i insignificants — que volien rebel·lar-se contra el seu paper racial. Un xinès que vol ésser francès, més francès que els mateixos francesos; un Chamberlain que es volia fer alemany a tot preu; un Gobineau que es dedicava a fabricar llegendes per a demostrar que era fill dels normands aris i no dels gals melanians; un jueu alemany que es tenia els cabells negres per a tornar-los rossos i que, endemés, tenia l'habilitat fantàstica i divertida de col·locar-se davant l'espill de manera que el seu retrat apareixia al mirall tot canviat, com si fos veritablement teutònic, o fins la família de negres americans assimilats de què parla Paul Morand en la seva *Magie noire*: tots aquests casos, per molt distints que siguin els uns i els altres, ens varen servir d'exemples quan descrivíem el *Rassenverwandlungswahn*, o sigui la tendència maníaca de canviar de raça, de característiques físiques racials, de l'origen ètnic indeclinable. Es d'aquesta malaltia que va morir un Otto Weininger, que es va tornar boig un Hölderlin: per no suportar el fet de no poder ésser un no-jueu el primer, un grec el segon. Sembla que Nietzsche sofria quelcom molt semblant; i en sofria sobretot el que avui és considerat com el seu precursor, i el cinquantenari del naixement del qual acaba de complir-se aquests dies; Henri Beyle, més conegut pel seu pseudònim Stendhal.

«Arrigo Beyle, milanese»: volia que li possessin això sobre la seva tomba, aquest curiós aventurer, originari de la pacífica Grenoble. Amb Schopenhauer, Gobineau i Nietzsche, Beyle forma part d'aquest quadrumvirat dels grans desconeguts pel seu país i per la seva època, en càstig de la gosadia d'haver vist fosc el que als seus compatriotes apareixia com la llum mateixa, d'haver testat el que aquells adoraven, d'haver sentit una fredor enfront del que a aquells els posava ardents. «Em lligaran cap a 1880», deia (frase que els seus editors actuals reproduïen així: «Em lligaran cap a 1935»); i tingué raó. Va cultivar el seu jo abans de Barrès; va crear la novella psicològica abans de Bourget, va descobrir el «sentir el moi inférieur» abans d'Adler. Tot escrit se'n és una mina de riqueses; riqueses originals, i riqueses plagades també, com s'ha demostrat tot recentment. I malgrat tota aquesta riquesa, Beyle no va escriure més per una abundància de forces, sinó més bé per una manca, una necessitat. Realitzava els seus desigs no satisfets en els seus protagonistes, i si Flaubert ha pogut dir: «Madame Bovary, c'est moi», podem reconèixer Stendhal fins en les dones més insignificants de les seves novel·les. Els homes de negoci, els arribistes, tota aquesta colla d'activistes, que ho fan tot febrilment, parlen amb paraules tallades, s'agiten, tenen espri: tots són la realització d'aquella enorme set de vida que omplia el cor d'aquest Werther a l'inrevés, d'aquest gran Julien Sorel. «Tout écrivain se récompense comme il peut de quelque injure du sort», deia, parlant d'ell, Pau Valéry; perquè si hi ha escriptors en els quals el fet d'escriure és un símptoma i no és «rendiment», Stendhal és segurament un d'aquests.

Stendhal. Fins el nom amb què ingressava a la immortalitat és fals en ell. Fins l'ortografia d'aquest nom (nom d'una petita població alemanya, on va néixer Winckelmann, l'esteta alemany enamorat de les escultures hel·lèniques, però també dels cossos meridionals) és falsa; així, en Beyle, la falsedat ja toca a la tercera potència, ja és la falsedat al cub. És significativa la seva mania d'usar pseudònims continuament, necessitat que no és massa difícil d'interpretar des d'un punt de vista psicològic. Car, si un Kierkegaard, si un Stendhal s'oculten continuament sota pseudònims, no ho fan — o no ho fan exclusivament — per covardia; és, més aviat, per una necessitat interior de representar papers, és per una necessitat de canviar la seva personalitat. Stendhal és un home camaleònic, i podríem escriure amb tota raó sota la seva biografia el lema de Gide, el lema de tots els aventurers superiors, aventurers de l'esperit: «Formes diverses de la vie, toutes vous me parûtes belles!» Aquest soldat, revolucionari, cònsol, carbonari, espia, que va inquietar tant els seus nacionals com els austríacs d'Itàlia; aquest etern viatger, patia l'estranya malaltia de voler ésser el que no era; de voler ésser tot a la vegada. No ha pogut mai renunciar a cap paper possible per ésser del nostre món. Quina vida més intensiva, la de Stendhal, i no obstant, quins resultats més petits, si considerem la seva obra amb els ulls de l'home d'avui dia... Werthin ha

desfet les seves teories d'art; *La Cartoixa de Parma* i *Le Rouge et Noir* tenen cada dia menys lectors; el seu *De l'Amour* — llicó que els francesos no semblen haver après ni fins avui — li sobreviurà, potser; és molt possible. I algunes de les seves manies, algunes de les seves frases curtes, epigramàtiques, sobreviuran a tot, com rares i estranyes curiositats. Hi ha frase menys actual en aquests dies de collectivisme cada vegada més creixent, que aquesta: «El jo és l'única cosa que val; fora del jo, res no té valor

Plat gènere Nevers amb la caricatura de Stendhal, per Henry Monnier

en el món? I qui aniria avui a consultar el Codi napoleònic per a escriure un to breu i sec, un to senzill i «objectiu», als nostres dies de *Neue Sachlichkeit*?

Stendhal volia viure a Cosmòpolis i parlar totes les llengües; en realitat, no parlava mai sinó la llengua de l'etern descontent, del que té només una llengua i encara la detesta. Hom no pot ésser, però, impune l'Alceste del patriotisme, ni l'home il·limitat que vol abastar totes les impressions, viure tots els estils de vida, i beure l'aigua de totes les belleses. Canviava de màscara, per no haver de tenir una sola cara, però autèntica; viatjava, per no topar-se mai amb l'únic home de qui fugia: amb ell mateix. Viatjava molt, viatjava massa, i ja sabem que el que viatja molt, molt rarament es salvarà...

«Il faut être sec», deia Stendhal. Sí, cal ésser-ho.

Henri Beyle, creador de l'egotisme, epicuri melancòlic, que heu necessitat dues generacions — segons la paraula de Nietzsche — perquè us compreguin, heu vist bé quan dieu que cap a l'any 1880 us tornaran a llegir. Kasimir Stryeński, humil professor de llengües, us va descobrir, i tots us hem llegit, efectivament, fins avui. (El vostre *Rouge et Noir* va ésser el meu primer llibre que em semblava millor ocultar als meus pares, als catorze anys. Tenia sentiments de culpabilitat per a llegir-vos; em vau semblar un escriptor diabòlic...) Podreu vaticinar-nos, però, si us lligaran encara cap a l'any 1980 també? Tinc por, Henri Beyle, que no...

OLIVER BRACHFELD

MAS & ROCA
CAMISERS

Fontanella 16 - Portaferrissa 26

Gran assortiment en articles per a esports d'hivern

VARIETATS

NEOROMANTICISME. — Havia estat remarcada çà i là la presència d'un nou romanticisme poètic. Deven, però, a Dámaso Alonso el primer treball ordenat en aquest sentit. S'ha publicat al número de desembre de la *Revista de Occidente* a propòsit d'un llibre de Vicente Aleixandre: *Es-padas como labios*. Es un estudi equilibradíssim de sensibilitat i erudició, com tots els seus.

Parteix el nou moviment — com tots els de la història de la cultura — del pol oposat. Parteix d'aquell moviment asèptic, depurat, on la poesia aspirava a tenir una qualitat de níquel; pur joc espiritual, indefinible apenes amb el nom de «poesia pura». Dámaso Alonso fa ací una remarcada meravellósament exacta: «Así en estos últimos años se ha titulado de *intelectual y poco humana* la nueva poesía, pensando, sin duda, al juntar de tal modo ambas taras, que lo humano es lo que el hombre tiene de común con las otras animalías. ¡Qué tuffilo naturalista y trasnochado exhala el tal reproche!»; «Como si la función intelectual no fuese la distintivamente humana!»

Aquest tipus de «poesia pura» es manté sobretot de 1920 a 1930. Però ja des de 1929, l'agulla lírica es decanta vers els terrenys de la passió, es fa desordenada i il·lògica, perd la fredor expressiva i l'equilibri formal. Breu. El sobrerrealisme fa, en forma més o menys decidida, la seva irrupció. El sobrerrealisme és — violent i lliure — evidentment romàntic. Sota el seu signe Alberti homentja Bécquer; García Lorca, el dolor del negre americà. Entre nosaltres les dues èpoques són ben visibles: període «niquelat», amb el Dalí de les «cambres de bany»; el Jaume Miravittles, cantor de les aixetes; Sebastià Sánchez-Juan, poeta del W. C. (Giménez Caballero fa per aquells temps la seva *Oda al bidet*). Més endavant Dalí cau en el més «putrefacte» dels sobrerrealismes; Miravittles es passa al comunisme (per bé que el sobrerrealisme tingui més a veure amb la F. A. I.); Sebastià Sánchez-Juan s'enamora i fa versos a l'estimada — *Poemes de Promès* — com un pur 1830. Aquest viratge venia ja marcat per Joan Salvat Papassit, que fou el primer avantguardista i també el primer neoromàntic català.

LLIBRES REBUTS. — Anotem breument els darrers llibres que ens han arribat. Carles Riba ha incorporat Esquil a les edicions de F. B. M. Hem pogut veure un exemplar de *Les suplicants* i *Els Perses*. Llibre noble de prosa; contingut i profund alhora. — Manuel Amat, col·laborador nostre, ha publicat *Sota el cel de Vilanova* (Edicions Prisma), anecdotari local que fa pendre amb el de F. Serra-Novas, del mateix títol. — Editorial Juventud ha publicat darrerament *Cleopatra* d'Oscar von Wertheim i les *Converses* de Mussolini amb Emil Ludwig, llibre apassionant i habillíssim. — J. Selva ens trameta *Albada*, de les edicions Proa. Es un llibre de votació brillant al Premi Crexells. — Editorial Barcino continua infatigable. Dos volums de l'Enciclopèdia Catalana, molt rics per a la curiositat, *Les diades populars catalanes* per J. Amades i *Vilafranca del Penedès* per J. Mas i Perera. — Dins la mateixa editorial, *Formulari català de documents notariais* per J. Comes Surribes.

D.-P.

NOVETATS HISTÒRIQUES

A. Cahuet: Retours de Sainte-Hélène . . .	Ptes. 6,60
F. Chaliapine: Ma Vie . . .	» 8,25
Funk Brentano: Le masque de fer . . .	» 2,25
Lenotre: Napoléon . . .	» 8,25
Garneray: Voyages, aventures et combats . . .	» 6,60
Geisendorff des Gouttes: Géôles et Pontons d'Espagne . . .	» 45,—
E. Ludwig: Lincoln . . .	» 13,75
L. Vaunois: Le roman de Louis XIII . . .	» 8,25

LLIBRERIA FRANCESA
RAMBLA DEL MIG, 8 i 10

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Lliura: Bitllets de ferrocarril i Passatges marítims i aeris; els Bitllets quilomètrics espanyols, a l'acte, facilitant ensem al client la fotografia necessària.

Reserva: Seients en els trens ràpids, Places en Pullmans i cotxes-llits, Habitacions en els millors hotels, Autocars per a gran turisme.

Organitza: també: Viatges individuals a preu fet, Excursions, Peregrinacions, Congressos, Creuers i molt especialment

Viatges de nocés: a Roma utilitzant els bitllets reduïts del 70 % que com Agència emissora dels ferrocarrils de l'Estat Italià lliura a l'acte a tot client al qual interessin.

AQUESTA SETMANA SORTIRÀ EL NÚMERO

D'HIVERN DEL

"D'ACÍ I D'ALLÀ"

Magazine trimestral català
L'ORGULL DE LES PUBLICACIONS
CATALANES

Preu: 5 pessetes

Administració i venda:

Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3
Telèfon 12456ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS
ARTÍSTICS I COMERCIALS ALSTALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAUVERDAGUER, CALLÍS, 3, 5 i 7
(D'AVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGANCIA I ECONOMIA EN ELS ENCARREGUES. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON

14856

EL CINEMA

L'ACTUALITAT CINEMATOGRAFICA

Estrenes passades i venidores

L'últim baró sobre la terra! Heus-vos aquí una d'aquelles històries que no cal explicar, perquè el que no la coneix l'endevina. Una malaltia que no ataca sinó els homes ha acabat amb tota la població masculina del planeta; no hi ha sinó un supervivent de la catàstrofe, un infeliç naufrag que viu com Robinson en una illa del Pacífic. Un dia aquest home és descobert i ja podeu imaginar-vos les coses divertidíssimes que s'esdevenen i els problemes internacionals que crea la presència d'aquest únic home, sobre el qual estan suspesos els destins de la humanitat.

Ens trobem davant d'una d'aquelles situacions tan estrafolàries, tan fèrtils en gags humorístics, que les variacions que hom pot brodar sobre el tema són pràcticament il·limitades i només les dimensions del film en condicionen l'exploració més o menys allargassada. El film *L'últim baró sobre la terra*, que interpreten Rosita Moreno i Raoul Roulien, no és i no vol ésser sinó un film intrascendent, una facècia descordada, i com tal hem d'acceptar-lo. És un film ben realitzat, en el qual només ens hi fan nosa les cançons, del tot impertinents. Per la resta, el diàleg, que ha escrit López Rubio, és discret, sense explotar la xavacanada, i la tècnica del film és sobria, però satisfactòria. Hem parlat tan malament i tantes vegades de la producció en espanyol, que els lectors trobaran oportú potser que emprem un altre lèxic en trobar-nos davant d'un film que, en el pla en què pretén situar-se, queda bé.

Imagineu-vos el que un realitzador alemany, per exemple la mul·ler de Fritz Lang, hauria estat capaç de fer amb un assumpte així. Hom no pot menys que esgarriar-se pensant en la violència, en la cruïlla del problema plantejat, en les reminiscències freudines i les utopies socials de què fàcilment la patètica història s'hauria envoltat.

Si no fos perquè quan sortiran aquestes ratlles farà ja dos dies que no figura en el cartell, insistirem sobre l'excel·lent comèdia de William Haines, *Amb el frac d'un altre*. El simpàtic heroi confirma en la seva més recent creació, els conceptes tan justament exposats aquí mateix per Sebastià Gasch a l'entorn d'aquest actor. A més el film és un devesall de simpatia i de gràcia i compost amb un desembaràs típicament americà.

La rutina de no anunciar els noms dels directors permet que un altre film de William A. Wellman estigui passant desapercebut actualment al Fènix. No és que es tracti d'un film de primera categoria, però és un film marcat amb l'accent energic que caracteritza la manera violenta i un xic brutal de l'autor de *Capitans de vida*. Film policíac, hi ha les obligades escenes de gangsterisme, però el que val sobretot és la

traça amb la qual el director ha sabut expressar l'angoixa d'una família que viu sota l'amenaça dels pistolers, que tracten d'intimidat-los i obligar-los així a negar uns fets dels quals tota la família ha estat testimoni.

En el mateix programa pot veure's un film titulat *Il·lusions juvenils*, signat per Archie Mayo, un director que fa temps treballa per la Warner i que ara amb aquest film realitza un notable esforç de depuració cinematogràfica. Marian Marsh fa una tasca emocionant en el paper d'una jove depen-

Rosita Moreno

centa d'uns grans magatzems de roba i que sent a estones la frisança d'una vida més confortable i brillant. El film es desenvolupa dins una psicologia molt simplista i comporta un final massa convencional, però en canvi les escenes de detall revelen un tacte molt afinat, la qual cosa demostra que, com tantes vegades, són les pautes i convencions tàcitament imposades damunt la producció mitjana, el que l'esguerra molts cops.

Ahir s'estrenà a l'Urquinaona un film d'aviació que s'ha presentat amb tots els honors d'una producció netament espectacular. A l'altre extrem de les modalitats cinematogràfiques, s'anuncia la imminent estrena d'un film de Jean Choux, amb el títol d'*Un perro con pupila* i que no és altre que *Le chien qui rapporte*. Finalment, demà Studio Cinesa presenta un film del realitzador rus Alexis Granovsky, *Les maletes del senyor O. F.*

J. P.

PANORAMA

Utilitat de les cinemateques

Es curiós d'observar en el programa que es dona al Coliseum amb quina naturalitat són usades les cinemateques dels estudis.

En el film curt que fan de Florián Rey, i que ens mostra el despertar de Madrid, a més de sortir-hi el Capitol de la Havana, hi surt un contrallum d'una vorera de carrer amb uns arbres, exactament el mateix que després surt en el desvetllat de París, en *Estima'm aquesta nit*. Potser sigui un tros de film que es considera imprescindible quan s'ha de demostrar que una ciutat es desvetlla.

El sonor i l'avantguarda

Marcel L'Herbier assenyalà la mort, o gairebé, del cinema d'avantguarda, per la impossibilitat present d'amortitzar els films d'aquesta mena, sobretot ara que el parlant els encareix i els fa inexplotables a l'estranger. I creu que el cinema d'avantguarda segueix tenint raó d'ésser: és com la bicicleta dels acrobates de circ, que no té cap utilització pràctica, però permet d'executar *tours de force*.

Aquesta impossibilitat de poder fer, com en els temps del mut, films d'avantguarda sonors, impedeix L'Herbier de realitzar algunes pensades que voldria posar en pràctica. Per exemple:

Filmant un orador, donar a la vegada el seu discurs a la gent, en veu ben alta, i, en un murmur, les reflexions que es fa a ell mateix.

L'Herbier, que fou el primer que a França utilitzà la deformació visual, voldria ara utilitzar la deformació sonora. A'menys, creu ell, podria fer algun film de complement.

La música i el cinema

Honegger, el conegut compositor, s'alça contra l'adaptació a cegues de la música al film:

«Agafem un exemple: suposem un film que té de representar d'una banda un naufragi, i, per oposició, l'angoixa dels familiars esperant el retorn del mariner. Si aquesta oposició es fa sis vegades, sis vegades la música alternarà l'obertura d'*El vaixell fantasma* i la *Patètica*!

«Es evident que cal crear la música adaptada al film. El músic ha de donar a la seva obra un tema general. Crearà *leitmotiv* que s'empraran cada vegada que calgui. Per a les oposicions, utilitzarà els recursos que la tècnica musical li permet, sobretot la superposició de temes. En l'exemple que acabem de citar, una baixa rítmica indica els elements desencadenadors i es combina amb una melodia subratlladora de la temença i la tristesa. Cosa que a més a més és més exacta, ja que en el film els fets oposats són concomitants. Així, la música corregeix, en tota la mesura possible, el caràcter convencional del film.»

Un "crític"

Aquests darrers temps han estat dolents per a la majoria dels "crítics" cinematogràfics barrejats de corredors d'anuncis. S'ha intensificat la tasca d'un nou estel de teoritadors i de crítics sense complicacions publicitàries, i la conseqüència ha estat l'eliminació d'antics monopolitzadors.

Aquests ara estan irritadíssims. Un amic nostre ens ha enviat un retall de *Las Noticias* que signa un tal Anfurso. Es titula *Conferenciantes improvisados*, i està ple d'una grotesca indignació: «No se trata, no, de la juventud sugestionada por sueños de gloria y de grandeza; no se trata de los aficionados de buena fe, más o menos ilusos, no. Nos referimos a los que por cálculo y por vanidad actúan; a los que pretenden entrar por la puerta falsa; a casos de verdadero intrusismo.» El monopoli se'n va a baix! Quina ràbia! I sabeu per què? Perquè els conferenciantes «improvisats» són uns artistes fracassats, que no han pogut ésser estrelles. «Cuando los ventajistas del cinema, por su edad, por su calidad o por su situación social no pueden ser aspirantes a artistas, se procuran mil argucias para realizar su pretendido ingreso, ya que los paladines de siempre, los que llevamos años y años de luchas, más o menos nos conocemos todos.» No sabem contra qui van aquestes paraules. Nosaltres tenim amics que donen conferències sobre cinema. Han fet molt en el progrés del gust de la gent que va al cinema. MIRADOR ha fet en aquest sentit una tasca ben concreta. Tot això sense «paladines» i sense «luchas». Posant les coses clares, sotmirades un xic amples. Ara resultaria, però, que Josep Palau, i Maria Luz Morales, i Guillem Díaz-Plaia i tants d'altres no serien sinó «extras» sense fortuna!

UNA OPERETA DE MAMOULIAN

"Estima'm aquesta nit"

Un film de Mamoulian significa sempre un esdeveniment cinematogràfic; per això envers el seu darrer film, ara estrenat, hi havia despertat una intensa curiositat. Rouben Mamoulian treballant amb Maurice Chevalier i Jeannette Mac Donald! Quines imposicions, quines limitacions aquesta circumstància no significava per al lliure treball del gran realitzador d'*Els carrers de la ciutat*! Necessàriament, Jeannette havia d'exhibir un repertori de roba interior i Chevalier de totes passades havia de cantar-nos

s'introdueix al castell amb una factura a la butxaca, que és la que li deu un parent del senyor del castell.

L'anècdota és prima i el film val per les variacions que Mamoulian ha sabut compondre al marge d'ella, dosificant admirablement els elements visuals i sonors, paraules i músiques amb les imatges iròniques i sempre humorístiques. Com a destresa a sincronitzar les imatges amb la música, elements rítmics i intensitats sonores, hi ha el magnífic episodi de la cacera, que és modèlic en aquest

Del film «Estima'm aquesta nit»

amb aquella dicció de music-hall unes quantes cançonetes i repetir el seu repertori de gestos més o menys pèbeus. I amb tot, Mamoulian ha triomfat de la seva arriscada empresa i la seva opereta resta per ara la més densa d'intencions i d'encerts del repertori americà. Mamoulian ha començat per burlar-se dels seus propis actors, màscares com encertadament ha dit Maria Luz Morales, i màscares les més vulgars de Hollywood, per satiritzar el gènere i els finals cent per cent americans i ha demostrat que quan fa broma és tan intel·ligent, tan subtil com quan treballa en els assumptes dramàtics.

Un començament saborós. Dominant fins al virtuosisme la tècnica sonora, Mamoulian, amb un *découpage* que afecta escenes i sorolls, expressa el despertar d'una gran ciutat; sorolls que se superposen i s'organitzen d'acord amb un ritme que és com la matèria bruta d'un lirisme latent. Després una cançó que comença dins el pur estil de *chansonnier* de music-hall i que després d'una llarga trajectòria, en el curs de la qual pren diversos matisos, esdevé balada romàntica en boca de Jeannette que és una princesa que està trista i que viu en un castell d'opereta, és desmaia sovint i surt a les nits a la terrassa dins el pur estil romàntic.

Entre aquelles cambres sumptuoses, galeries i salons enlluernadors de grandària i de riquesa, viuen els habitants del castell, nobles confinats en l'existència fúnebre que el codi de llur nissaga els imposa. Partides de bridge com a màxima excitació i de tant en tant alguna cacera. Dins aquesta atmosfera dramàtica i llibrega, Myrna Loy i Jeannette Mac Donald estan positivament malaltes, i no comencen a fitar la vida sota més lluminoses aparences fins que arriba un sastre que sota un títol nobiliari del tot imaginari

sentit. En el final d'aquest fragment veiem Chevalier com s'ha fet amic amb la daina, cosa que fa impossible la cacera, ja que de daina aquí no n'hi ha més que una, que és sempre la mateixa a cada cacera.

Escenes com les del ball de disfresses són d'una excel·lent movimentació i composició; creiem que fins i tot pot parlar-se aquí d'un estil, l'estil *mamoulianesc*, que depèn d'una convergència de virtuts imperceptibles que asseguren una mateixa filiació formal a films tan distants com *Els carrers de la ciutat*, *L'home i el monstre* i *Estima'm aquesta nit*.

Naturalment, en el curs del film no ens fan gràcia d'uns quants primers plans impertinents dels herois, primers plans que persisteixen massa llarg temps.

Es possible que el gros públic que segueix les facècies de Chevalier no còpsi les millors coses del film, aquelles en les quals el director, traient importància a la *star*, domina amb el seu *esprit*. Hi ha per exemple aquell final, amb aquella imatge tan cursi de Jeannette plantant-se al mig de la via del tren, que significa com diem una sátira dels finals cent per cent americans.

Potser el millor lloc on podríem situar Mamoulian en aquest assaig d'opereta cinematogràfica, fóra entremig de René Clair i de Lubitsch, perquè el seu art sembla participar un xic de la manera d'aquells dos mestres. No tan lleuger com Lubitsch, no tan viu, ni tan deliciosament espiritual com René Clair, però movent-se tanmateix dins una perfecció que és ben pròpia d'ell, de Rouben Mamoulian.

JOSEP PALAU

URQUINAONA EL MÉS FORMIDABLE ESFORÇ AEREONAUTIC REALITZAT FINS AVUI

TITANES DEL CIELO

Amb Dorothy Jordan i Conrad Nagel

WALLACE BEERY CLARK GABLE

PUBLI-CINEMA

Passatge de Gràcia, 57. - Telèfon 79681

Sessió a dos quarts de quatre. A les sis, sessió especial, numerada a 2 pessetes l'entrada

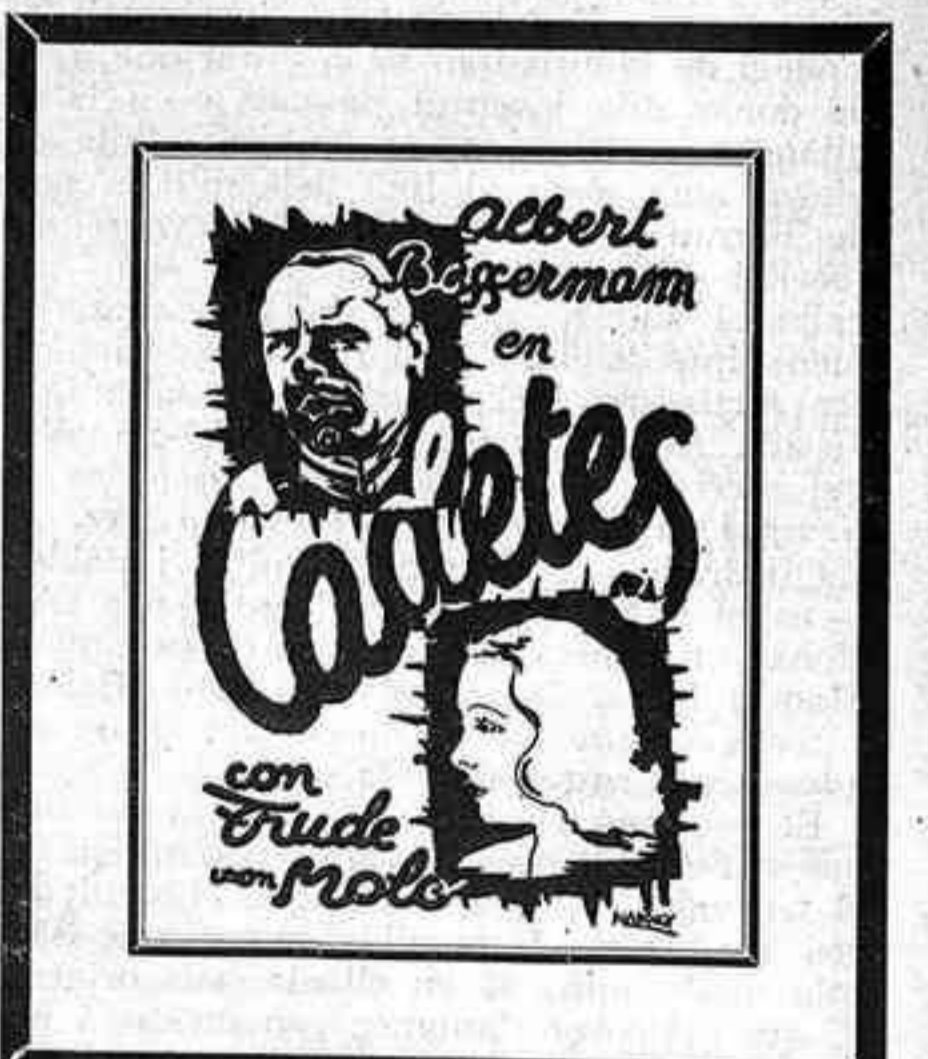
REPORTATGES CINEAC

LA FABRICACIÓ DEL COC (Documental)

Noticieri Fox Sonor

CATIFA MÀGICA FOX

QUAN VAGIS A ROMA

APROVAT PER L'ACADEMIA DE MEDICINA I CIRURGIA DE BARCELONA

TONIC NERMIOS CERA

LABORATORIS CERA S.A. VICO, 18 y COPERNICO 35 al 39. - BARCELONA

CONVALESCENTS, NEUROTICS, DEBILITATS...
Ambicioneu l'energia vital que necessiteu acumular...
No oblideu el major caudal de vida que milions de malalts no han sabut aprofitar...

DE PARÍS ESTANT

El darrer èxit de René Clair

Emil Jannings, vingut a París per a filmar les darreres escenes de *Les aventures du roi Pausole*, ha dit sobre el cinema actual unes quantes veritats simples però contundents. D'aquests retrats en pendrem el detall que ara ens interessa: «D'ençà que el cinema parla, està malalt perquè parla massa. Es insensat convertir-lo en un subteatre concedint al diàleg una funció superior a la dels rètols en el film mut. No desconeix la importància dels progressos tècnics aconseguits; únicament voldria veure'ls aplicats d'una

manera més intel·ligent. Són raríssims els directors que, com René Clair, han comprès el nou clima cinematogràfic.»
Les paraules de Jannings no podien trobar unes circumstàncies ni un lloc més oportuns per ésser dites. Des del començament de l'actual temporada, el cinema francès va fluctuant entre una sèrie d'assaigs més o menys mediocres, pervertit pels excessos de la sonorització. No val la pena parlar de fallides totals com *Monsieur de Pourceaugnac*, *La femme nue* i *Mélo*, dissortades transplantacions de Moïse, Bataille i Henri Bernstein a la pantalla, la darrera de les quals provocà l'espectacle d'una ressonant reclamació judicial de l'autor a la casa productora. Referint-nos solament a les obres realitzades amb una certa ambició, hem vist un *Poil de Carotte* inspirat en l'adaptació escènica que del seu llibre va fer el mateix Jules Renard, ple de bones intencions premiades amb més d'un encert, però impotent per a dissimular les infiltracions literàries. Hem vist un *Fanny* calcat de l'obra de Marcel Pagnol — i comentada no fa gaire a MIRADOR — que sovint necessitava tots els excel·lents recursos còmics de Raimu per a fer oblidar el tuf dels telons i de les bambalines. Hem vist fa quatre dies un *Topaze* creat amb uns actors i amb un criteri difícilment superables en el ram del teatre filmat. Pertot arreu els elements escènics, immigrants per la bretxa de la tècnica sonora, dominant el conjunt o establint mestissatges poc feliços. L'origen d'aquests desencaminaments cal cercar-lo, segons els assabentats, no sols en el gust atàvic del públic francès pel discurs teatral, sinó també en el profit econòmic que aquestes produccions reuñeixen en les províncies, les quals es veuen generalment reduïdes a conèixer els èxits dels teatres de la capital interpretats per companyies no gaire supe-

René Clair dirigint la filmació

rior a la majoria de les que solen visitar Barcelona, Madrid i Casablanca. Siguin quins siguin els motius, el cert és que els prestigis del cinema a França es veurien seriósament compromesos si, de tant en tant, no aparegués una obra prou consistent i reeixida per allisonar-lo i redimir-lo a la vegada.
René Clair és avui el principal artesà d'aquesta mena de performances. D'ençà que el seu talent li ha valgut una autoritat indiscutida, l'estrena del film que cada any sol produir constitueix l'esdeveniment més re-

Rouben Mamoulian i els mitjans cinematogràfics

Si examinem l'obra d'aquest extraordinari director armeni, una de les coses que la caracteritza més és utilitzar tots els mitjans expressius del cinema, i utilitzar-los, i això és l'important, d'una manera justa.

En el seu film *Els carrers de la ciutat* tenim, al seu començament, una il·lució mestra de com i quan cal utilitzar el fos encadenat. Els simbolismes hi són també usats amb una gran delicadesa. A més a més del gat blanc i del gat negre, hi ha l'idilli a la platja, on les ones subratllen la tònica de l'idilli, primer llepant suau la platja, després estrellant-se contra les roques i tornant finalment a acariciar la platja. A la carrera final, la camera posada arran de terra dona el màxim rendiment. Com a curiositat, recordeu aquest final: Una carrera de ritme ràpid i violent, i després tres plans de llarga durada, exactament com els llargs acords finals d'una simfonia. Doncs bé, fins ara totes les pel·lícules de Mamoulian acaben absolutament igual.

En la prova duríssima que la moda dels monstres feu passar a Mamoulian i de la qual es sortí dignament, veiem el desplaçament de camera, el travelling ben usat, encara que potser a ultrança; és una cosa que degut a la durada de les escenes dona sensació de calma. Per aquesta raó fa un efecte extraordinari a l'últim film, *Estima'm aquesta nit*, quan la camera, lentament, ens introdueix a la sala de bridge. La doble impressió de la cama que oscilla i que triga tant a fondre's, està molt lluny d'aquelles dobles impressions gratuïtes del bon cinema alemany. La duplicat d'escena, que tan bon efecte produeix i que a algú li pot semblar una novetat, Abel Gance la provà amb mala fortuna; abans però recordo haver vist films on la duplicat sortia especialment en escenes de telèfon.

En *Estima'm aquesta nit* tenim l'accelerat i l'alentit — aquests dos trucs que en el cine-espectacle eren reservats a films còmics de garrotada i espolsada el primer, i als esportius el segon —, introduïts en un film de gran categoria amb un humor admirable; em refereixo a les escenes de la cafeteria, quan Chevalier munta el cavall *Solitario* i quan fa marxar els caçadors de puntetes.

I a l'abraçada final, quan el fos lent ens donaria idea de temps transcorregut, Mamoulian el substitueix pel vapor de la màquina, donant una bella mostra del seu talent cinematogràfic.

RAMON BIADIU
de l'A.D.C.A.

VOCABULARI DEL CINEMA

«Découpage» i muntatge

Temps enrera, Josep Palau senyalava l'existència d'una pila de mots francesos i anglesos de la terminologia cinematogràfica que no tenen equivalent en la nostra llengua. Palau no proposava cap traducció. És limitava a indicar la significació de cada mot, i expressava el desig que Pompeu Fabra es transposés al català. Avui, hem d'emprar un mot d'aquells: *découpage*. Luis Buñuel recomanava una traducció castellana de *découpage*: *segmentació*.

Actualment, encara són molts a ignorar el

pràctica exigeix, el film acabat conté imperfeccions que han d'ésser corregides. Aleshores intervé el muntatge, operació estrictament material. Simple correcció a posteriori del *découpage* realitzat. Mentre el *découpage* té una funció eminentment intel·lectual, la funció del muntatge és simplement manual. El muntatge té la missió de posar les imatges unes a continuació de les altres, d'establir un acord entre elles, d'eliminar les superflues. En l'acte del muntatge, juguen un gran paper les tisores que alleugereixen el

«Allò, París!»

veritable sentit de les paraules *découpage* i muntatge. Fins i tot alguns crítics cinematogràfics es lliuren, en emprar-les, a tota mena de confusions. Molts atribueixen al muntatge la missió del *découpage*. I viceversa. D'altres usen indistintament els dos mots per a indicar una mateixa cosa. I, amb tot, *découpage* i muntatge són dues coses totalment diferents.

El *découpage* és la primera operació de la realització d'un film. És l'organització del caos. És l'acció de donar forma a l'informe. El *découpage* és separació i ordenació alhora de les idees visuals que s'agiten desordenadament en el *scénario* cinematogràfic. És la conversió de la literatura en cinema. King Vidor diu que ell escriu els films amb l'aparell. Exacte. L'escriptor ha de conèixer la sintaxi, la funció i l'arranjament dels mots, ha de saber construir les frases, compondre els paràgrafs. Així del cineasta. Però mentre l'escriptor pensa en mots, el cineasta pensa en imatges. El *découpage* és l'ordenació d'aquestes imatges.

El film ja ha d'estar organitzat abans d'ésser realitzat. Tot, fins els detalls més infinitesimals, ha d'ésser preestablert. Relació entre les escenes, duració d'aquestes, ritme que ha de conduir la seva marxa, el seu valor en l'espai i en el temps, administració de l'interès, eliminació d'episodis i digressions, primers plans, plans italians o americans, angles diversos, composició, en un mot, tot ha d'ésser previst en el *découpage*, al qual la realització donarà forma.

Tècnicament, la realització d'un film ha d'ajustar-se rigorosament al canemàs engendrat pel *découpage*. Però molt sovint, degut a les deficiències d'aquest, o a les improvisacions i precipitacions que la seva posta en

film del llast innecessari. El ritme, doncs, que ja ha estat prefixat pel *découpage*, no té res a veure amb el muntatge, al revés del que creuen molts.

Per a acabar, ens atrevim a suggerir que la solució ideal, més que adaptar novel·les o obres de teatre, seria confiar l'argument del film al director. Ja sabem que això és gairebé impossible. Molts directors no sabrien per on començar si els encarregués un argument. Però aquest procediment tindria l'avantatge que l'autor-director, en escriure la seva obra, ho faria pensant sempre en les necessitats cinematogràfiques. És a dir, que, en escriure-la, ja faria mentalment el *découpage*. Única manera d'aconseguir una unitat absoluta entre concepció i execució, un sincronisme total. Hi ha casos d'aquesta duplicat de funcions. Charlie Chaplin, René Clair són autors i directors alhora. Fa poc, Filmòfono va presentar *Allò París!*, escrit i dirigit per Julien Duvivier. Pel·lícula excel·lent que contenia un paral·lisme d'escenes, una simetria de situacions, un argument tan ordenat cinematogràficament, que aquesta composició no hauria estat possible si el film hagués estat una adaptació d'una novella o d'una peça teatral.

SEBASTIÀ GASCH

XERÈS, COGNACS
Vda. M. Sánchez - Romate
Xerès de la Frontera
REPRESENTANT EXCLUSIU:
BIOSCA-DINKOWITZ
TELÈFON 19463

Fantàsia
TRIOMF DEFINITIU
de l'exquisida
parella
LIANE HAID
i
Gustav Froelich
en

NO QUIERO SABER QUIEN ERES
RAUL ROULIEN
ROSITA MORENO
EL ULTIMO VARON SOBRE LA TIERRA
GUSTAV FROELICH
LIANE HAID

Un film subjugador amb música de **ROBERT STOLZ**

AVUI
Saló Catalunya
FOX en espanyol
RAUL ROULIEN ROSITA MORENO
EL ULTIMO VARON SOBRE LA TIERRA
Ja no és la sorpresa, sinó la sensació de la temporada

Rasputin
reviscut per
Conrad Veidt
amb diàlegs en castellà impressionats als Estudis RIVATON de Barcelona
Vegeu aquest film al
Capitol
Edició C. I. F. E. S. A.
distribuïda per
ATLANTIC FILMS
Es la última i definitiva paraula sobre la vida de RASPUTIN

Studio Cinaes
presentarà en sessió única demà, divendres, a les 10 nit en
TIVOLI
ESCOLA DE MAR de X. Guell
FORGES de J. Tedesco
La mort d'un ruisseau de Livet
KING NEPTUNE de Walt Disney
LES MALLES DE MR. O. F. de A. Granowsky
Es depatxen localitats en Tivoli de 5 a 7 sense recarrec

PARÍS, gener.
UN PERRO CON PUPILA
René Lefebvre
Arletty y Madeleine Guitty
Un film de **JEAN CHOUX**
(Le chien qui rapporte)

EL TEATRE

LA LLEGENDA DEL TEATRE CATALA

Deure de justícia

Per bé que costi de creure, perdura l'error sobre la infantesa de l'escena catalana, la restauració de la qual, a jutjar per la manca de documentació palesada pels historiadors, diria's que es remunta a l'era diluviana. Els llibres, els estudis, els articles farcits amb recensions relatives al passat escènic del teatre de la terra, són nombrosíssims. Cada dia en surten de nous. Afirmaria, però, que no disposem encara d'un text damunt del qual pugui l'investigador operar sense recel. MIRADOR ha inserit l'altre dia una apologia del comediògraf Josep M. Arnau. La figura de l'escriptor arenyenc és presentada en aquest treball sota el dossier d'unes dades cronològiques a manera d'allegoria ambiental. Com tots els glossadors de la naixença del nostre art dramàtic, el panegirista d'Arnau manipula els tòpics que podríem dir-ne del domini públic. Cap aportació, cap indicatiu ni senyal que denotin un estudi de primera mà. La lectura de la lloança a Arnau m'ha decidit a puntualitzar els esdeveniments que presidiren l'aparició de Frederic Soler, etapa la més espremduda ensens que la més arrossinada.

Soler s'acará per primera vegada amb el públic el dia 24 de febrer de 1864, data de l'estrena de *L'Esquella de la Torratxa*. El drama de Vidal i Valenciano, *Tal faràs, tal trobaràs*, citat tantíssimes vegades com el primer pas devés un teatre seriós i literari, fou donat a conèixer el dia 4 d'abril de 1865. Totes les versions, àdhuc les aparentment més autoritzades, coincideixen a afirmar que no compta aquest drama de Vidal amb altres precedents que les *gatades*, asseveració que, conforme es veurà, no té ombra de fonament.

Ultra les *gatades*, s'estrenaren des del 24 de febrer del 1864 al 4 d'abril del 1865, nombre d'obres pertanyents a diverses modalitats escèniques escrites — a part el mateix Vidal i Valenciano —, per autors tals com Conrad Roure, Frederic Soler, Francesc de Sales Vidal, Camprodon, Josep M. Arnau, Pau Estorch i Joaquim Marinello, autor, aquest darrer, del drama en tres actes *La festa del Santuari*, estrenat pel març de 1865. (Observi's com l'honor d'haver portat a les taules la primera obra d'un cert abast, no correspon a Vidal.) Entre les produccions a les quals faig referència, es troben comèdies, sarsueles i joguines en un i dos actes.

Després de l'estrena de *Tal faràs* i amb anterioritat a la de *Les joies de la Roser* — abril del 1866 —, foren encara estrenats quantitat de títols corresponents als autors ja anomenats i a altres que es digueren Boi Vidal, Pere Anton Ventalló, Miquel J. Ortega, Just S. Parra, Marcial i Modest Busquets, Narcís Campmany, Lleó Fontova, Josep Feliu i Codina, Bartomeu Carcassona i Josep Vancells Marqués, escriptors que anoto per ordre de presentació. No hauria de barrinar gaire per a afegir algun altre nom a la llista. Penso que basten els susdits per a corregir les inexactituds propalades sobre un dels moments més suggestius i interessants de la nostra història teatral. Abans que Soler estrenés *Les joies*, Boi Vidal feu conèixer un drama en quatre actes, *La font de l'amor*. Pere Anton Ventalló, una comèdia en tres actes, *La muller que fa per casa*. (Com es veu, l'obra seriosa en tres actes que succeí immediatament al *Tal faràs* no fou tampoc *Les joies*.)

Vol dir, net i clar, que ni la iniciació del teatre català fou a base de *gatades*, ni el pas de *Tal faràs, tal trobaràs* a *Les joies de la Roser* significà el salt que hom imagina.

Les *gatades* van des del febrer del 1864 al març del 1866. Ultra la producció aplegada sota d'aquell nom facció, donà Soler adesiara repetides mostres de les seves possibilitats extraordinàries amb diverses comèdies escrites en un lèxic simple, directe i accessible a la massa del poble; obres que lluny d'haver-se pansit s'ofereixen encara com a vers prodigis de tècnica, de facilitat i d'observació.

El que dic de les produccions de Soler pot aplicar-se a bona part de les dels autors anteriors a l'estrena de *Les joies de la Roser*, molt especialment a les de Vidal i Valenciano. Judicar aquells dos anys de l'existència del teatre català a través de les *gatades* equival a condemnar en bloc l'obra més sucosa i més considerable de Vidal. Implica, àdhuc, el desconeixement absolut d'un període que és, precisament, d'una riquesa temàtica inexhaurible. Basti saber que a l'hora mateixa en què es suposa el públic lliurat en cos i ànima a les *gatades*, funcionaven dos teatres catalans, Odeon i Romea, regentats per dos autors caps d'ala i dos comediants en camí d'ésser famosos. Fent costat a uns i altres, un planter d'interprets, homes i dones, joves, ardits i entusiastes.

A redós de l'Odeon i el Romea, primeres en antiguitat i importància, eren obertes a l'idioma català altres escenes més modestes, per bé que no menys dignes d'atenció.

De consentir-ho l'espai, recolzaria el raonament amb títols i dates. Opino que, despullada i tot, basta la referència per a evidenciar com la qualitat sobresortint de l'eta-

pa teatral que va des del febrer del 1864 a l'abril del 1866 no foren la matosseria, ni la corrupció idiomàtica, ni el regust plebeu, afirmacions que solament poden permetre's els que per mandra o insuficiència acostumen a parlar d'oides. Les *gatades* i paròdies, de les quals es fa tant de plat, són només onze, equivalents, totes plegades, a disset actes. Les obres diguem-ne normals, estrenades dintre del període abastat per aquelles,

Imatge de D. Secaf Pitarra

Publicat a «Un tros de paper», 14 abril 1866

sumen, pel cap baix, una quarantena, amb un total de seixanta i tants actes.

Abans que a aclarir un malentès va aquesta exposició de fets encaminada a reparar una injustícia; a projectar, també, una llum nova sobre els primers anys del Teatre Català, institució de la qual seria hora que es parlés amb la cura que es mereix.

JOSEP ARTIS

LLANTERNA

«Teresa de Jesús», de Marquina, al Teatre Barcelona

Obra difícil aquesta per la qual Eduardo Marquina ha pensat de donar vida plàstica a una de les figures més interessants de la llegenda daurada: Santa Teresa de Jesús. Ja la presència de personatges històrics en escena es fa enormement difícil. Els sants accentuen en les seves vides aquella imponderabilitat una mica màgica dels esperits aèris. El cas de Santa Teresa és encara factible; Santa Teresa és la santa realista i ardida, plàstica i humana. Marquina la presenta — en relleu — amb aquest perfil tradicional, enèrgicament retallat sobre un fons anecdòtic seriat en forma d'estampes carmelitanes, que és — per ell sol — una troballa habilitíssima, per a defugir una obra arquitecturada i totalitzant sobre la vida de la santa, que hauria multiplicat les dificultats.

Santa Teresa té, com diem, un perfil prou vigorós i humà perquè sigui possible la seva visió plàstica damunt l'escena. Moltes més dificultats en aquest sentit presenta la figura de Sant Joan de la Creu, que apareix en la quarta de les «estampes». El misticisme aeri de Sant Joan el fa més difícil de copsar en una plàstica escènica d'aquest tipus. Els altres personatges — anecdòtics, àdhuc la rival de la Santa — estan molt ben vistos. Els seglars i els eclesiàstics, els elevats i els humils, de vegades, d'una manera magistral, dissenyats amb una pinzellada. L'ambient del convent andalusí (terra on diu la Santa que el dimoni té més mà per a les temptacions) està fet d'una manera deliciosa. Hi ha un perfum de noblesa molt ben oposat a la duresa ascètica de l'ambient castellà. Marquina ha tret tot el partit que li ha estat possible d'aquest tema difícil que ja l'havia temptat en la seva joventut (*La Alcaldesa de Pastrana*). Notem que el seu vers pren cada vegada una més profunda solidesa i una gravetat de dicció de clàssic.

La interpretació és molt remarcable. Lola Membrives ens fa una Santa Teresa enèrgica i arrauxada, passional i forta, que respon als documents que tenim de la santa. Helena Cortesina i Ricardo Puga, molt encertats i ben enquadrats per la resta de la companyia. El decorat — obra de Francesc Fontanals —, modern, ple de simplicitat i de gràcia.

D.-P.

TEATRE UNIVERSITARI

«La Barraca»

Federico García Lorca, el poeta granadí, va estar uns dies a Barcelona, on ocupà la tribuna del Conferència Club. Marxà a Madrid i prometé tornar primers d'any amb *La Barraca*, teatre universitari, que dirigeix.

L'anunci que García Lorca féu de la visita de *La Barraca* a Barcelona, dona lloc a parlar d'aquesta institució universitària.

L'abast popular el teatre clàssic tan injustament arreconat; aquell teatre d'avantguarda que descobrírem en Calderón, i abans, en Juan del Encina, Lope de Rueda i Torres Naharro, i que ara — al cap de tres o quatre segles — constitueix una novetat. Observem si no que en diversos teatres exòtics, el teatre clàssic espanyol torna a ésser freqüent. A l'Atelier, de París, no fa molt fou representada *La vida es sueño*;

García Lorca voltat, entre altres persones, de poetes catalans

La Barraca, és un teatre ambulant, amb el qual un grup d'universitaris es llença pels camins d'Espanya, amb el noble intent d'incrementar la cultura popular. Manuel B. Cossío, l'inspirador de les Missions Pedagògiques, feia temps que parlava de l'afany de portar als pobles un teatre. Amb la República, aquest projecte ha estat convertit en realitat. Al davant s'hi han situat, ultra García Lorca, homes com Manuel Altolaguirre — traductor de Jules Supervielle —, Eduardo de Ugarte, Luis Cernuda, Vicente Aleixandre...

Una de les primeres preocupacions dels homes de *La Barraca* fou la de posar a

a Godesberg, Alemanya, *El gran teatre del mundo*; al teatre de l'Estat, de Berlín, *La devoció de la cruu*, traduïda per Otto Zoff, i sota un decorat simbòlic de Cèsar Klein. Manuel Pizarro, lector de castellà a la Universitat de Yokohama, organitza sovint funcions de teatre clàssic. Recentment, sota la seva direcció, els universitaris, en una sessió magnífica, interpretaren *El mágico prodigioso* de Calderón.

Algú ha insinuat que *La Barraca* no aconseguiria satisfer un públic rural, més disposat a comprendre les passions humanes, violentes. Certament els autos sagramentals de Calderón, o *El condenado por desconfiado*, per exemple, requereixen un auditori entès en teologia. Ens fa l'efecte que aquest punt serà magníficament resolt. Els estudiants de *La Barraca* sabran fer la selecció. De moment no ens en podem queixar: han aconseguit desvetllar la imaginació i el màxim interès, arreu on han fet parada. El poble s'ha identificat amb aquest assaig de retorn a les nobles tradicions teatrals. No fa pas molts anys, una companyia de teatre defensava, davant la indiferència dels aristòcrates, el prestigi d'uns «dies clàssics». El públic d'abonament, però, no volgué entendre la generositat de la intenció i aquesta fou vençuda. Ara el poble — no el públic, contracció raquítica de poble — ha donat un exemple de sensibilitat a aquella aristocràcia que era capaç de picar de peus en plena representació d'una obra clàssica.

Com els farsants de l'època de Juan del Encina, un grup universitari va — estiu i hivern — de poble en poble. De vegades la gent que hi resideix s'ha esverat en veure interrompuda la monotonia en què viu, per l'arribada d'un camió carregat d'atuals i de joves abillats com si fossin mecànics. En una ocasió la quitxalla corregué esverada a explicar als pares que havien irromput els comunistes al poble. En alguns establiments es negaren i tot a proveir-los, creient que en efecte anaven a alterar l'harmonia regnant.

Arribats que són els nostres homes, s'installen en aquelles grans places castellanes, amb porxos, de rànica tradició, on només — en dies de solemnitat — es celebraven «capeas». Quatre cops de martell — estudiants i estudiants rivalitzen en agilitat — i l'escenari està muntat sobre un entaulat humil, que recorda l'època calderoniana, quan els còmics anaven a divertir *magnates y villanos*. Abans de començar la funció, un pregó l'anuncia. Pocs moments després, la plaça és plena. Els primers rengles, indefectiblement, són ocupats pels vailets, que no perden ni un sol detall de la representació. El poble no va «a passar el temps» — com observà en una conferència José Bergamín —, sinó «a veure'l passar». Els personatges de Lope de Rueda — Salcedo, el seu criat, Alameda — desfilen per l'escenari. L'atenció que hom presta al gest més insignificant, estalvia el comentari que podria merèixer el decorat. A *La Barraca* no hi ha decorat.

Aquests estudiants són uns aficionats autèntics, dotats d'aquest lot d'entusiasme que és la vocació i d'una gran cultura literària. En 1685 un gran actor alemany, Joan Welthen, que representava obres de Molière, Calderón i Goldoni, es preocupà d'estudiar la psicologia de l'home per a reproduir-la conscientment. Els xicots de *La Barraca*, intel·ligents, s'han preocupat del mateix: de fer comprensibles al públic més primitiu, els més subtils estats psicològics.

En els entreactes, sota la direcció de Martínez Torner, els chors entonen cançons populars — el romanç del Conde Olinó, una canç de boda de Zamora, la del caminant de León — que són escoltades amb religiosa emoció.

Acabada la representació, els estudiants, amb quatre salts, despleguen l'escenari i emprenen el retorn a la capital. Deixen al poble llibres i gramòfons.

Mentre esperem una representació a casa nostra, saludem els estudiants de *La Barraca*, i Federico García Lorca, que els dirigeix, perquè amb un fervor i un entusiasme excepcionals han sabut crear un teatre universitari, que acabarà essent el veritable teatre popular espanyol.

J. M. LLADO FIGUERES

El maridatge del cristall pur i del metall noble, si és fet per un veritable artista, ens ofereix un meravellós espectacle de felicitat.

JOIER
J. ROCCA

Rambla del Centre, 33 - Passatge Bacardí, 2

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions

Rafael Llimona

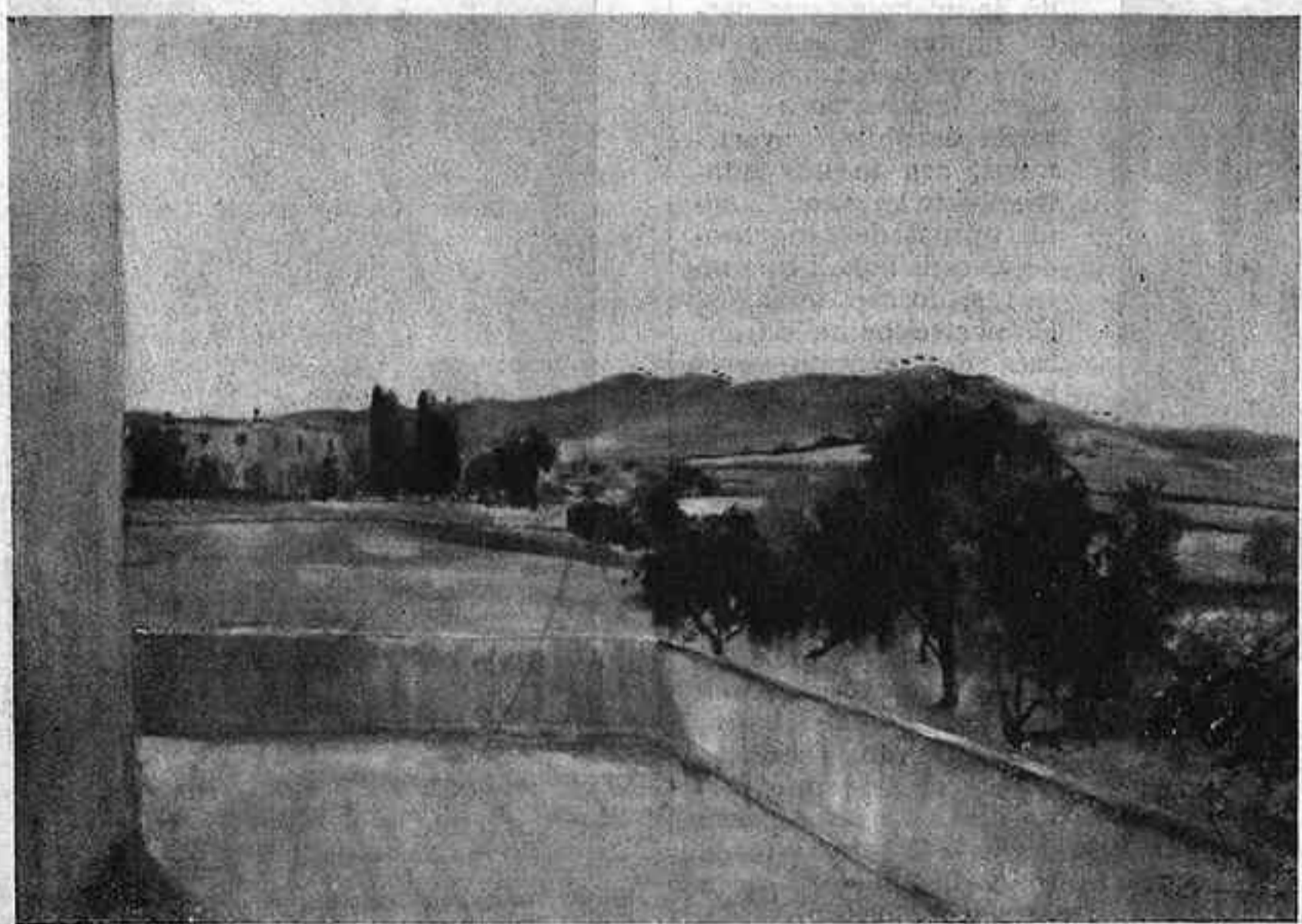
Després de veure les pintures de Rafael Llimona a la Sala Parés, em sembla que tots convindreu amb mi a considerar aquest pintor com un dels valors més interessants de la nova producció pictòrica de Catalunya. El que pressentim i esperàvem ja s'ha acomplert. Des d'ara, hem de situar Rafael Llimona en un dels llocs preferents de les joves promocions. I el seu cas pot ésser un exemple benefactor per a tots els joves pin-

sada per mitjans completament occidentals. No deixa d'ésser curiós, tanmateix. La sensibilitat, té els seus misteris.

Primer Saló d'Humoristes

Els humoristes d'aquest país han constituït la seva Associació i, per celebrar-ho, exposen el seu primer Saló a les Galeries Empòrium.

Si teniu el catàleg a la mà, veureu que hi ha el bo i millor dels nostres humoristes,

Rafael Llimona. — Horta

tors que van adalats per aquests mons de Déu en busca de les noves receptes. En canvi Llimona, d'una cosa tan espumada com d'olotisme n'ha fet el miracle dels seus paisatges. I això no és, encara, l'element principal de la seva obra, sinó més aviat una conseqüència inevitable. El seu olotisme no és més que un accident estilístic; mai no serà un recurs.

Llimona, com tots els veritables artistes, ha superat la seva inicial tendència estètica fins a aconseguir l'expressió del seu temperament. I val a dir que el temperament de Rafael Llimona és un sinònim de sensibilitat. En algunes de les seves teles podreu constatar certes inconsistències pictòriques, però mai una manca de sensibilitat. En aquest sentit, el paisatge *Horta* és una de les mostres més culminants de l'exposició i una de les teles més apreciables de la present temporada. En aquesta tela, l'impressionisme lluminós de Sisley, l'expressionisme de Van Gogh i fins el *fauvisme* de Matisse hi són presents en cada pinzellada.

En el bodegó *Prèssecs*, Llimona ens demostra que no hi ha necessitat de recórrer a fórmules cezannianes perquè el model adquireixi consistència qualitativa. En *Desnús*, el pintor ha resolt l'etern problema amb una seguretat impressionant. En els paisatges d'Olot n.ºs. 12 i 18 es manifesta clarament aquella superació de l'olotisme de què parlàvem; i en els n.ºs. 21 i 22 hi ha un dels aspectes més insospitats de la seva visió: una certa dosi de sensibilitat oriental expres-

però si visiteu l'exposició us adonareu que no ens han servit el bo i millor a què ens tenen acostumats i són capaços de produir tot aquest bo i millor dels nostres humoristes. Què ha passat, doncs? Com és possible que tenint humoristes tan seriosos i formals com Apa, Nogués, Castanys, Cornet, Junceda, Benigani, etc., no hàgim pogut sortir del Saló amb el somriure als llavis?

Si em permeten els humoristes, podríem donar-ne la culpa a la idiosincrasia dels expositors. I si aquesta paraula no els fa gràcia, parlarem més clar i català. Un Saló d'aquesta mena no és pot fer amb reculls i tisorades, sinó que s'ha de preparar, seleccionar i produir material inèdit, exclusivament per l'exposició. I em sembla que no demanen massa i que amb una mica de bona voluntat — deixant la idiosincrasia de banda — es pot aconseguir. Així ho esperem per al segon Saló, que no dubtem que es celebrarà, i després un altre, i així successivament.

Encara que no tinc l'encàrrec de parlar del Saló hi ha un punt sobre el qual voldriem insistir, i és l'aspecte decoratiu a què ens tenen habituats la majoria dels nostres caricaturistes.

Cal anar molt amb compte amb el decorativisme caricaturesc. Un dibuix humorístic pot ésser decoratiu, però no ha d'ésser solament decoratiu. Abans que tot, ha de contenir un fons expressiu i ineludible d'humanitat. El decorativisme pot faltar (cas Junceda) i la caricatura pot ésser igualment bona. L'element decoratiu pot esdevenir preponderant (Castanys, Fontanals) i a la vegada humanitzar.

Sense un sentit profund d'humanisme no hi ha caricatura possible.

I això del decorativisme caricaturesc és tan perillós que fins ha arribat a malmetre aguts dibuixants com Bagaria. Però deixem de banda les disquisicions serioses, encara que es tracti d'uns humoristes tan formals i conscients de la seva alta responsabilitat; d'aquells humoristes «que viuen rodejats dels seus models — el propietari que viu reclòs sota seu, col·leccionant pinyols d'oliva, la dama vídua que dona conversa a tres lloros poliglotes i que viu a sobre, el negociant en aparells de ràdio...» segons explica el catàleg de l'exposició, i nosaltres no tenim cap inconvenient a creure-ho.

MÀRIUS GIFREDA

Cent anys de retrat femení català

Tot ha d'ésser aprofitat per tal de fer créixer en el nostre públic el sentit ciutadà que hauria de governar la seva vida, per fer-li adonar-se de com és important per a un país, una coordinació i una correspondència mútua entre tot allò que són les seves activitats.

Un poble és alguna cosa més que una entitat geogràfica, que una política, que un codi, que un idioma, que un art, una literatura, un comerç i una indústria. És tot això i alguna cosa més. És l'enquadrament de tot això en un sentit de conjunt, el joc de cada un d'aquests elements en el moment acordat i ben equilibrat, que de tots ells en fa allò que en diem una civilització.

A Catalunya, de molt temps ençà hem estat a mercè de tota mena de moviments espasmòdics en un o altre camp de les nostres activitats socials. Però aquella coordinació de moviments que ha d'ésser tan necessària per al desenvolupament de les nostres qualitats i per la correcció dels nostres defectes, s'ha donat en ben pocs casos.

Cadascú des del seu lloc pot fer bona feina. MIRADOR des del seu, fa la seva tan bé com sap. A crear i a cultivar en el nostre poble un sentiment i una visió ciutadana són encaminats els nostres esforços. Per a tal fi, creiem que no ha d'ésser sobrer, de tant en tant, alguna mirada endarrera, sia de gratitud, sia de rehabilitació, per aquells que ens han precedit, sia només per una senzill confrontació entre el que aquells feren i el que nosaltres hem fet. L'entrenou i la xiscladissa de tants i tants que avui es creuen, o ens volen fer creure, que no devem res a ningú, ens fa oblidar massa sovint aquells dels quals hem nascut nosaltres.

La primera mirada endarrera que llença MIRADOR serà una exposició que es celebrarà aquesta primavera en una de les galeries més importants de Barcelona.

«Cent anys de retrat femení català» serà el títol d'aquesta exposició, els treballs preparatoris de la qual es troben ja força avançats. Partint de 1830 i acabant en 1930, procurarem exhibir un conjunt, tan representatiu com sigui possible, de retrats femenins catalans pintats per artistes catalans. És la nostra intenció presentar un panorama tan arrodonit com puguem d'aquesta branca de la nostra pintura, no pas excessivament estudiat fins avui.

Hem de dir que no pretenem pas fer cap descobriment. Aspiram només a cridar l'atenció sobre alguna cosa que s'ho val. Res com el retrat femení per representar-nos i evocar-nos amb els seus gustos, amb els seus tics, amb les seves aficions, la vida tota d'una societat.

Són molts els oferiments que ens han estat fets. Totes les portes a les quals hem trucat ens han estat obertes de bat a bat. Els propietaris dels retrats que ens interessaven hem visitat fins ara, els han posat a la nostra disposició. Hem trobat arreu simpatia i bon acolliment, valuosos col·laboradors entusiastes i desinteressats, mereixedores del nostre agraïment més cordial.

Esperem poder mostrar moltes obres que no han estat mai exhibides en públic i, per poc que l'èxit ens acompanyi en la recerca que prosseguim, la nostra confiança és que podrem presentar una exposició ben interessant i digna d'atenció.

J. C. I. V.

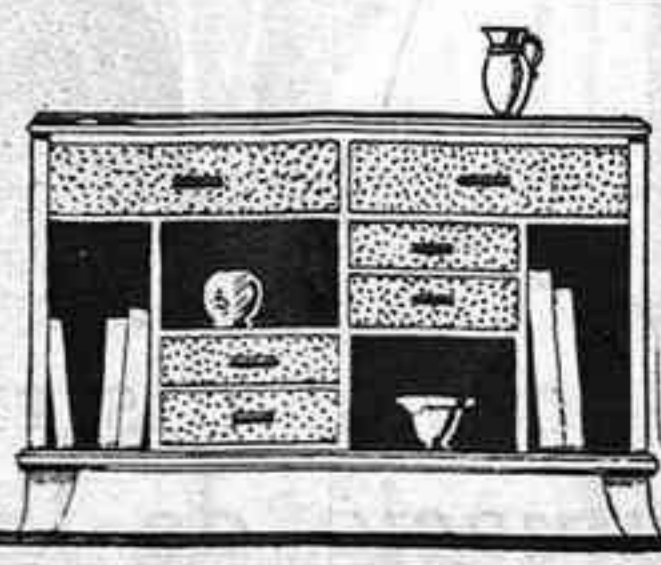
raspalls per a tots els usos
artículos de neteja—objectes per a presents
rambla de catalunya, 40

Sala Gaspar

Pintures - Dibuixos
Marcs - Gravats
Miralls - Motlures

Actualment Exposició de
Dibuixos Meifrèn

Consell de Cent, 323 - Teléf. 12064
(entre Balmes i Rambla Catalunya)

BADRINAS
MOBLES
DIAGONAL, 460

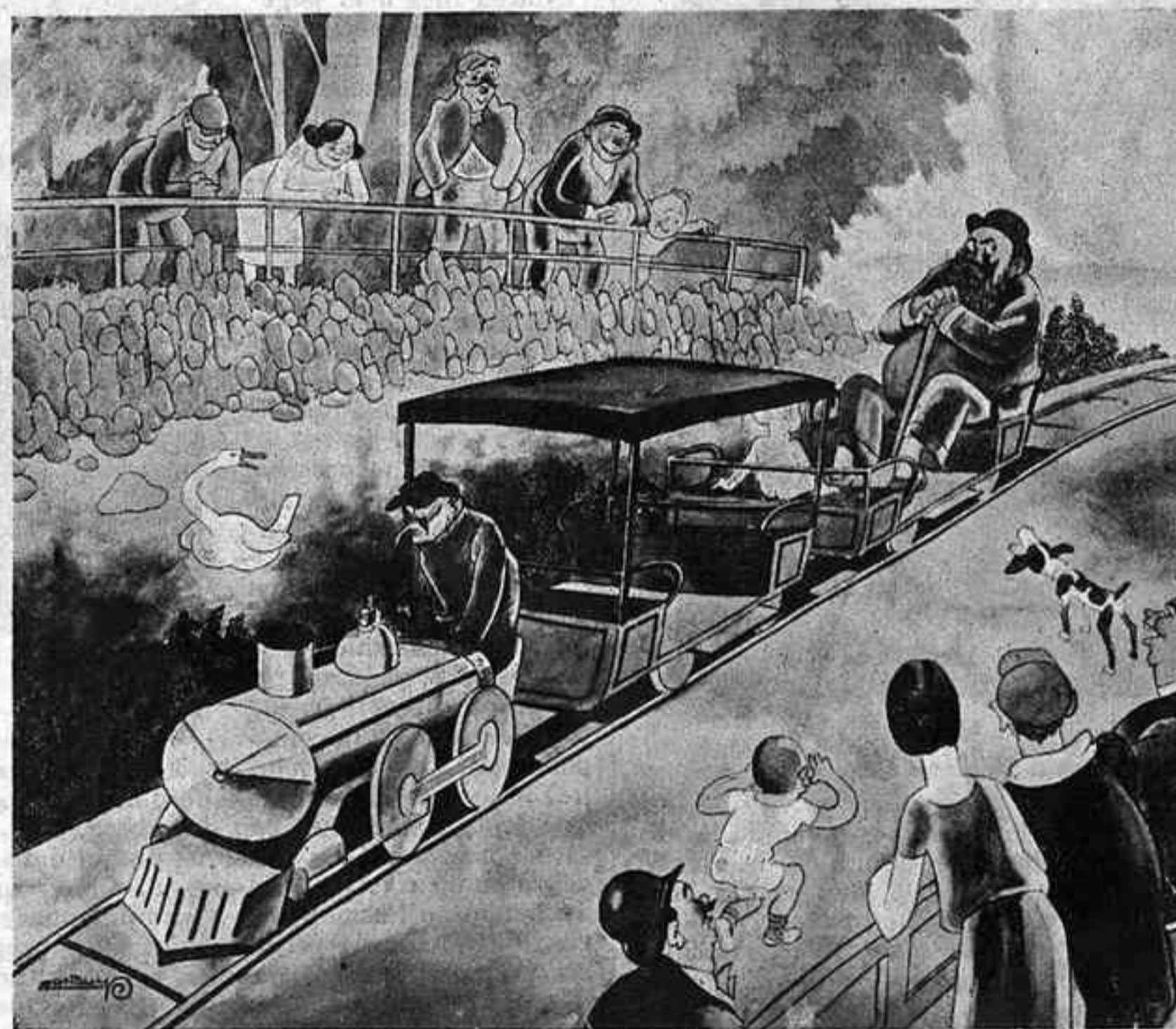
Saló d'Humoristes

Organitzada per l'Associació d'Humoristes de Barcelona, entitat creada fa poc, el 21 de gener va ésser inaugurada la seva primera exposició a les Galeries Empòrium.

Bé. Es pot dir que, fins avui, en el ram de l'humorisme, encara érem feudataris de Madrid.

El zel — no volem dir l'oficiositat — ajudat, probablement, per la nostra peresa, del senyor José Francés, crític oficiós i oficial de l'humorisme peninsular, les hores vagatives que li deixa l'oficina de Correus, ens

humorista però que no n'és de cap de les maneres; en canvi, posseeix el sentit del color i l'aplica amb molt bon gust. Els seus dibuixos resulten molt més pintats que no pas dibuixats. El color se li menja la línia i se la menja amb raó. I la línia, per la seva banda, no té la gràcia, la malícia o la intenció de l'humorista autèntic. Bon, que fa bonic de color. Soka, que queda decoratiu i grotesc alhora. Calsina, que no l'entendem i que fa lleig. I Mestres, que queda dur de línies.

Valenti Castanys. — Viaje de plaer

havien fet enrolar d'esma a les rengleres de l'humorisme castellà.

Ara ja no ens cal aixopugar-nos sota la tutela del senyor Francés, ni menys esperar, amb neguit de novici, que, a fi d'any, ens allargués la credencial d'humorisme, amb el seu llibre *Anuario del humorismo español*. Tenim autonomia, doncs, en tant que ninotaires. Per tal de celebrar-ho com calia, hem cuitat a obrir una exposició, la que dona ocasió a aquestes ratlles.

Fa l'efecte, després d'una ullada de conjunt, que cap dels expositors no s'hagi amoniat massa en la tria de les pròpies obres. Que gairebé tots, especialment els humoristes que frueixen d'un major prestigi, els que tenen un nom acreditat, s'hagin limitat a complir. En efecte, Vetaci que hom es troba amb dos dibuixos de Cornet, tres d'Apa, sis de Junceda, dos de Llaverias, un de Nogués i quatre de Castanys. Fora els dibuixos d'aquest darrer, els quals semblen fets expressament amb destí a l'Exposició, i que són executats amb la seva fuga habitual i acolorits amb molta traça i bon gust, els dels altres són uns dibuixos dels molts que publiquen habitualment a les publicacions per les quals treballen, alguns acolorits una mica per tal de quedar bé.

Tots ells són una mostra del seu estil personal, a bastament conegut però. L'esforç no hi és, i calia superar-se.

Després d'aquests, hi ha una llista extensa d'expositors, més o menys prestigiosos. Entre ells, Bas-Bofill, que no és ben bé humorista, ni caricaturista. Sembla que és trobi desorientat. Porta, que fa lleig. Vinyes, el qual recorda molt — potser massa — el ninotaire francès Varé. Boyls, que queda una mica estrafolari. Bofarull, que fa bonic de color, però queda un xic germànic. Aragay, que és discret. Gaston Ry, que queda molt prim. Llorenç Brunet, que ja és sobrepassat. Macaya, que queda calligràfic. Anem, que queda bé de color. Arnal, que és divertit.

De Prat cal dir que s'ha proposat ésser

Hi ha, també, uns dibuixos de Mora que són agradables de mirar. Hi ha els de Mallol, i els de Xirinius, que estan bé, però que alguns recorden la influència de Junceda. Els de Pau Planes, que són estilitzats, però amb un estil que no arriba a ésser personal. Shum, que ve a ésser una continuació mal entesa de l'estilisme de Bagaria i que, en algun dels seus dibuixos, fa relluir un color de fons estrident. Opisso, que hi ha dut quatre dibuixos, en els quals fa gala de la seva reconeguda habilitat per a distribuir i fer bellugar les multituds, per bé que el color li balli; Passarell, que té uns dibuixos, al catàleg, però no a l'exposició. Quelus, que hi ha dut també els seus dibuixos habituals, tan coneguts i tan iguals sempre els uns als altres. Moreno, que és àgil i en el qual sí que apunten condicions d'humorista, almenys pel que es refereix a les llegendes que fan companyia als seus dibuixos. Lola A. hi té dos dibuixos dels quals hom diria que són d'un altre humorista.

Al centre de la sala hi ha exposats dos dibuixos del patriarca Apelles Mestres, acolorits amb la traça reconeguda i habitual, però que de totes maneres tenen un aire una mica xaró. Deu ésser com a homenatge a la seva tasca d'humorista d'anys i anys. I això, cal dir-ho, sempre fa bonic.

Ens oblidàvem — escrivim de memòria — de parlar dels dibuixos d'Antoni Roca. Són iguals que els de sempre. Una mica, potser; més estilitzats o més simplificats que no abans; però això en perjudici de la qualitat. Fa l'efecte que es troba poc o molt desentrenat. El Roca de la bona època és el dels dibuixos esportius d'*El Mundo*; al d'ara li ballen una mica les figures i àdhuc l'estil. I de Robert, Roqueta, Serra Massana, que es defensen.

L'exposició, en conjunt, no és important. Fa, com hem dit més amunt, l'efecte que la major part dels expositors s'han limitat a sortir del pas bonament i que hi han dut el primer que els ha vingut a mà.

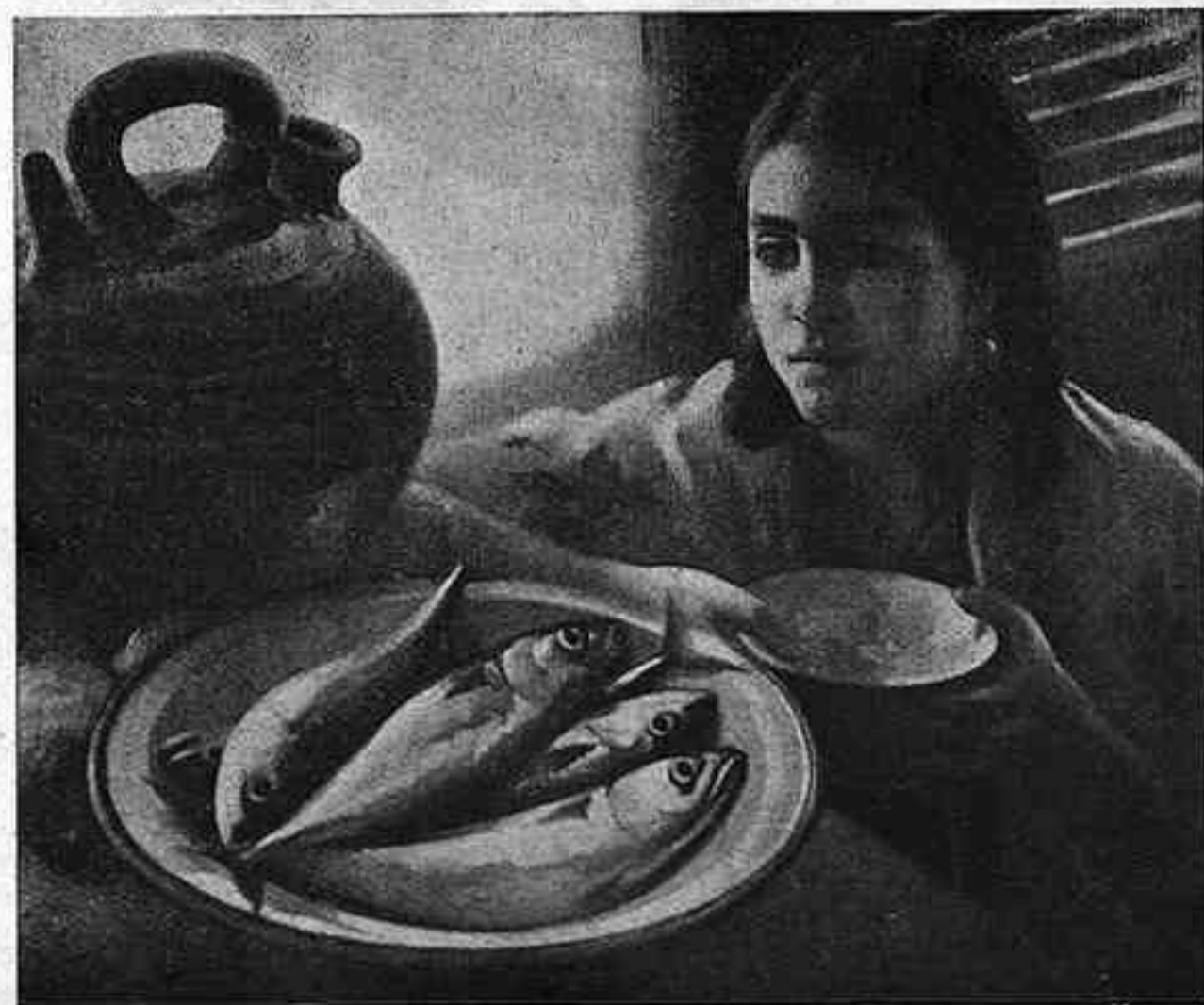
JAUME PASSARELL

SALA D'EXPOSICIONS

Objectes per a presents
Vidres, Laques i Porcellanes

GALERIES SYRA

DIPUTACIÓ, 262
TELÈFON 18710

Exposició de Pintures: FRANCESC PAUSAS

GALERIES LAIETANES
CORTS CATALANES, 613

Oberta del 4 al 17 de febrer de 1933 - Inauguració dissabte dia 4 a les 6 tarda

EXCLUSIVES DE VENDA

URALITA, S. A.

OBJECTES PER A PRESENTS

CRISTALLS ORREFORS

PORCELLANES GINORI COPENHAGUEN

ARGENTERIA, ETC.

Passeig de Gràcia, 90 :: Passeig de Gràcia, 47

INSTITUCIONS DESCONEGUDES

El Museu Jordà, de Tarragona

Més amunt de l'aqüeducte romà de Pont del Diable i en el mateix comellar per damunt del qual es dreça les arcades de l'aqüeducte, l'atenció de s'avança de la carretera de Tarragona a Pont d'Armentera és cridada per un espectacle més aviat intrigant, que deixa perplex qui el veu per primer cop i posa als llavis dels habituals de la carretera, cada vegada que hi passen pel davant, un comentari que baldament vulgui ésser irònic i ben sovint facciós, no pot amagar aquell regust d'esbalament que deixen en les persones que de temps ha s'ha convingut anomenar normals, els fets d'aquelles que estan per damunt de la comprensió corrent.

A l'esguard perplex de l'encurosit transcint, s'ofereix entre el gris de les roques i

Sant Magi

entre el verd de l'escassa vegetació de l'altra banda del comellar, un escampall de figures blanques, que a despit de la distància hom identifica com a formes humanes.

Hem pogut observar que tothom associa a aquesta constatació la idea d'un cementiri, tot i que l'aspecte d'un cementiri, almenys el dels de casa, no té res a veure amb el conjunt de figures del Museu Jordà, ni hi ha manera d'associar a la visió d'un d'aquests cementiris el record del museu.

***

Pocs metres abans del quilòmetre tres de la carretera esmentada, tot presidint l'entrada d'un camí, hi ha una pedra dreta, amb unes lletres pobres i alegres que resen, com aquell que no diu res: «Museu Jordà».

Camí enllà, entre argelagues, romanills, espigol i farigoles, al recer benevol dels estarrufaments maternals dels garrofers, es dreça dues piràmides de rebles, que senyalen l'entrada del camí del museu.

Aquest camí, que davalla ràpidament en zigzagues perilloses al fons del comellar, ja és museu ell mateix; de tant en tant, hom pot admirar creacions del senyor Jordà, per bé que secundàries, i sobretot gustar les dots genials de l'artista. El pi vulgaríssim d'aquestes garrigues que no serveix per altra cosa més que per a fer feixines i ascles pels forners, a les seves mans arriba a esdevenir la cosa més romàntica i sentimental d'aquest món. El senyor Jordà els treballa de tal manera que els converteix en paneres de flors, brolladors i altres fantasies no menys delicades. El bo, però, és que els pins de més tendra edat ja prenen pel seu propi compte formes gracioses que no trobareu enlloc més; i tot plegat no és més que l'ambient artístic

que respiren. Estem segurs que si es plantessin de nou els garrofers, avellaners, ceps i pins que viuen sota la influència, per ells tardana, del museu, en sortiria una mena de minuet versallesc, però al rústic.

En aquest camí, a la meitat de la davallada i presidint el maset de l'artista, hi ha l'estàtua del pacífic patró de Tarragona, Sant Magi, que per nosaltres és el millor exemplar del museu. Rieus dels polinèsics més de la Polinèsia que hi hagi, dels fetitxos més del Congo que s'hagin fabricat en un raval de París, del primitivisme més estudiat que s'hagi arribat a inventar; aquest Sant Magi és l'estàtua més a la page que es pugui veure i en la qual tenen molt a aprendre tots aquells que per tal de fer art nou, tiren per a salvatges wells. Us sobta al primer cop d'ull l'aspecte negroide de la cara del sant: pomuls prominents, llavis moltius, nas eixamplat, unes orelles rodones gairebé al clatell, uns ulls sortits, obsessió, de mal somni.

Sota de l'inexpressiu hàbit, lloc d'on surten uns braços curts però suficients per a unes mans que sostenen els reglamentaris rosaris i bastó, i unes cames elefantíes, el sant té un posat absent i irresponsable, que us fa comprendre el cas que feia de les tribulacions i el fet que sigui impotable l'aigua de la font que feia brollar d'un cop de crossa.

Una mica més avall, se us planta davant dels ulls un rètol que és com un directe que deixondeix a l'esmaperduet visitant, quan encara el cap li roda perillosament: «Es prega als visitants, que no trenquin res». Després d'aquesta galleda d'aigua freda, fins les persones més impressionables segueixen camí enllà amb el pas ferm i el cap clar. Amb tot, sempre en resten algunes que no es poden deixar anar soles impunement; i és que la impressió del Sant Magi sobre nervis delicats pot arribar a tenir conseqüències desagradables.

***

El Museu Jordà el componen, per ara, una setantena de figures, la majoria de tamany natural, dreçades en plena natura, i en un espai més aviat reduït. Les figures són de ciment i estan fetes superposant el ciment passat en capes concèntriques fins a les més exteriors que donen forma a l'estàtua. Aquesta tècnica original i innegablement moderna — vivim en l'època del ciment — fa que les figures tinguin un pes considerable i plantegin al seu autor, d'una prohibit artística a prova de catàstrofes, difícils problemes d'estabilitat. El senyor Jordà no transigeix amb trucs de cap mena a l'abast de qualsevol aficionat. El seu art és noble; les seves figures són de ciment, però no de ciment armat.

L'últim que fa de cada estàtua és el barret, i lògic com és, fa un barret de ciment per a cada cap. El gruix excessiu, però obligat, dels barrets de ciment els dona una aparença de grandària, res més que aparença, ja que estan fets a mida, que, gosem a creure, els caps no agraeixen del tot.

En les estàtues trobem totes les caracte-

rístiques apuntades en parlar de Sant Magi. En les figures de dona, aquelles faccions negroides prenen una retirada amb la senyoreta Kent, que us deixa parats. Desgraciadament en les construccions més modernes, hom denuncia senyals ben clars de decadència, de putrefacció ras i curt; hi ha un sentinella que té la perfecció dels soldats de pasta fets a motllo.

Moltes figures porten rètols explicatius, la literatura dels quals acaba de donar to al museu.

Heus-en aquí unes mostres.
Rètol als peus d'una futbolista: *Alchova que vulgui fé gols en mi que mu demani.*

Als peus d'una dansarina: *Remena noia es cosa bona, esperi un mumen, ballarina.*
Un obrer: *Estatua dedicada. Amor al trabajo. Fiesta uno Mayo.*

A la figura d'un minner, construïda en caure la monarquia: *Cuan hi havia els altres mes curaben les butxaques; ara ja podré pendre café.*

***

El senyor Josep Jordà és un home que porta dignament els seus 68 anys. La vocació d'artista li va sortir una tarda de pluja i avorritment, ara fa uns quatre o cinc anys, que amb un grapat de fang modela, com aquell que no fa res, un cap de pagès. El nostre home durant més de seixanta anys havia ignorat l'artista que hi havia en ell, de la mateixa manera que l'altre senyor Jordà havia parlat quaranta anys en prosa sense adonar-se'n.

Va ésser una cosa fulminant i peremptòria, i l'artista desvetllat amb un considerable retard, s'afanyà, com Proust, a la recerca del temps per-

dut. I des d'aleshores els carros no paren de descarregar a la vinya del senyor Jordà sacs i més sacs informes de ciment, per a pendre forma més o menys gloriosa.

El senyor Jordà, infatigable, amb la intuïció que la vida per ell ha estat realment curta, tragina continuament ciment i sorra, més ciment i més sorra fins al seu museu, pasta, modela amb els dits protegits per dials de goma, construeix, crea amb la fe, amb la cega decisió dels il·luminats, dies i dies i mesos i anys. Les ganes de treballar que animen el nostre heroi són difícilment superables.

I així ha estat com en quatre o cinc anys, d'espardenyer amb una salut treballosa i carregada de romansos, s'ha plantat a dos dits de la immortalitat definitiva, i de passada ha trobat una salut a prova de cabòries. D'ara endavant estarà immunitzat contra metges i farmacèutics; però on és la força capaç d'alliberar-lo de les grapes dels seus ninots?

El Museu Jordà ja comença a ésser punt de peregrinació obligada pel turista intel·ligent. El senyor Jordà es vana, i amb raó, de les paraules de l'expressionista Moritz Metzger, que foren com el cop d'espasa que l'armà cavaller de l'art: *Unico en Europa*, recorda el senyor Jordà, satisfet i descansat.

Projectes? Molts; després de l'estàtua equestre de Prim que està acabant, vol perpetuar en ciment etern la figura arrogant del capità de la *Virgen Morena*. Després farà un *Circo lacustre*, l'Arca de Noè, la *Corte de Faradn*, i sobretot quatre torres que presidiran el museu amb moros i aràbes. Quan es mori, ho deixarà tot a la ciutat de Tarragona.

Fa temps que té ganes de pastar l'efigie de la República, però... com que li van pujar la contribució...

Vista general del Museu Jordà

Par altra banda, les estàtues estan fetes amb el realisme més minuciós. La dentadura d'un orangutan, per exemple, costà tres visites al Parc de Barcelona.

Entre les obres més notables del museu, citarem la reproducció en ciment ràpid i amb figures de grandària natural de la cursa de braus amb la qual s'estrenà la Plaça de Tarragona l'any 86, amb Frascuelo, Lagartijo i Mazzantini, que està representat en el moment de brindar «per la museu Jordà», segons diu un rètol enganxat a la barrera. Al davant mateix, hi ha una manola del més pur estil Jordà que reclama amb insistència: «Quiero un marido catalán. Quiero aprender el catalán». Una Verge de Lourdes, que ben bé val per qualsevol altra verge de les més romàniques. Una *Sirena del cantàbrico* estirada al sol sobre una roca, amb la cara de l'ex-director general de presons; *Índios conquistados por Colón* — el senyor Jordà ha estat a Mèxic — on Colom llueix un esplèndid i difícil geg de rajoles. Una versió una mica lliure de la Torre dels Escipions, amb la figura dels suposats guerrers amb botes de muntar i casc de general prusian. Una *charlotada* i el gegant de no sé quin poble, policromats i destenyits per la pluja, que varen rebre l'escomesa d'uns iconoclastes furiosos, i motiva el rètol que decora el gegant: «*Ronpido por cafres*» i el reptre escrit a l'esquena del bou de la *charlotada*: «*No lo hubieran echo delante de su dueño*».

Un bust femení amb sinas abundants, que uns seminaristes recomanaren que desés; tres reis d'Orient potser massa primitius i tot, i tantes i tantes altres coses fins a la setantena, que no acabarem mai. I per entre les plantes i les roques, una infinitat d'animals terrestres, aeris i aquàtics en actituds absurdament lògiques, com, per exemple, un peix nedant adalera per sota els pins.

La darrera vegada que hem visitat el museu, ens ha sorprès la cara de pocs amics que feia l'artista. Raó? Molt senzill! El senyor Jordà està indignat per les malifetes amb que l'ha distingit algun pocapena, que responen al rept que hem alludit, ha pres el museu per una clínica, cregut que podria amputar, tallar i extirpar a gratient. «Ah! — ens diu — a mi encara no em coneixen», i ens mostra un relleu suspente en el lloc corresponent a la butxaca del pantalon. Una pistola? Un boci de rajola? Potser sols una pipa a tall de detectiu...

***

De totes maneres, hem de reconèixer que la idea de cementiri que hom associa —

Cabdill

dèiem — a la visió del Museu Jordà, apareix gràcies a un mecanisme poc complicat; el Museu Jordà té una retirada notable amb el cementiri del *Tenorio*. Si més no, la blancor del Griffi amb que estan emblanquades les figures, té un gran parentiu amb la blancor de la farina de la cara de *Don Gonzalo*.

Temps enrera, entre les estàtues es va suicidar una guarda-termes; però a nosaltres ningú ens treu del cap que el pobre guarda-termes fou víctima del doble furios del *Capitán Centellas*, que vaga de nits per entre les estàtues que van cantant amb el vent que passa, les absoltes, tot brandant llurs ombres incertes a la llum esblaimada de la lluna.

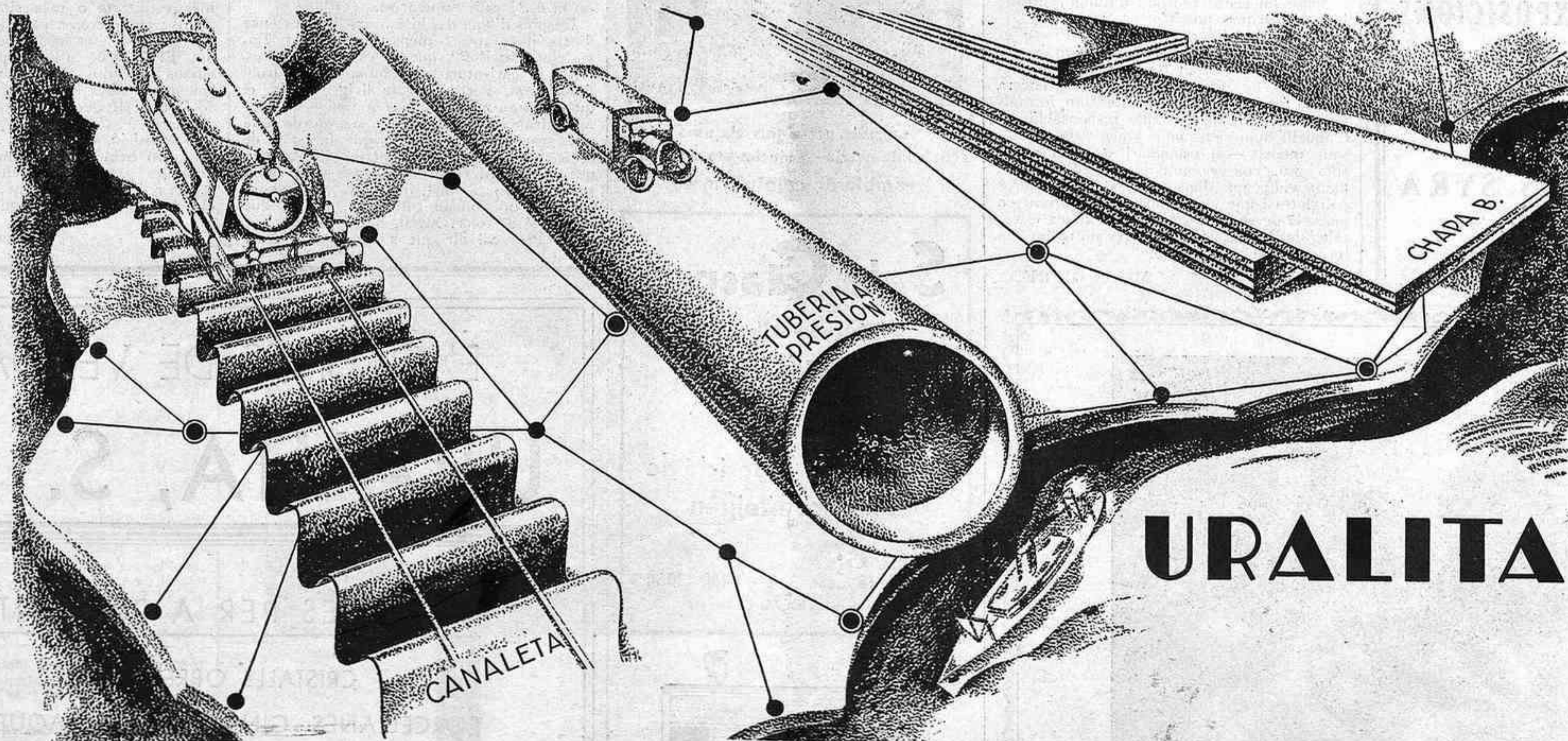
X. ROSELLÓ

MOBILIARI D'ART

BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapisser. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 56. Telèfon 16385
BARCELONA

URALITA

Amb els seus innombrables llocs de distribució i venda que té repartits per tota Catalunya està en situació de lliurar la seva mercaderia a les vint-i-quatre hores de feta la comanda

RADIO I DISCOS

Les retransmissions teatrals

Li toca el torn al teatre en aquestes notes que hem vingut donant presentant els diversos problemes que comporta la radiació d'espectacles. També hi ha ací dues formes de radiació: l'una la retransmissió de la representació pública, l'altra la radiació directa d'una emissió feta des del mateix estudi.

En el primer cas el microfon que capta la representació no és més que un altre oient, i per tant té les mateixes prerrogatives que els altres, és a dir, com que la representació no és feta pels que escolten darrera el microfon, sinó pels que hi assisteixen, el resultat és bastant desigual entre ambdós oients. Així doncs no sovintegen aquestes retransmissions i les experiències fetes ací han estat francament dolentes.

Resta el teatre emès dintre de la mateixa emissora. L'ideal fóra comptar amb una literatura especial per a la ràdio. Val a dir que aquesta no hi és, només hi ha lleugers inicis, dels quals ací se'n pot esperar ben poca cosa. Un dels autors moderns de més anomenada, Tristan Bernard, ha escrit diverses obretes per al microfon de Ràdio París, mogut pel desig de cercar un estil propi que pugui interessar al radiooient, ja que l'obra concebuda per al teatre normal generalment perd a través del microfon la majoria dels elements que interessaven l'oient. Confessa l'autor que tot i no essent aficionat a les emissions de ràdio, i, pel contrari, coneixedor com és de la tècnica teatral, no va saber conèixer una de les seves obres en escoltar-la per ràdio.

Les emissores supleixen la falta de visió de l'escena amb una sèrie d'explicacions amb les quals procuren crear en la imaginació dels auditors l'ambient i el moviment escènic. Cal confessar que en moltes ocasions el que es produeix és una confusió, més extremada encara si l'auditor no coneix ja l'obra. El principal inconvenient que es manifesta és la manca d'elements per a distingir uns personatges d'uns altres, cosa que s'agreuja més en les obres d'un repartiment nombrós. Només arriba a l'oient un determinat timbre de veu i difícilment aquest pot personificar un caràcter, que en l'escena es crea amb la indumentària i la caracterització.

El moviment escènic, en la majoria de les radiacions, es supleix intercalant explicacions de *speaker* i el resultat és convertir la representació en una lectura de les obres.

Hi ha, demés, tot el que es refereix als accessoris que ajuden al desenvolupament de la representació escènica, com és el moviment de llums, sorolls, etc., etc. Respecte als primers, no hi ha forma de sortir-se'n

si no és amb explicacions, però respecte dels sorolls es pot anar a crear tota una tècnica perquè arribin a l'oient en forma deguda, puix que si es produeix un tret a l'estudi no arriba en forma que produeixi aquesta impressió a l'oient. Talment esdevé amb els sorolls de clàxon i motors d'automòbil i també amb els crits de la massa humana. El més encertat sembla haver-se obtingut amb la impressió prèvia de discos, és a dir, retransmetre enregistraments dels efectes que es cerquen.

Tot això són mitjans d'impressionar l'oient fent-li crear un estat d'esperit que l'acosti a l'escena, però de totes formes el resultat transmetent obres teatrals de les que es representen públicament, és ben migurat. Fóra més útil anar cercant un gènere de teatre especialment concebut d'acord amb les exigències i limitacions que imposa la manca d'escena o la seva invisibilitat.

La primera condició és que l'obra sigui de reduïdes proporcions i amb poc nombre de personatges, cercant en radiar-les una distinció entre els timbres de veu dels actors. Cal que el diàleg sigui prou animat i expressiu, puix no cal comptar per a produir efectes patètics o còmics que amb la paraula i no amb l'acció. Un assumpte d'intriga, tot i que no sigui massa profund—puix l'oient de ràdio suporta menys la profunditat literària que l'espectador del teatre, que sempre té un cert respecte als veïns—és el més adequat per a les emissions radio-teatrals. Sobre això que cal comptar amb l'isolament de l'auditor, cal insistir molt, puix precisament, com fa notar Tristan Bernard, els efectes còmics es produeixen més aviat en un auditori nombrós que s'encomana el bon humor.

Un teatre així, demés de fer gaudir als radiooients, no tindria cap falla que impedis la seva representació pública i es faria popular aviat, degut a la gran extensió que la ràdio ha pres avui dia i que la fa l'element més apte per a la difusió de la literatura, especialment entre els medis socials menys avesats.

J. G.

Notes diverses

El ramadan

Es sabut que els musulmans, un cop l'any, han de jejunar des de la sortida a la posta del sol, cada dia durant un mes. Aquest període de dejuni, anomenat ramadan, va acompanyat de festes solemnes i manifestacions artístiques importants.

Aprofitant el ramadan, Ràdio Alger ha instal·lat els seus micros en llocs a propòsit per a retransmetre les cerimònies musulmanes i està en tractes per difondre per ràdio la gran festa religiosa que ha de tenir lloc a la mesquita d'Alger a la fi del ramadan. És la primera vegada que hom transmetrà per ràdio cerimònies religioses musulmanes.

La patrona

Potser molts radiooients no saben que tenen patrona. L'Església, que s'adapta i adopta totes les novetats si li convenen, ha designat Santa Joana d'Arc com a protectora oficial dels sensefiliats.

El telecinema

Actualment, a Alemanya, és objecte d'estudi dels tècnics un nou progrés: el telecinema. Els mètodes de televisió actualment en ús exigeixen, tant per a l'exploració com per a la reconstrucció de la imatge, uns aparells delicadíssims i complicats, i tot i això els resultats no són encara prou satisfactoris.

El que els tècnics alemanys volen fer és no utilitzar els raigs lluminosos per a les necessitats de la televisió, sinó els raigs catòdics. Això permet estalviar-se moltes complicacions mecàniques i hom ha enfocat seriosament la projecció de films per aquest procediment. Manfred von Ardenne ha arribat a obtenir 25 imatges per segon, cada una d'elles descomposta en 12.000 punts. Són imatges de 9 per 10 centímetres. De totes maneres, encara no és possible la projecció pública de films per telecinema. Però és d'esperar que ja s'hi arribarà.

La radiodifusió escolar

L'Institut de Cooperació Intel·lectual de la S. de les N. ha emprès en vint-i-cinc països, una enquesta sobre la radiodifusió escolar. Els resultats han estat consignats en un volum.

A l'Argentina, a Austràlia i al Canadà, la ràdio educativa es troba en vies de projecte o d'assaig. I a Europa, a Irlanda, Polònia, Àustria i Iugoslàvia, es pot dir que tot just comença a néixer. A Hongria no està organitzada, però gran nombre d'escoles la utilitzen. A Espanya, encara s'ha de començar a parlar-ne.

Els països on més completament organitzada està la ràdio escolar són: Alemanya, Anglaterra, Bèlgica, Dinamarca, Estats Units, Holanda, Itàlia, Mèxic, Noruega, Romania, Suècia i Uruguai.

De 55.000 escoles que té Alemanya, 22.000 han seguit, en 1931, les emissions escolars; en 1930 només ho feren 13.000.

***

El report de l'enquesta conté aquesta declaració:

«Procediment d'ensenyança purament auditiu i en certa manera mecànic, la ràdio no pretén substituir l'acció personal del professor i, com és natural, no basta per a l'ensenyament pròpiament dit. El seu paper és simplement supletori. Així i tot, amb aquesta reserva, la ràdio pot fer grans serveis, principalment en les branques que més que res completen l'educació, com la literatura, les llengües, la història, etc. En aquestes matèries, les converses radiofòniques eixamplaran l'horitzó intel·lectual dels alumnes donant-los sobre la vida, els moviments d'idees, les grans línies de la història, resums que difícilment es troben en els llibres de text i en l'ensenyament ordinari.

«Igualment, per a ensenyar llengües vives, geografia i ciències naturals, la radiodifusió és un auxiliar preciós. Permet, en efecte, sentir parlar un professor en la seva llengua materna; recollir, de persones que els han viscut, detalls característics sobre els costums i la civilització de diferents pobles; sentir com especialistes tracten de la gènesi dels grans descobriments científics. En una

paraula: rebre una orientació i impulsions científiques noves que no els podria dar el professor.»

Naturalment, la música és una de les matèries que més es presten a l'ensenyament per ràdio.

Quant als mitjans preconitzats, tots els educadors estan d'acord que cal parlar als alumnes en un llenguatge ben senzill. A Anglaterra hom ha ensenyat història difonent per ràdio quadros dramatitzats. El diàleg dona més força al desenrotllament de certes idees. A Bèlgica i Alemanya es considera particularment instructiu el ràdio-reportatge.

Wifo DISCO Wifo
IRROMPIBLE

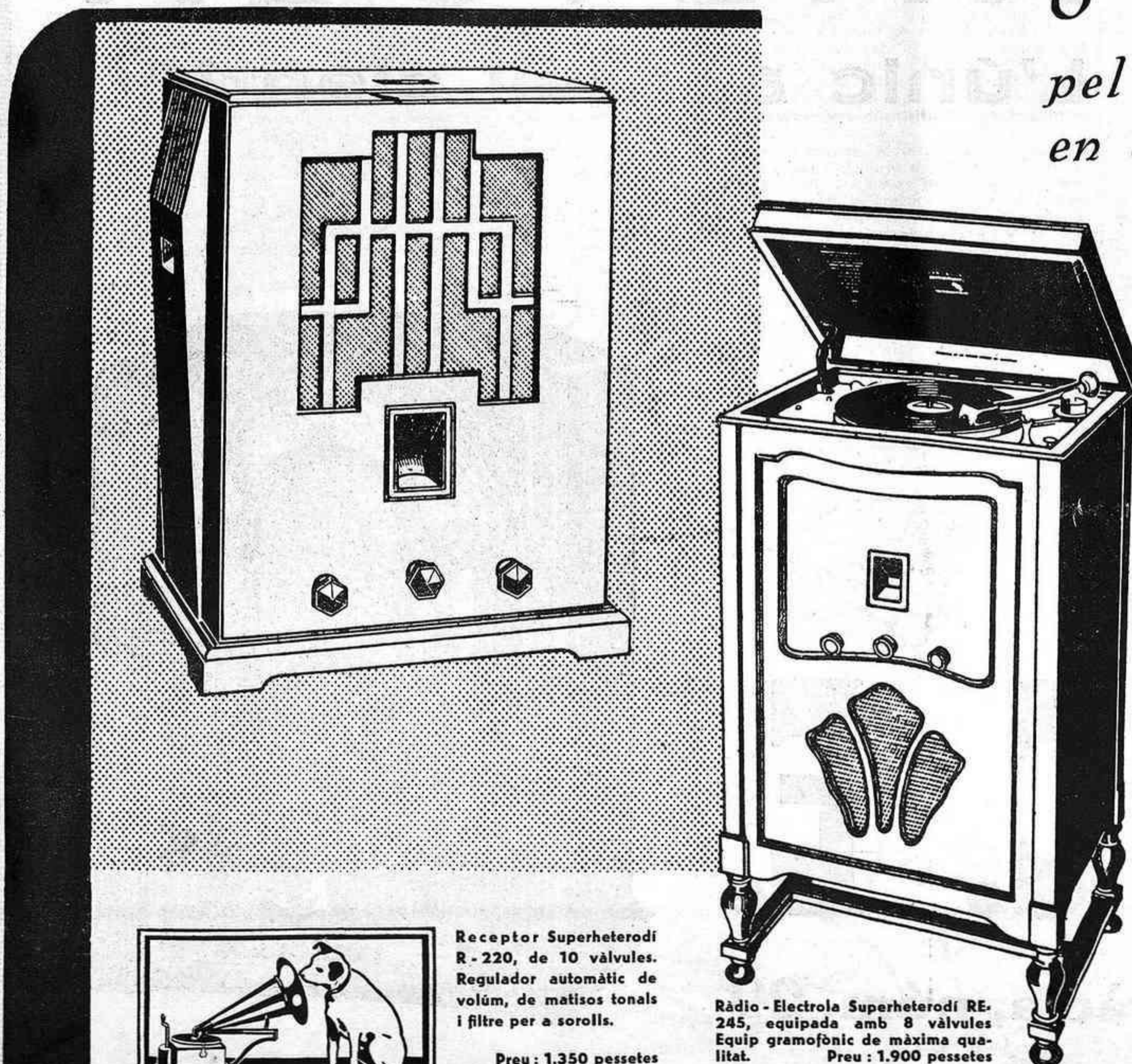
RADIO CATALONIA
133 BALMES 133
AGENCIA
CROSLEY
5 lmp. CHEVALIER 635 Pts.
5 lmp. PACHI 585
1 lmp. CHIQUILIN 455
20 mesos de crèdit
Receptors a 2'50 ptes. setmana

IDEAL RADIO AMERICA
EL MILLOR
SEMPRE EL MES NOU

Adquireixi el millor receptor

o ràdio=electrola

pel preu que abonaria vostè en comprar un aparell corrent

Receptor Superheterodí R-220, de 10 vàlvules. Regulador automàtic de volùm, de matisos tonals i filtre per a sorolls.

Preu: 1.350 pessetes

Ràdio-Electrola Superheterodí RE-245, equipada amb 8 vàlvules Equip gramofònic de màxima qualitat.

Preu: 1.900 pessetes

PER la mateixa quantitat que abonaria en adquirir qualsevol dels aparells corrents que omplen el mercat, pot vostè adquirir un receptor o una ràdio-electrola "LA VOZ DE SU AMO", en la construcció de la qual han col·laborat experts tècnics i artistes al servei d'aquesta marca de fama mundial...

Els models RE-245 i R-220, porten receptor superheterodí de 8 i 10 vàlvules—respectivament—de nou model, els quals augmenten els resultats d'ambdós aparells en quant a potència i puresa de to.

Amb el RE-245 escoltarà vostè els discos amb una brillantesa insospitada. Les audicions tant de ràdio com de gramola són quelcom diferent per la seva puresa, qualitat de veu, potència i sonoritat.

Els mobles d'ambdós models tenen el segell de de bellesa en les seves línies i perfecció en el seu acabat que caracteritza la fabricació de "LA VOZ DE SU AMO". Visiti avui mateix un del nostres Agents Distribuïdors, el qual li donarà gustós quants detalls necessiti sobre aquests aparells.

La Voz de su Amo

Anècdotes

Historietes escoceses

Un escocès que ha arribat a una ciutat estrangera, lloga una habitació a l'hotel. Les finestres donen a una plaça on hi ha un rellotge públic. Veient això, l'escocès atura el seu rellotge.

***

La dona d'un escocès està a punt de morir. Un vespre, l'escocès ha d'anar a cercar unes medicines a la farmàcia, i diu a la seva dona:

—Escolta: si et mors mentre sóc fora, recorda't d'apagar l'electricitat.

***

Un circ ambulat, que acabava d'arribar a un poblet d'Escòcia, anuncia en un cartell: «La noia que és capaç de dejunar tres setmanes seguides.»

Els habitants del poble lleigeixen, garratats, el cartell; però el dia de la representació no hi havia ni un sol espectador.

Ara que la noia capaç de dejunar tres setmanes seguides, havia rebut 2.117 demandes de matrimoni.

***

Mac Murphy, ciutadà d'Aberden, ha rebut un present valuós: un bon aparell de T.S.F., amb el qual el bon home, que és molt piadós, pot oir missa des de casa.

I així ho fa ja el primer diumenge. Tot d'una, esclafeix a riure.

—Ara, què és aquesta irreverència?—li pregunta la seva dona.

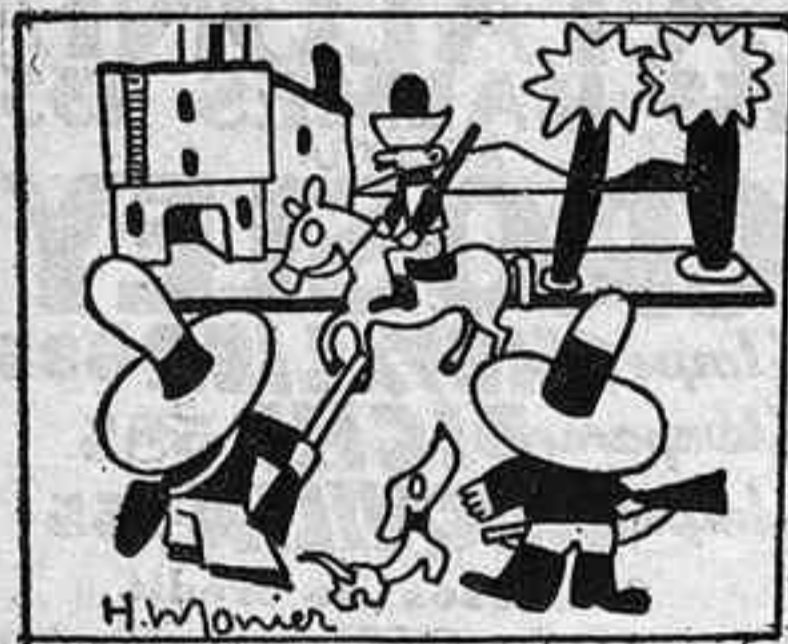
—Es que ara el sagristà passa amb la safata!

Historieta nordamericana

Un xicot del camp arriba a Chicago. —I doncs, què hi veniu a fer, jove?—li pregunta un passant al qual ha aturat per fer-li una pregunta.

—Vinc a guanyar-m'hi la vida honorada.

—Bé, home, bé. Estigueu tranquil, que no tindreu competència.

AMERICA DEL SUD

—Ja fa tres mesos que és president!

—Hi ha homes que realment abusen!

(Le Rire, París)

MALES NOTES

—Res, papà, la crisi també ha arribat a la meua classe, aquesta setmana.

(Judge, Nova York)

—Aquest ianqui està borratxo a totes hores del dia!

—Vol fer la pau del temps perdut!

(Le Rire, París)

—Li esperen felïços dies d'amor amb una dona jove i bonica, però n'hi ha una altra que li vol mal.

—Ja ho sé, la meua.

(Lustige Blätter, Berlín)

—Ens hem equivocat, noi; no és aquesta la casa que hem de tirar a terra.

(The Humorist, Londres)

ENTRENAMENT

—El felicitem per haver guanyat el campionat de cursa a peu.

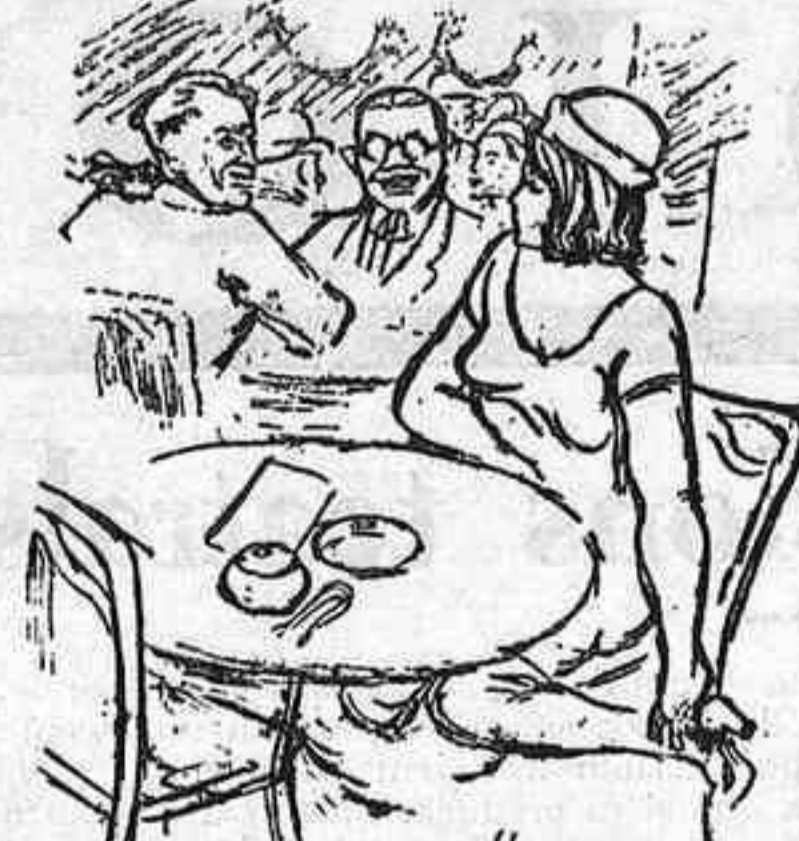
—He estat a punt d'ésser linoxat unes quantes vegades.

(Jugend, Munic)

GUTENBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utilitatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Via Laletana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

—Quina poca educació! Mirar així una dona i no asseure's a la seva taula!

(Der Querschnitt, Berlín)

—A veure, Frantz, que es pensa que és el gerent?

(Der Goetz von Berlichingen, Viena)

—Diu que només es casarà amb una noia innocent.

—Excuses per quedar-se solter!

(Lustige Blätter, Berlín)

Anècdotes

Historietes jueves

Jacob és supersticiós. Creu en la quiro-mància i la força profètica de les cartes.

Un amic li atrassa una cèlebre vident, a la qual Jacob s'afanya a escriure.

Dos dies després, rep aquesta resposta:

«Senyor: Si us pronostico que d'aquí dos mesos morireu després de patir horrosament, ho faig només per cortesia, ja que ni tan sols heu inclòs un mal segell per contestar la vostra carta.»

***

El jove Samuel Blum entra de meritori a la casa Levy & Bloch. Tres mesos després, el pare Blum va a veure un dels amos per informar-se dels progressos del seu fill.

—Noi aprofitat, efectivament—li diu Bloch.

—Ja sap vendre, calcular i comprar. A més a més, s'inicia en la comptabilitat.

—Perfete...

—I espereu. La setmana que ve, ens declararem en suspensió de pagaments. Quan el vostre fill haurà après això, serà un comerciant consumat.

Historietes soviètiques

Dos amics es troben per un carrer de Moscou:

—Hola, com anem, noi?

—Millor que l'any que ve.

***

El director del circ està desesperat, no té gent. L'endemà, els cartells diuen:

«Gran sorpresa!!! L'atracció més formidable del món!!! L'espectador que no quedi content d'aquest número, només ha de fer que dir-ho i se li retornarà l'import triplicat de la seva localitat.»

L'endemà no va haver-hi lloc per a qui en va voler.

Tot d'una, ve el moment de la gran atracció.

El director s'avança al mig de la pista i anuncia:

—Camarades! Tinc el gust d'anunciar-vos que l'orquestra del Guepèu va a tocar *La Internacional*. Els espectadors que no els agradi, que passin per l'administració a cobrar l'import triplicat de la seva localitat.

La invitada.—Es que si menjo massa, després no podré cantar.

El nen.—Serveixi's, senyora, serveixi's!

(Il Travaso delle Idee, Roma)

RADIOLA

L'únic aparell científic

S. I. C. E.

Passeig de Gràcia, núm. 29

